

ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, κλ.

ΤΟΜΟΣ ΟΓΔΩΟΣ.

ΑΠΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1857 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1858.

ΑΘΗΝΗΣΙ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

1858.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ

ΕΝ ΤΩ ΤΟΜΩ Η΄ ΤΗΣ ΠΑΝΔΡΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

—οοοοο—

ΠΙΝΑΞ ΚΑΘ΄ ΕΛΛΗΝ.

—οοο—

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ.

- Π**ΕΡΙ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. ΡΕΘ. 1.
 Περὶ Πομπηίας. ΡΕΘ, ΡΟ. 9, 39.
 Παῦλος Παρούτας. ΡΟΑ. 49.
 Ἄποσπ. Ὑπομν. ἀνεκδότων. ΡΟΑ. 67.
 Μιχαὴλ Τσοίτσας. ΡΟΒ. 81.
 Ἰω. Βαρβάκης. ΡΟΓ. 109.
 Περὶ τῆς Ἑλλήν. φυλῆς, κατὰ Φαλμεράγερ. ΡΟΓ,
 ΡΟΕ. 110, 163.
 Ἱστορία Ἑλλάδος ὑπὸ Τρικούπη. ΡΟΑ, ΡΠΘ. 139,
 495.
 Σπυρ. Βλαντής. ΡΟΕ. 145.
 Περὶ τῶν προγενεστ. Ἑλλ. Σχολείων. ΡΟΣΤ. 169.
 Γνώμη Κουρτίου περὶ τῆς περὶ φυλῶν πραγμά-
 τεις Κ. Παπαρρήγοπούλου. ΡΟΣΤ. 186.
 Τὰ κατὰ τὸν Μεσαίωνα Ἑρωτ. δικαστήρια. ΡΟΣΤ.
 187.
 Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις. ΡΠ. 259.
 Ναὸς Ἁγίας Ἄννης. ΡΠ. 273.
 Κατάστασις Ἑλλήνων τὴν 1Η΄ ἑκατονταετ. ΡΠΑ.
 ΡΠΒ. 298, 314.
 Ἐκστρατεία εἰς Ἀλεξάνδρ. τὸ 1825. ΡΠΒ. 322.
 Μάριος Πιέρης. ΡΠΑ. 366.
 Βίος Ἀνακρέοντος. ΡΠΕ, ΡΠΣΤ. 381, 405.
 Τιμὴ τοῦ χαρτοῦ παρ' ἀρχαίαις. ΡΠΒ. 389.
 Γαλιλαῖος. ΡΠΣΤ. 416.
 Καλιόστρος. ΡΠΣΤ. 424.
 Χριστόφ. Κολόμβος. ΡΠΖ, ΡΠΗ. 450, 465.
 Κυρία Λεβρόν. ΡΠΗ. 461.
 Ἱστοριογραφία τοῦ ἀγῶνος. ΡΠΘ. 485.

Β. ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

- Περὶ Ἡμερολογίου. ΡΕΘ, ΡΟΑ, ΡΟΒ. 11, 57, 89.
 Τοῦ Κουτρούλη ὁ Γάμος. ΡΕΘ, ΡΠΑ, ΡΠΕ. 23, 375,
 396.
 Ποιτικὸς ἀγὼν. ΡΟ. 25.
 Περὶ λογικῶν ἀρχῶν. ΡΟΑ. 73.
 Καππαδοκία. ΡΟΒ. 95.
 Περιπέτειαι τῆς καθομιλουμένης. ΡΟΓ. 105.
 Χειρόγραφα. ΡΟΑ, ΡΟΘ, ΡΠΑ, ΡΠΖ, ΡΠΒ. 143,
 253, 305, 445, 550.
 Βισέρου περιήγ. ἐν Ἑλλάδι. ΡΟΣΤ. 188.

- Χρονολ. διάρθρωσις τῶν Ὀμηρ. ποιημάτων. ΡΟΖ.
 193.
 Χρονογραφία Ἠπείρου. ΡΟΖ. 214.
 Ἱστορία Ναπολέοντος. ΡΟΖ. 215.
 Περὶ Ἀτσιγγάνων. ΡΟΗ, ΡΟΘ, ΡΠ, ΡΠΑ, ΡΠΒ.
 217, 241, 285, 309.
 Νεοελλ. Φιλολογία. ΡΟΗ, ΡΠΑ. 232, 380.
 Πανεπ. νομισμ. συλλογή. ΡΟΘ. 260.
 Ἐγκόλπιον τῶν νέων. Αὐτ.
 Μνημόσυνα Ἀρ. Βλαχωρίτου. ΡΠ, ΡΠΒ. 279, 325.
 Notices sur la topographie ancienne de la
 Nouv. Russie. ΡΠΓ. 349.
 Die Herakleotische Halbinsel. Αὐτ.
 Περὶ κελοῦ. ΡΠΑ. 357.
 Τυπικὸν Ἄνδρον. Νουκίου. ΡΠΣΤ. 413.
 Γλωσσ. τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς. ΡΠΣΤ, ΡΠΖ, ΡΠΗ,
 ΡΠΘ, ΡΠ, ΡΠΑ. 420, 439, 462, 492, 516, 546.
 Ἀκολουθία τῶν ἁγίων πεντεκαίδεκα μαρτύρων κτλ.
 ΡΠΣΤ. 425.
 Ἱστορία Σουλίου καὶ Πάργας. ΡΠΗ. 471.
 Ἀγγελία ἐκδόσεως Ἱστ. Κούμα. ΡΠΗ. 476.
 Λόγος Κ. Ἀσωπίου. ΡΠ, ΡΠΑ. 501, 525.
 Φυσικὴ Ἱστορία Ζώων. ΡΠ. 523.
 Σημ. γλωσσογραφικῆ. ΡΠΒ. 562.

Γ. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

- Φραγκίσκος καὶ Εὐγενία. ΡΕΘ. 19.
 Ἐρημος Οἰκία. ΡΟ, ΡΟΒ. 41, 85.
 Οἱ δύο μαθηταί. ΡΟΑ, ΡΟΕ, ΡΟΖ. 130, 162, 208.
 Γουσμάνος ὁ Καλός. ΡΟΗ, ΡΟΘ. 227, 248.
 Κρανίου ἀποκαλύψεις. ΡΠ. 275.
 Ὁ ἰατρός. ΡΠΑ. 293.
 Τὸ μνημεῖον τῆς Μαρίας. ΡΠΒ. 328.
 Ἐλοῖζα καὶ Ἀθελάρδος. ΡΠΓ, ΡΠΖ. 341, 431.
 Συκοφαντία. ΡΠΑ, ΡΠΣΤ. 373, 417.
 Διπλοῦς ἰππότης. ΡΠΗ. 467.
 Βερνάρδος. ΡΠΘ, ΡΠ, ΡΠΑ. 490, 518, 543.
 Ἡ Μάγισσα τῆς Τρουβίλλης. ΡΠΒ. 559.

Δ. ΙΑΤΡΙΚΑ.

- Ὄφθαλμιατρικὴ Σύνοδος. ΡΠΓ. 346.
 Ταρίχευσις νεκρῶν ἐν Ἰνδία. ΡΠΓ. 353.
 Περὶ τοκετῶν. ΡΠΘ. 509.

Ε. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΑ.

Σταυρός Ἀγαθαγγέλου, ΡΕΘ. 17.
Ἀφροδίτη, ΡΕΘ. 23.
Περὶ Στενογραφίας, ΡΟ, ΡΟΓ. 40, 102.
Ὁ Μέγας Ἀνατολικός, ΡΟΔ. 156.
Χαρτόνιον ἀδιάβροχον, ΡΟΕ. 168.
Σκεῦος οἰκιακόν, ΡΟΕ. 161.
Μετάλλια πανεπιστ. καὶ Φιλεκαπιδευτ. Ἑταιρίας, ΡΟΖ. 213.
Ἐλαίον νεοφανές, ΡΟΖ. 216.
Ἀστρονομία, ΡΟΗ. 230.
Μεταλλογία, ΡΟΘ. 258.
Ταχύτης Τηλεγράφων, ΡΙΑ. 548.
Ἱερὰ οἰκαγένεια, ΡΙΒ. 569.

ΣΤ. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Περὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων τῆς Ἀραβίας, ΡΟΑ. 70.
Περὶ Κομητῶν, ΡΟΓ. 97.
Περὶ ἰαματ. ὑδάτων ἐν Ἑλλάδι, ΡΟΘ. 247.
Φυσικὸν μεγάλειον Ἀμερικῆς, ΡΟΘ. 263.
Μετεωρολογικὸν φαινόμενον, ΡΠΘ. 489.
Περὶ γυαιανθράκων, ΡΙ. 524.

Ζ. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Λέων Πειραιῶς, ΡΟΑ. 121.
Περὶ τῶν μνημάτων τῶν Ἑλλ. αὐτοκρατόρων, ΡΟΔ, ΡΟΖ. 134, 216.
Περὶ Φιζημῶνος, ΡΟΕ. 159.
Οἰκίστημα Κουκούλλα καὶ Βαρύτση, ΡΟΘ. 253.
Ἀρχαῖοι ναοὶ Σάμου, ΡΟΘ, ΡΠΘ, ΡΙΑ. 256, 497, 541.
Ἀρχαιολογικὰ Σκανδιναβίας, ΡΟΘ. 260.
Ἀρχαῖοι σκελετοὶ ἐκ μαρμάρου, ΡΠ. 282.
Τάφος Ἰπποκράτους, ΡΠ. 283.
Σπάθη Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, ΡΠΑ. 302.
Ἀρχαῖα Μακεδ. ἐπιγραφαί, ΡΠΑ. 304.
Περὶ Ἐπιγραφῶν, ΡΠΓ, ΡΠΖ. 333, 429.
Ἐπιγραφαὶ Ἰμβρου, ΡΠΑ. 372.
Ἀνακάλυψις Ῥωμαίου Ἱστορικοῦ, ΡΠΣΤ. 425.
Οἰκίστημα Βιγουροῦ καὶ Κονδύλη, ΡΠΗ. 470.
Οἰκίστημα Κόκου, Βέλλου, Δορεδάνου καὶ Πρατοῦνα, ΡΠΘ. 494.

Η. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΟΓΡΑΦΙΚΑ.

Λόγος Τερτσέτου, ΡΟΑ. 127.
Χάρτης Ἑλλάδος, ΡΟΕ. 168.
Πληθυσμὸς Ἀγγλίας, ΡΟΣΤ. 191.
Ἐξετάσεις Σχολείων, ΡΟΗ. 240.
Ἑλλ. δραμ. παράστασις, ΡΟΘ. 252.
Στατιστικὴ Ἀμερικῆς, ΡΟΘ. 264.
Ἰνδία, ΡΗ. 234.
Ναυτικὸν Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, Αὐτ. Αἰρέσεις, ΡΠΒ. 332.
Λόγος Γ. Μαυροκορδάτου περὶ Δικαίου, ΡΠΓ. 350.
Δημοσ. Ἐκπαίδ. ἐν Ἀγγλίᾳ, ΡΠΑ. 380.
Τὸ πρῶτον καθήκον τῆς μητρός, ΡΠΖ. 445.

Ἑλλ. Σχολ. Θεσσαλονίκης, ΡΠΗ. 453.
Πετρούσειος Σχολὴ ἐν Κεφαλληνίᾳ, ΡΠΘ. 477.
Ἰουδαῖοι, ΡΠΘ. 499.
Πληθυσμὸς Γαλλίας, ΡΠΘ. 500.
Δημόσιον χρέος καὶ φόροι, Αὐτ.
Μεταλλεῖα Οὐραλίων, Αὐτ.
Ἰχθύς Νορβηγίας, Αὐτ.
Ἐξηνταβελόνης, ΡΙ. 510.

Θ. ΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΗΘΩΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ.

Περὶ Κίνας, ΡΟ, ΡΟΖ, ΡΠΣΤ, ΡΠΘ. 46, 212, 427, 483.
Περιοδαί Σπουδαστοῦ, ΡΟΑ, ΡΠΑ. 63, 363.
Ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Σμύρνην, ΡΟΕ. 150.
Βασίλειον Σιάμης, ΡΟΣΤ, ΡΟΖ. 189, 206.
Περὶ Τριπόλεως, ΡΟΘ. 260.
Ἀναμιτικὸν Κράτος, ΡΠΓ, ΡΠΑ. 351, 369.
Βασίλειον Κάρφων, ΡΠΕ. 399.
Ἑλληνοσ περιηγητοῦ σημειώσεις, ΡΙ, ΡΙΑ. 511, 535.

Ι. ΒΟΤΑΝΙΚΑ.

Βανανέα, ΡΠΑ, ΡΠΖ. 307, 447.
Νηπενθές ἀποστακτικόν, ΡΙΑ. 534.

ΙΑ. ΖΩΟΛΟΓΙΚΑ.

Θηρίον Ζεβωδάν, ΡΟΑ. 55.
Μέγας μαστόδους, ΡΟΒ. 94.
Μανδουσούρειος γέρανος, ΡΟΗ. 227.
Νεοφανής ἰχθύς, ΡΟΗ. 239.
Φαττάγαι, ΡΙΒ. 562.

ΙΒ. ΠΟΙΗΣΙΣ.

Τὸ πρῶτον ψυχοσάββατον, ΡΕΘ. 22.
Δάκρυα τῆς φυλακῆς, ΡΟ. 48.
Σοφία Καραθεοδωρῆ, ΡΟΕ. 165.
Τῆ Κυρία Τ, ΡΟΣΤ. 192.
Εἰς τὸν θάνατον τοῦ Σολομοῦ, ΡΟΖ, ΡΟΘ. 221, 264.
Μυρσίνη καὶ Φώτω, ΡΟΘ. 262.
Μαῖος τῆς φυλακῆς, ΡΠΑ. 307.
Ἡ Σκλαβιά καὶ ὁ γάμος, ΡΠΓ. 355.
Τὸ Ἑσπέρας, ΡΠΕ. 387.
Ποιήματα Σολομοῦ, ΡΠΕ. 403.
Εἰ μὲν ἦν μαθεῖν, ΡΠΣΤ. 428.
Ἡ Εὐχαρίς, ΡΠΗ, ΡΠΘ. 473, 498.
Παράφρασις κλεπτ. τρυγωδίου, ΡΙΑ. 539.

ΙΓ. ΔΙΑΦΟΡΑ.

Θάνατος Κ. Οἰκονόμου, ΡΟ. 47.
Περίεργος παλιμβίωσις, ΡΟΑ. 71.
Νέον εὐεργέτημα τῆς Κ. Τσιτσα, ΡΟΑ, ΡΟΒ, ΡΟΔ. 72, 96, 144.
Ἀρχὴ Δημάρχου, ΡΟΕ. 167.
Γυναικοφαγία, ΡΟΣΤ. 191.
Ἀνέκδοτα, ΡΟΣΤ. 191—192.
Νέος τρόπος τοῦ κλέπτειν, ΡΟΖ. 216.

Θάνατος Γίγαντος, ΡΟΘ. 264.
Γυναῖκες, Αὐτ.
Διάρκεια ἡμέρας, Αὐτ.
Βατικανόν, ΡΠ. 284.
Κρινολίνα, Αὐτ.
Μηχανικὸν σάρωθρον, ΡΠΑ. 308.
Νῆσοι πλεύουσαι, Αὐτ.
Ἐπιστολαὶ Κοραῆ, ΡΠΒ, ΡΠΓ, ΡΠΣΤ. 332, 353, 428.

Βελτίωσις οἴνου, ΡΠΑ. 379.
Δύο νομικὰ ζητήματα, Αὐτ.
Γίγαντες καὶ Νάνοι, ΡΠΗ. 474.
Περίεργα προνόμια, Αὐτ. 475.
Ἀστεία συζήτησις, Αὐτ.
Περὶ Μελανοσώμων, ΡΠΘ. 500.
Μισογόνοι, ΡΙΑ. 548.
Περίεργον συνάλλαγμα, ΡΙΒ. 564.
Συντάκται Πανδώρας, Αὐτ.

ΠΙΝΑΞ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ.

Α.

Ἀγαθαγγέλου σταυρός, ΡΕΘ. 17.
Ἀγγλίας πληθυσμὸς, ΡΟΣΤ. 191.
Ἀγγλίας ναυτικόν, ΡΠ. 234.
Ἀγγλίας δημοσ. Ἐκπαίδευσις, ΡΠΑ. 380.
Ἁγίας Ἀννης ναός, ΡΠ. 273.
Ἀγὼν πο.ητικὸς τοῦ 1857, ΡΟ. 25.
Ἀγῶνος ἱστοριογραφία, ΡΠΘ. 485.
Αἰρέσεις, ΡΠΒ. 332.
Ἀλεξανδρείας ἐκστρ. τοῦ 1825, ΡΠΒ. 322.
Ἀμερικῆς στατιστικὴ, ΡΟΘ. 264.
Ἀμερικῆς μεγάλειον φυσικόν, ΡΟΘ. 263.
Ἀνακρέοντος βίος, ΡΠΕ, ΡΠΣΤ. 381, 405.
Ἀναμνήσεις Ἱστορικαί, ΡΠ. 259.
Ἀνατολικὸς μέγας, ΡΟΔ. 156.
Ἀνέκδοτα, ΡΟΣΤ. 191—192.
Ἀναμιτικὸν Κράτος, ΡΠΓ, ΡΠΑ. 351, 369.
Ἀραβίας ὕδατα θερμά, ΡΟΑ. 70.
Ἀρχαιότητα Ἑλληνικῆς περὶ, ΡΕΘ. 1.
Ἀρχαὶ λογικαί, ΡΟΒ. 73.
Ἀστρονομία, ΡΟΗ. 230.
Ἀσωπίου λόγος, ΡΠ, ΡΠΑ, 501, 526.
Ἀτσιγγάνων περὶ, ΡΟΗ, ΡΟΘ, ΡΠ, ΡΠΑ, ΡΠΒ. 217, 241, 285, 309.
Αὐτοκρ. Ἑλλην. μνήματα, ΡΟΔ, ΡΟΖ. 134, 216.
Ἀφροδίτη, ΡΕΘ. 23.

Β.

Βλαωρίτου μνημόσυνα, ΡΠ, ΡΠΒ. 279, 325.
Βανανέα, ΡΠΑ, ΡΠΖ. 307, 447.
Βαρβάρης Ἰω. ΡΟΓ. 109.
Βαρύτση οἰκίστημα, ΡΟΘ. 253.
Βατικανόν, ΡΠ. 234.
Βέλου οἰκίστημα, ΡΠΘ. 494.
Βερνάρδος, ΡΠΘ, ΡΙ, ΡΙΑ. 490, 518, 543.
Βισέρου περιήγ. ἐν Ἑλλάδι, ΡΟΣΤ. 188.
Βιγουροῦ οἰκίστημα, ΡΠΗ. 470.
Βλαντής Σπ. ΡΟΕ. 145.

Γ.

Γαλιλαῖος, ΡΠΣΤ. 416.
Γαλλίας ναυτικόν, ΡΠ. 234.
Γαλλίας πληθυσμὸς, ΡΠΘ. 500.
Γίγαντος θάνατος, ΡΟΘ. 264.
Γίγαντες καὶ Νάνοι, ΡΠΗ. 474.
Γουσμάνος ὁ Καλός, ΡΟΗ, ΡΟΘ. 227, 248.
Γυναῖκες, ΡΟΘ. 264.
Γυναικοφαγία, ΡΟΣΤ. 191.

Δ.

Δημάρχου ἀρχή, ΡΟΕ. 167.
Δίδελφος, ΡΙ. 523.
Die Herakleotische Halbinsel, etc. ΡΠΓ, 349.
Δικαίου πέρι, Δόγ. Μαυροκορδάτου, ΡΠΓ. 350.
Δικαστήρια ἐρωτ. τοῦ Μεσαιῶνος, ΡΟΣΤ. 187.

Ε.

Εἰ μὲν ἦν μαθεῖν, ΡΠΣΤ. 428.
Ἐλαίον νεοφανές, ΡΟΖ. 216.
Ἑλλάδος ὕδατα ἰαματικά, ΡΠΘ. 247.
Ἑλλάδος χάρτης, ΡΟΕ. 168.
Ἑλληνες τῆς III' ἑκατοντ. ΡΠΑ, ΡΠΒ. 298, 314.
Ἑλληνικῆς τῆς καθ' ἡμᾶς γλωσσᾶς, ΡΠΣΤ, ΡΠΖ, ΡΠΗ, ΡΠΘ, ΡΙ, ΡΙΑ. 420, 439, 462, 492, 516, 546.
Ἐλοῖζα καὶ Ἀβελάρδος, ΡΠΓ, ΡΠΖ. 341, 434.
Ἐξηνταβελόνης, ΡΙ. 510.
Ἑσπέρας, ΡΠΕ. 387.
Εὐχαρίς, ΡΠΗ, ΡΠΘ. 473, 498.

Ζ.

Ζεβωδάν θηρίον, ΡΟΑ. 55.
Ζητήματα νομικὰ δύο, ΡΟΔ. 379.

Η.

Ἡμέρας διάρκεια, ΡΟΘ. 264.

Ἡμερολογίου περί. ΡΞΘ, ΡΟΑ, ΡΟΒ. 11, 57, 89.

Ἡπείρου χρονογραφία. ΡΟΖ. 214.

Θ.

Θεσσαλονίκης Ἑλληνικὸν σχολεῖον. ΡΠΗ. 453.

Ι.

Ἰατροί. ΡΠΑ. 293.

Ἰμβρίου ἐπιγραφαί. ΡΠΔ. 372.

Ἰνδία. ΡΠ. 234.

Ἰουδαῖοι. ΡΠΘ. 499.

Ἰπποκράτους τάφος. ΡΠ. 283.

Ἰππότης διπλῶς. ΡΠΗ. 467.

Ἰχθύς νεοφανής. ΡΟΗ. 239.

Κ.

Καθομιλουμένης περιπέτεια. ΡΟΓ. 105.

Καλιόστρος. ΡΠΣΤ. 424.

Καππαδοκία. ΡΟΒ. 95.

Καραθεοδωρῆ Σοφία. ΡΟΕ. 163.

Κάφρων βασιλεὺς. ΡΠΕ. 399.

Καλοῦ περί. ΡΠΔ. 357.

Κεφαλληνίας Πετρίτσ. Σχολή. ΡΠΘ. 477.

Κίνας περί. ΡΟ, ΡΟΖ, ΡΠΣΤ, ΡΠΘ. 46, 212, 427, 483.

Κλοπῆς νέος τρόπος. ΡΟΖ. 216.

Κολόμβος Χρ. ΡΠΖ, ΡΠΗ. 450, 465.

Κομῆται. ΡΟΓ. 97.

Κουτρούλη γάμος. ΡΞΘ, ΡΠΑ, ΡΠΒ. 23, 375, 396.

Κονδύλη οἰκόσημα. ΡΠΗ. 470.

Κόκου οἰκόσημα. ΡΠΘ. 494.

Κορκῆ ἐπιστολαί. ΡΠΒ, ΡΠΓ, ΡΠΣΤ. 332, 354, 428.

Κούμα ἱστορίας ἐκδοσις. ΡΠΗ. 476.

Κουκούλα οἰκόσημα. ΡΟΘ. 253.

Κρανίου ἀποκαλύψεις. ΡΠ. 275.

Κρινολίνα. ΡΠ. 234.

Κωνσταντίνου Παλαιολόγου σπάθη. ΡΠΑ. 302.

Λ.

Λεβρὸν (Κα.) ΡΠΗ. 461.

Λορεδάνου οἰκόσημα. ΡΠΘ. 494.

Λιθάνθρωποι ἐν Εὐρώπῃ. Ρη. 524.

Μ.

Μαθηταὶ δύο. ΡΟΔ, ΡΟΒ, ΡΟΖ. 130, 162, 208.

Μακεδονικαὶ ἐπιγραφαί. ΡΠΔ. 304.

Μανδουρείος γέροντος. ΡΟΗ. 227.

Μαρίας μνήμα. ΡΠΒ. 328.

Μαρτύρων ἐξ ἀκολουθία, κτλ. ΡΠΣΤ. 425.

Μαστόδους μέγας. ΡΟΒ. 94.

Μεγαλόσωμοι. ΡΠΘ. 500.

Μελαγχολία. ΡΟΘ. 258.

Μητρὸς πρῶτον καθέκον. ΡΠΖ. 445.

Μυρσίνη καὶ Φώτιο. ΡΟΘ. 262.

Μισογόνα. ΡηΑ. 518.

Ν.

Νάνοι καὶ Γίγαντες. ΡΠΗ. 474.

Ναπολέοντος ἱστορία. ΡΟΖ. 215.

Νέον ἐγκόλιον. ΡΟΘ. 260.

Νεκρῶν ταρίχευσις ἐν Ἰνδία. ΡΠΓ. 353.

Νηπεινθές. ΡηΑ. 534.

Νῆσοι πλέουσαι. ΡΠΑ. 308.

Νομισμάτων πανεπιστ. συλλογή. ΡΟΘ. 260.

Νορβηγίας ἰχθύς. ΡΠΘ. 500.

Notices sur la topographie de la nouvelle Russie. ΡΠΓ. 319.

Νουκίου Α. τυπικόν. ΡΠΣΤ. 413.

Ο.

Οιδίποδος παράστασις. ΡΟΘ. 252.

Οἰκία ἔρημος. ΡΟ, ΡΟΒ. 41, 85.

Οικογένεια ἱερά. ΡηΒ. 563.

Οικονόμου Κ. θάνατος. ΡΟ. 47.

Οἴνου βελτίωσις. ΡΠΔ. 379.

Ὅμηρ. ποιημάτων διάρθρωσις. ΡΟΖ. 193.

Ὀυραλίων μεταλλεῖα. ΡΠΘ. 500.

Π.

Πανεπιστημίου μετάλλιον. ΡΟΖ. 213.

Παλιμβώσις περίεργος. ΡΟΑ. 71.

Πανδώρας συντάκται. ΡηΒ. 564.

Παρούτας Παῦλος. ΡΟΑ. 49.

Πειραιῶς λέων. ΡΟΔ. 121.

Πειραιῶς (ἀπὸ) εἰς Σμύρνην. ΡΟΕ. 150.

Περιηγητοῦ Ἑλλήν. σημ. Ρη, ΡηΑ. 511, 535.

Πιέρης Μάρκος. ΡΠΔ. 366.

Πομπηίας περί. ΡΞΘ, ΡΟ. 9, 39.

Πρατούνα οἰκόσημα. ΡΠΘ. 494.

Προνόμια περίεργα. ΡΠΗ. 475.

Ρ.

Ρωμαίου ἱστορικοῦ ἀνακάλυψις. ΡΠΣΤ. 325.

Σ.

Σάμου ναοὶ ἀρχαῖοι. ΡΟΘ, ΡΠΘ, ΡηΑ. 256, 497, 540.

Σάρωθρον μηχανικόν. ΡΠΑ. 308.

Σιάμης βασιλεῖον. ΡΟΣΤ, ΡΟΖ. 183, 206.

Σημ. γλωσσογραφ. ΡηΒ. 562.

Σκανδιναυίαις ἀρχαιολογικά. ΡΟΘ. 260.

Σκελετοὶ ἀρχαῖοι. ΡΠ. 382.

Σκεῦος οἰκιακόν. ΡΟΕ. 161.

Σουλίου καὶ Πάργας ἱστορία. ΡΠΗ. 471.

Σολομοῦ θάνατος. ΡΟΗ, ΡΟΘ. 221, 264.

Σολομοῦ ποιήματα. ΡΠΓ. 403.

Σκλαβία καὶ γάμος. ΡΠΓ. 355.

Σπουδαίου περιόδια. ΡΟΑ, ΡΠΔ. 63, 363.

Στενογραφίαις περί. ΡΟΒ, ΡΟΓ. 40, 102.

Συζήτησις ἀστεία. ΡΠΗ. 475.

Συκοφαντία. ΡΠΔ, ΡΠΣΤ. 373, 417.

Συνάλλαγμα περίεργον. ΡηΒ. 564.

Σύνοδος ὀφθαλμιατρική. ΡΠΓ, 346.

Σχολεῖα Ἑλλήν. προγενέστερα. ΡΟΣΤ. 169.

Σχολείων ἐξετάσεις. ΡΟΗ. 240.

Τ.

Τερτσέτου λόγος. ΡΟΔ. 127.

Τοκετῶν περί. ΡΠΘ. 500.

Τηλεγράφων ταχύτης. ΡηΑ. 548.

Τοσίτσας Μιχαήλ. ΡΟΒ. 81.

Τραγωδίου κλεπτ. παράφρασις. ΡηΑ. 539.

Τοσίτσα Κ. νέον εὐεργέτημα ΡΟΑ, ΡΟΒ, ΡΟΔ. 72, 96, 144.

Τ... Κυρία. ΡΟΣΤ. 192.

Τρικούπη Σ. Ἱστορία Ἑλλ. ΡΟΔ, ΡΠΘ. 139, 495.

Τριπόλεως περί. ΡΟΘ. 360.

Τρουβίλλης Μάγισσα. ΡηΒ. 559.

Υ.

Υπομνήματα ἀνέκδοτα. ΡΟΑ. 67.

Φ.

Φαζημιών. ΡΟΕ. 159.

Φαινόμενον μετεωρολογικόν. ΡΠΘ. 489.

Φαττάγαι. ΡηΒ. 562.

Φιλεκπ. εταιρεία μεταλλία. ΡΟΖ. 213.

Φιλητᾶ Χ. περί ἐπιγραφῶν. ΡΠΓ, ΡΠΖ. 333, 429.

Φιλολογία νεοελλ. ΡΟΗ, ΡΠΔ. 232, 380.

Φόροι δημόσιοι. ΡΠΘ. 500.

Φραγκίσκος καὶ Εὐγενία. ΡΞΘ. 19.

Φυλακῆς δάκρυα. ΡΟ. 48.

Φυλακῆς Μάιος. ΡΠΑ. 307.

Φυλῆς Ἑλληνικῆς περί. ΡΟΓ, ΡΟΕ. 110, 163.

Χ.

Χάρτου τιμὴ παρ' ἀρχαίους. ΡΠΕ. 389.

Χαρτόνιον ἀδιάδρομον. ΡΟΕ. 168.

Χειρόγραφα. ΡΟΔ, ΡΟΘ, ΡΠΔ, ΡΠΖ, ΡηΒ. 143, 253, 305, 445, 550.

Χρέος δημόσιον. ΡΠΘ. 500.

Ψ.

Ψυχασάββατον πρῶτον. ΡΞΘ. 22.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ.

—000—

Φυλλιάδ.	Σελ.	Ἀντικείμενον.	Φυλλιάδ.	Σελ.	Ἀντικείμενον.
ΡΕΘ.	9	Ναός Ἰσιδος.	ΡΠ.	274	Ναός ὁγίας Ἄννης.
	10	Περιστύλιον.		282	Σκελετοὶ ἐκ μαρμάρου.
	11	Μονομάχος.	ΡΠΑ.	303	Σπάθη Κωνσταντ. Παλαιολόγου.
	18	Σταυρός.		307	Βαναφῆ.
	23	Ἀφροδίτη.	ΡΠΒ.	322	Ναυμαχία Νεοκάστρου.
ΡΟ.	93	Οἰκία Λουκρητίου.	ΡΠΓ.	352	Οἰκία Ἀναμιτικῆ.
	»	Βρύσις.		353	Πλοῖον Ἀναμιτικόν.
	»	Σύμβολα οἰνοπόλου.	ΡΠΔ.	370	Γυνὴ κωπηλατοῦσα.
	47	Κυρία Κινέζα.		371	Λατομείον.
ΡΟΑ.	56	Θηρίον Ζεβωδάν.	ΡΠΕ.	388	Τὸ ἐσπέρας.
	68	Ἕλληνας στρατιώτης.		401	Τελετὴ ἐν Ἀφρικῇ.
ΡΟΒ.	81	Μ. Τσιτσας.	ΡΠΣΤ.	416	Γαλιλαῖος.
	94	Μέγας Μαστόδους.		425	Καλόστρος.
ΡΟΓ.	109	Ἰ. Βαρβάκης.	ΡΠΖ.	444	Μήτηρ θηλάζουσα.
	»	Σφραγὶς αὐτοῦ.		448	Βαναφῆ.
ΡΟΔ.	122	Λιμὴν Πειραιῶς.		449	Ἄνθη καὶ καρπὸς τῆς Βαναν.
	124	Λέων, πλευρὰ ἀριστερά.	ΡΠΗ.	461	Κυρία Λεβρύν.
	125	» πλευρὰ δεξιὰ.		471	Οἰκόσημα Κονδύλη.
ΡΟΕ.	157	Μέγας Ἀνατολικός.		»	Οἰκόσημα Λαστί.
	101	Σκεῦος οἰκιακόν.	ΡΠΘ.	484	Γάμος Κινεζικός.
ΡΟΣΤ.	184	Α'. Βασιλεὺς Σιάμης.		474	Οἰκόσημα Κόκου.
	»	Β'. Βασιλεὺς Σιάμης.		»	Οἰκόσημα Βέλλου.
	185	Παιδιά συγκεκολλημένα.		»	Οἰκόσημα Λορεδάνου.
ΡΟΖ.	207	Ἀδελφὸς Βασ. Σιάμης.		»	Οἰκόσημα Πρατούνα.
	213	Μετάλλιον Πανεπιστημίου.	Ρι.	511	Μολιέρος.
	»	Μετάλλιον φιλικ. ἐταιρίας.		523	Δίδελφος.
ΡΟΗ.	227	Μανδσοῦρειος Γέρανος.	ΡιΑ.	534	Νηπενθές.
	239	Νεοφανῆς ἰχθύς.		538	Ναός Σαράπιδος.
ΡΟΘ.	253	Οἰκόσημον Κουκούλλα.	ΡιΒ.	563	Φαττάγαι.
	»	Οἰκόσημον Βαρότση.	Παρ.		Ἱερὰ οἰκογένεια.
	269	Μελαγχολία.			

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α.

1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ, 1857.

ΤΟΜΟΣ Η'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 169.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ.

•••••

Α'.

Ἡ Ἑλλὰς ἐστὶν ἡ Γερμανία τῆς ἀρχαιότητος, εἰπέ ποτε ὁ ἀθάνατος ἱστοριογράφος τῆς Ῥώμης Γεώργιος Νισβούρος. Ὑπὸ τίνα ἐποψίαν ὀρεῖσθαι νὰ ἐκλάβωμεν τὴν ἀξιωματικὴν ἀλλ' αἰνιγματώδη ταύτην ῥήτραν; τίνα τρόπον δυνάμεθα νὰ μεθερμηνεύσωμεν τὰς ὀλίγας μὲν, ἀλλὰ τὰ μάλιστα ἐμφαντικὰς λέξεις αὗται, ἐν στιγμῇ ἀκράτου ἐνθουσιασμοῦ, ἐγραψεν ὁ φιλέλληνας ἱστορικός, ὁ ἐρασμίως ἀποκαλέσας ἐαυτὸν φιλολόγος; Ὁ Ἑρβαστιος, διάσημος καθηγητὴς ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Σαξωνίας, εἰς τὴν περὶ κλασικῆς ἀρχαιολογίας πραγματείαν του, ἐκλαμβάνει τὴν ῥῆσιν τοῦ Νισβούρου ὑπὸ πολιτικὴν καὶ ἐθνολογικὴν μᾶλλον ἢ ὑπὸ φιλολογικὴν θεωρίαν. Πειρᾶται λοιπὸν ὁ καλὸς οὗτος

Ἑρβαστιος νὰ παραλληλίσῃ τὴν πολιτικὴν τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν κρατῶν πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς ἐνεστῶσης Γερμανίας· παραβάλλει τὴν Αὐστρίαν πρὸς τὴν Σπάρτην, τὴν Πρωσσίαν πρὸς τὰς Ἀθήνας, τὴν ἱστορικὴν ἀγωγὴν τῆς Βαυαρίας πρὸς τὴν τοῦ Ἄργου, τοὺς χρόνους τῆς μεταρρυθμίσεως πρὸς τὰ δεινοπαθήματα τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τὴν πολιτικὴν τῆς Ῥωσσίας πρὸς τὴν τοῦ Φιλίππου, βασιλείας τῆς Μακεδονίας. Ὡς ὁ Φίλιππος ὑπέταξε τὴν Θεσσαλίαν διὰ τοῦ δόλου καὶ τῆς δυνάμεως, ἵνα εὐχερέστερον κυριαρχήσῃ ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος, οὕτω (λέγει ὁ μνησθεὶς συγγραφεὺς) καὶ ἡ Ῥωσσία, κατανικήσασα τὴν ἐνεκα ἀριστοκρατικῆς ἀναρχίας ἐκτεθηλυμένην Πολωνίαν, ἀπειλεῖ, ὡς ὅρις ἰσθόλος, σύμπασαν τὴν Γερμανικὴν Ὀμοσπονδίαν. Ἡ τελευταία αὕτη παραβολή, ἀποκύημα οὐκ ἰδανικοῦ δόμου, φαίνεται ἡμῖν οὐχὶ μόνον ἀπικτος ἀλλὰ καὶ ἀδικος, καὶ δὴ ἐσμὲν βέβαιοι ὅτι καὶ ὁ Νισβούρος αὐτὸς, ὁ διάπυρος θιασώτης τοῦ μεγάλου γού Στᾶιν διατελέσας, οὐδαμῶς ἠθέληεν ἐπιδοκιμάσει αὐτήν. Ἐπελήσθη ἄρα ὁ Ἑρβαστιος τῶν γεγονότων τοῦ 1813, τῆς δολοφονίας τοῦ Κοτσεβοῦ, καὶ τῶν καταδιωγμῶν οὗς ὑπέστη

ὁ ὑπὲρ τῆς γερμανικῆς ἐλευθερίας μοχθήσας Ἀλέξανδρος Στούρτζας ;

Ἄλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ὁ Νιεβοῦρος οὕτω πως ἀπορθηγγόμενος, ἐβουλήθη μόνον νὰ ἐκφράσῃ ἐν πομπῶδει φράσει τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ φιλολογικὴν σπουδαιότητα τῆς πατρίδος του καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδένα πολιτικὸν παραλληλισμὸν ὑπὴνίπτειτο. Ἀκριβέστερα ἴσως ἤθελεν ἀποβῆ ἢ ῥῆσις ἀντιστρόφως ἐκφραζομένη. Ἄν ἔλεγε ὅτι ἡ Γερμανία ἐστὶν ἡ Ἑλλάς τῶν νεωτέρων χρόνων, τὸ ἀπόφθεγμα ἤθελεν εἰσθαι ἐν μέρει δικαιολογητόν, διότι, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, οὐδὲν ἔθνος συνφικεῖσθαι τοσοῦτον πρὸς τὴν ἀπαράμιλλον ἑλληνικὴν εὐφυίαν ὅσον τὸ γερμανικόν· οὐδὲν ἔθνος ἐνόησε καὶ ὑπεμνημάτισε τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα μετὰ τοιαύτης σοφίας καὶ περινοίας μεθ' οἷας καὶ ἐπιστημονικῆς κανονικότητος. Τίς διεπραγματεύθη περὶ τοῦ πολιτικοῦ μέρους τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἐμβριθέστερον τοῦ Λύγούστου Βοικχίου ; Τίς ἀνεδίφρησε τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς φιλοσοφικώτερον τοῦ Α. Οὐολφίου, κριτικώτερον τοῦ Γ. Ἐρμάννου καὶ ἐπιστημονικώτερον τοῦ Ο. Μυλλέρου ; Τίς ἀνέπτυξε τὸ συμβολικὸν πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας σφρέστερον τοῦ Φ. Κρεϋζέρου, ἢ εἰσέδυσεν εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἑλληνικῆς θεολογίας εὐτολμέστερον τοῦ Α. Λοβεκίου ; Βεβαίως οὐδεὶς· διὸ καὶ οὐχὶ ἀδίκως δυνάμεθα νὰ ἀξιῶσωμεν ὅτι ἡ Γερμανία ἐστὶν ἡ Ἑλλάς τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἄλλ' ὁ ζῆλος οὗτος ὁ πρὸς ἐντελῆ κατάληψιν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καταβαλλόμενος, διατελεῖ ἀρά γε ἔτι καὶ σήμερον ἀκαμῆτος καὶ ἀειθαλής ἢ ἡλαττώθη κατά τι ; Νεώτεροί τινες γερμανοὶ φιλόλογοι ἐν οἷς ὁ Ἐρβόστιος καὶ ὁ Bernhardy (1) ἀξιοῦσιν ὅτι ὁ χρυσὸς αἰὼν τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης παρήλθεν ἤδη, καὶ ὅτι ἐν Γερμανίᾳ ἡ μελέτη τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος δὲν προάγεται πλέον μετὰ τοῦ φλεγμαίνοντος ἐκείνου ἐνθουσιασμοῦ ὅστις ἐπεκράτει πρὸ τριάκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν. Ὁ Κ. Bernhardy ἐνόησεν ἴσως ὅτι ἐψυχράθη ὁ ζῆλος ὁ περὶ τὴν ἐκδοσιν τῶν ἑλλήνων συγγραφέων μετὰ λατινικῶν σημειώσεων· διότι ἄλλως πως δὲν παρεδεδόθη τὴν θεωρίαν του. Εἶναι ἀναντιρρήτου ὅτι τὸ γερμανικὸν πνεῦμα ἔλαβεν ἐσχάτως τροπὴν τινὰ ἐπὶ τὸ ῥωμαντικώτερον, δὲν ἐπιταί ὁμοῦς ἐκ τούτου ὅτι ἡ κλασικὴ φιλολογία παρεμνήθη. Ἄν ὑπάρχουσιν Auerbach καὶ Arndt, ὑπάρχουσιν ὁμοῦς καὶ Κούρτιοι καὶ Λύγκεροι· τολμῶμεν μάλιστα εἰπεῖν ὅτι λυσιτελέστερόν ἐστιν νὰ ἐγλύπτῃ τις εἰς τὴν ἔρευναν καὶ τὴν διασάφισιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς πολιτείας καὶ ἱστορίας, ἢ νὰ διορθοῖ ἄνευ κριτικῆς ἐπιστημονικῆς τὰ χωρία τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, νὰ ὁμολογῇ τὸν Οὐράνιον τοῦ Σιμωνίδου, ὡς κλασικὸν ἀριστούργημα διότι εὐρίσκει παρ' αὐτῶ περιδομοῦσαν τὴν φρασεολογίαν καὶ νὰ διαταίνῃται ὅτι τὸ κατ' ἐμὴν ἰδεῖν τυγχάνει ἡ ἀφελεστάτη τῶν ἑλληνικῶν ἐκφράσεων.

(1) Ἑλλ. Φιλολογ. τόμ. 2, ἐν τῇ εἰσαγ.

Καὶ τῶνόντι, ἀμα ἀκριβιγῶς ἐξετάτη τις τὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπισυμβῆσαν πνευματικὴν μεταρρυθμίσειν ἐν Γερμανίᾳ, καὶ πάντως ὁμολογῆσει ὅτι καὶ ἡ σπουδὴ τῆς κλασικῆς φιλολογίας εἰσῆλθεν εἰς νέον στάδιον, εὐρύτερον καὶ κανονικώτερον ἢ πρότερον. Ἄν ἐπὶ Ἐμστερουσίου καὶ Βλκλεναίρου, οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, διεξερευνῶντο κυρίως ὑπὸ γραμματολογικῆν καὶ λεξιλογικὴν ἐποψίν, ἂν ἐπὶ Ἐρμάννου ἡ κριτικὴ ἀπέβλεπε τὰς ἀρχὰς τῆς Ὀλλανδικῆς σχολῆς, σήμερον ὁμοῦς ἡ κριτικὴ, παραίτηθεῖσα τῆς περὶ τὸ κείμενον τοῦ συγγραφέως ἀποκλειστικότητος, λαμβάνει γενικώτερον καὶ πραγματικώτερον τύπον καὶ προσπαθεῖ ἵνα, διὰ τῆς συγκριτικῆς ἐξερευνήσεως τῶν συγγραφέων διευκρινήσῃ ὅσον ἐνεστὶ δυσεπίλυτους τινὰς ἐποχὰς τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, συμβιβῆσθαι τὰς ἀπαντωμένους διαφωνίας, προσεγγίσῃ τὰς διεστώσας χρονολογίας καὶ παγιώσῃ τὴν κατὰ τινὰς ἱστορικὰς φάσεις μετέωρον ἀναφαινομένην ἡμῖν ἀρχαιότητα.

Λυπηρὸν τῶνόντι ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ἡμετέρων λογίων δὲν ἐπιχειρεῖ ὡς ὁ Saint-René-Taillandier ἐν τῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων, νὰ διακοινοῖ ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὸ φιλόμουσον τῆς Ἑλλάδος δημόσιον περίληψιν τινὰ τοῦλάχιστον τῶν κατὰ καιροῦς ἐν Γερμανίᾳ ἐκδιδόμενων συγγραμμάτων, ἅτινα ἀφορῶσι τὴν πάτριον δόξαν καὶ εὐκλειαν, ἐνῶ ἐξ ἐναντίας πολλοὶ τῶν ἐν Γερμανίᾳ σοφῶν, ὡς ὁ Kind, ὁ Ellisen, ὁ Mullach (1) ἐνασμενίζόμενοι εἰς τὴν πνευματικὴν πρὸσδοκὴν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καταγίνονται ἀνευδρότως εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀναγεννωμένης ἡμῶν φιλολογίας, καὶ εὐμενέστατα ὑπὲρ ἡμῶν ἀποφαίνονται (2). Τίς λ. χ. ἐποιήσατό

(1) Ὁ σεβασμῖος οὗτος καθηγητὴς ἐξέδωκε πρὸ τινῶν ἑβδομάδων ἐν Βερολίῳ πράγματιαν περὶ τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως τῆς καθολικουμένης ἡμῶν γλώσσης. Ἦς μὴ ἀναγκάσαντες εἰσέτι τὴν πραγματείαν τοῦ Κ. Mullach, παρατιθέμεθα πάσης ἐπ' αὐτῆς ἐπικρίσει, καίτοι ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν a priori ὅτι ὁ συγγραφεὺς, γνωστὸς ἡμῖν ἐκ τῶν προηγουμένων διατριβῶν του, δὲν ἀπέτυχεν ὀλοσχερῶς.

(2) Ὁ Κ. Schmidt-Weissenfels κατεχώρησε κατ' αὐτὰς εἰς τινὰ φιλολογικὴν ἐφημερίδα τοῦ Βερολίνου (Magasin für die Literatur des Auslands) περίεργον ἄρθρον περὶ τῆς « νεοἑλληνικῆς φιλολογίας », ἐξ οὗ ἀσμένως ἀποσπῶμεν τὰ ἐκείμενα.

« Ἐκαστος ἐνθυμεῖται ὑπόσπον ζωήραν συμπάθειαν προεκάλεσε πινταχοῦ τῆς οἰκουμένης, ἢ ἐμμεμένη τῆς κατὰ τὸ 1821 ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος. Ὁ ἀγὼν τῶν Ἑλλήνων ἐθεωρεῖτο τότε ὡς ἰσχυρὰ ἐπίκλησις εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς πόλεμος πολιτισμοῦ κατὰ τῆς βρβαρότητος. Οὐδόλος προτιθέμεθα νὰ ἐπιμνησθῶμεν ἐπιταῦθα παραλληλισμὸν τινὰ μεταξὺ τῆς τότε καὶ τῆς ἐνεστώσης ἐποχῆς, ἢ μεταξὺ τοῦ λεγομένου πολέμου τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς βρβαρότητος τῶν τότε καὶ τῶν σημερινῶν χρόνων· οὐδὲ ἐρωτῶμεν ἂν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ἐφάνησαν ἀνεπίστατοι τῶν προγόνων αὐτῶν καὶ τῆς ὑψηλοῦς ἢν παρέσχον αὐτοῖς πρὸς τρικονστασίας σύμπασι ὁ πεπολιτισμένος κόσμος. . . . Οὐδὲν ἐστὶν ὁ βίος ἄνευ θανάτου ! Τὸ δόγμα τοῦτο τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας ἐφαρμόζεται ἐξαιρέτως εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος· διότι ὁ μὲν βίος τοῦ ἔθνους τούτου ἀρχεῖται διὰ τοῦ μαρτυρίου, ἢ δὲ ἀναγέννησός του, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ἐνταφιασμοῦ του. Καὶ πραγματικῶς, ἡ Ἑλλάς, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος

ποτε μνεῖαν τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας τοῦ Πρελλέ-ρου, τῆς ἀρχαιολογίας τοῦ Σχοιμάννου, τῆς ῥωμαϊκῆς ἱστορίας τοῦ Μουσήνου, τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας τοῦ Δυγκέρου, τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας τοῦ Ζελλέρου καὶ τῶν ἄλλων σπουδαίων συγγραμμάτων ἅτινα ἀπὸ τοῦ 1855 ἐδημοσιεύθησαν ; Τίς ἀνέφερε ποτε περὶ τῶν ἱστορικῶν ἔργων τοῦ Γερβίνου καὶ τοῦ Ἐϊσλέρου, τῶν δύο τούτων περικλεῶν μαθητῶν τοῦ Σχλοσσέρου, ἢ περὶ τῆς ἀντικειμενικῆς λεγομένης σχολῆς τοῦ πρυτάνεως τῶν Γερμανῶν ἱστοριογράφου Λεοπόλδου Ῥαγκίου ;

Μεταξὺ τῶν συγγραφέων ὧν ἐννήσθημεν ἀνωτέρω τὴν πρώτην θέσιν κατέχει βεβαίως ὁ σοφὸς τῆς Ἑλλάδος καθηγητὴς Μαξιμιλιανὸς Δύγκερος, εἰς τῶν δοκιμωτέρων ἱστοριογράφων καὶ πολιτικῶν τῆς Γερμανίας. Ὁ βίος τοῦ Δυγκέρου συνδυάζεται πρὸς πολιτικὰ τινὰ συμβάντα καθ' ἃ ἐπέδειξεν ἀείποτε ἀκριβῆ καὶ διάπυρον φιλοπατρίαν κατὰ τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ Φραγκορροτίου, ὁ Δύγκερος ἀντεπροσώπευε τὴν πόλιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκάθητο ἐπὶ τῶν θρονίων τοῦ δεξιοῦ κέντρου ἢ μάλλον ἀνῆκεν εἰς τὴν μερίδα τῶν μετριοπαθῶς ἐλευθεριαζόντων. Ἐκαστος ἐνθυμεῖται τὰς περιχαρεῖς μὲν ἀλλ' ἀποφράδας ἐκείνας ἡμέρας τοῦ 1848 καθ' ἃς καὶ ἡ Γερμανία αὐτὴ ὑπέκουσα εἰς τὸ γενικὸν τότε σύνθημα ἀνηγέρθη ἐμπλεως ἐλπίδων οὐχὶ βεβαίως ἵνα ἀποκτείνῃ ἀμειλίχτους τυράννους ἀλλ' ἵνα ἐπαναγάγῃ ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς τὸν ἕνα καὶ ἀδικαιετον ἐκείνου δεσμὸν ὃν καὶ ἡμεῖς, καίτοι ὑπὸ διάφορον ἐποψίν, προδοκῶμεν καὶ ὃν μετὰ θαυμασίας βραχυλογίας περιέγραψεν ἡ ἀμίμητος τοῦ Σταγειρίτου χεῖρ (1). Ἄλλ' αἰ διακχεῖς αὐτὶ ἐλπίδες ἀπέβησαν μάστιχα, διὸ καὶ ἡ Γερμανία ἐδέησε νὰ μὴν πάλιν τυπικῶς ἂν ὄχι πνευματικῶς διακεχωρισμένη. Ἡ πολιτικὴ δραστηριότης τοῦ Δυγκέρου ἀνέλαμψεν ἐξαιρέτως κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1850. Τὸ ἐθνικὸν κίνημα τῶν γερμανικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Δανίας, παρήγαγε κατ' ἀρχὰς πολλὰς περὶ αἰτίας ἐκβάσεως προσδοκίας· οὐδεὶς ἴσως εἰργάσθη τοσοῦτον πρὸς τὴν αἰσίαν ἐκβασιν τῆς μονομεροῦς ἐκείνης ἐπαναστάσεως ὅσον ὁ Δύγκερος ὅστις καὶ ἐταιρίως ὑπὲρ αὐτῆς καθίδρυσε, καὶ χρηματικὸν ἐρανησμὸν ἐπεχείρησε καὶ εἰς ἀνδρῶν στρατολογίας τὰ μάλιστα συνέτεινεν· ἀλλ' ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ δὲ Θεὸς κελεύει· αἱ στραῖται τῶν Δανῶν κατέφερον ἤδη τὸ θανατηφόρον τραῦμα ἐν τῇ μάχῃ τῆς Φριδερικίας.

Ἐκ τῶν πολιτικῶν πονημάτων τοῦ Δυγκέρου αἰώνος, εἰς οὐδὲν ἄλλα ἐρησιέμευεν εἰμὴ εἰς τὸ νὰ ἐπισηρῇ μακροῦ ἐνδόξου ποιητῆς καὶ ἱστοριογράφου, ἐκείνου μὲν ἐρχομένου παρ' αὐτῆ ἵνα ποιῶσιν ἐλεγεῖα, τούτους δὲ ἵνα χύνωσι δάκρυα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἅτινα, κατὰ πᾶν βῆμα τοῦ εὐλαεοῦς ξένου, ἀνέιδον μελαγχολικὸν ἀπῆχημα, — καὶ ἡ Ἑλλάς δὲν ὑπῆρχεν ! Ἄλλ' ἰδοὺ ὡς ἐκ θαύματος, ἡ κλαγγὴ τῶν ὄπλων, ἢ ultima αἴτη ratio τῶν μεγάλων λαῶν, ἀνήγγειλεν εἰς τὴν Εὐρώπην ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐκινήθη τέλος ὑπὸ τὸν ἀνῶθεν τάπητα ὅστις ἐκάλυπτεν αὐτό !

(1) Ἀριστ. Πολιτ. Ζ', 6, 1.

ἰοσημείωτον πρὸ πάντων τυγχάνει τὸ περὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, ἐκδοθὲν ἐν Βερολίῳ κατὰ τὸ 1851· ἐπονται δὲ κατὰ δεύτερον λόγον ἡ βιογραφία τοῦ περιωνύμου Ἐ. Γάγκεν (1851), ἡ ἱστορία τῆς γερμανικῆς ἐθνοσυνελεύσεως (1849) καὶ ἡ κρίσις τῆς μεταρρυθμίσεως (1846). Ἐκ δὲ τῶν ἱστορικῶν ἔργων του, τὸ σπουδαιότερον καὶ ἐμβριθέστερόν ἐστὶν ἀδικριλονεικῆτως ἡ ἱστορία τῆς Ἀρχαϊότητος (1852—1856) ἧς ἐξεδόθησαν μέχρι τοῦδε τρεῖς τόμοι ἐξ ὧν ὁ τελευταῖος, δημοσιευθεὶς πρὸ τινῶν μηνῶν, περιέχει τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς πρώτης συγκρούσεως τοῦ δημοκρατικοῦ κατὰ τοῦ ἀριστοκρατικοῦ στοιχείου (630. π. χ.) Πεποιθότες ὅτι ἡ περίληψις τοῦ ἀξιολόγου τούτου συγγραμματος, δὲν θέλει ἀποβῆ καθόλου ἀλυσιτελής, ἐπιχειροῦμεν αὐτὴν, ὅσον οἷόν τε ἐπὶ τὸ γενικώτερον, καὶ τοι συναισθηθόμεθα τὰς περὶ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἀντικείμενον ἀσθενεῖς ἡμῶν δυνάμεις· λέγοντες δὲ γενικώτερον, ἐνοοῦμεν ὅτι δὲν θέλομεν περιορισθῆ ἐντὸς τοῦ κύκλου ἀπλῆς τινος περιλήψεως, ἀλλὰ καὶ προσεπιρέσει ἐν οἰκείῳ τόπῳ συμπληρωματικὰς τινὰς παρατηρήσεις, ἐρανηζόμενοι αὐτὰς ἐκ τῶν ἐσχάτως περὶ ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας συγγραψάντων.

B.

Ποικίλων, ἐν πρώτοις, διὰ συντόμου καὶ ποιητικῆς μάλλον ἢ δι' ἀπλῆς ἀφηγήσεως τὴν χωρογραφικὴν ἐποψίν τῆς μεγάλης χερσονήσου ἧτις ἀποτελεῖ τὴν νοτιανατολικὴν ἀκρᾶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου, ὁ Δύγκερος ἀρχεῖται κατόπιν εὐρύτερον γεωγραφῶν καὶ οἰοῖται ἐντρυφῶν εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ τε κλίματος καὶ τοῦ φυσικοῦ σχηματισμοῦ τῆς κυρίας Ἑλλάδος, περὶ ὧν ἀποφάνεται ὡς ἀκολούθως·

» Τὸ κλίμα τῆς χώρας ταύτης (τῆς Ἑλλάδος) παραλλάσσει σχεδὸν ὀλοσχερῶς κατὰ τὰς διαφόρους τοποθεσίας· διὰ τῶν ποικίλων σχηματισμῶν τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς διεσθύνσεως τῶν ὄρεων τροπολογούμενον, ἀναδίδει, ἐπὶ μὲν ὑψωμάτων, ψυχρὸν καὶ ψαθυρὸν ἀέρα, ἐπὶ δὲ συγκεκλεισμένον καθέσεων πνιγηρὸν θάλασσον, ὅπερ κατὰ τὰ ἀνατολικά παράλια πρῶνεται ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην πρῶϊαν τε καὶ ἐσπέρας ἐκ τῆς θαλάσσης ἐπιπνεόντων ἀνέμων. Καὶ τὸ μὲν θέρος ἐλλείπει σχεδὸν καθόλου ἢ βροχὴ ἢ ἐν μέρει ἀναπληροῦσιν οἱ αἰφνιδίως καὶ βιαίως ἐπερχόμενοι ὑετοί· τὸ δ' ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον ἐπιφέρουσιν ὄμβρους πλουσιοπαρόχους καὶ πᾶν διαρκεῖς.

» Ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι ἰδίως πεπορικισμένη ὑπὸ τῆς φύσεως· τὰ ὄρη τῆς περιεῖχον ὀλίγους ὄρυκτους θησαυρούς. Καλκὸς ἐνυπῆρχεν εἰς τὰ ὄρη τῆς Βυβόιας, ἄργυρος εἰς τὴν νότιον ἀκρᾶν τῆς Ἄττικῆς, καὶ σίδηρος εἰς τὸν Τάχυντον· ἀλλ' αἱ μεταλλικαὶ αὐταὶ φλέβες δὲν ἦσαν πολὺ εὐποροί, ὀλίγαι δὲ ἐξ αὐτῶν φαίνονται ὅτι ἠνεώχθησαν πρῶϊμως. Τὰ ὑψώματα ἦσαν ἐν γένει σύνδεσρα καὶ παρέσχον ἀφθόνους νομάς. Ἐν Ἑλλάδι ἡ μὲν κτη-

νοτροφία απέλας παντός, ὅτι ἡ φύσις ἐδίδεν, ἡ δὲ ἀμπλουργία, πολυαριθμῶν καὶ περικαλλῶν ζυστῶν ὀρεινῶν· ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν γεωργίαν, ὀλίγοι ὑπάρχον πεδιάδας ἐπιτηδέεσι εἰς καλλιέργειαν. Ἐκ τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλλάδος ὀλίγοι μόνον ἔχουσι βεῦμα τοσοῦτον ὀρεκτικῶν ὥστε νὰ ἐκκλύζωσιν ἀνωθεν τῶν βράχων καὶ νὰ κερπίζωσι τὰς κοιλάδας. Ὁ Πηνειὸς μόνον ἐν Θεσσαλίᾳ, ὁ Ἄλφειος εἰς τὴν παρὰ τὸ στόμιον αὐτοῦ χώραν, καὶ ὁ Πάμισος ἐν Μεσσηνίᾳ προσήνεγκον εἰς τὰς περιβεβρεγμένους παρ' αὐτῶν κάτω χώρας τοιοῦτου εἶδους ὑπερησίας. Χείρων ἔτι τῆς ἀφορίας ἦν ἡ λειψυδρία ἥτις συνέβαινε καὶ ἐκαστὸν θέρος. Οἱ ἐκ τῶν ὀρέων κατερχόμενοι βύκαες, εἵτινες ἀρδούσουσι τὰς πλείους τῶν Ἑλληνικῶν κοιλάδων, ὅσον ὀρεκτικῶς καὶ ἀν βέοσι τὸ ἔαρ καὶ τὸ φθινόπωρον, οὐχ' ἦπτον γίνονται τὸ θέρος κατάξηροι, αἱ κτήνη ἀπομακρύνονται, οἱ λειμῶνες περικλιόνται, καὶ ἡ τιτανώδης γῆ προέρχεται τὸν κρύσων. Ἐκαὶ ἐνθα τὸ ὕδωρ βέει ἀρθρότερον τοῦτέστι πρὸς τὸ ἤμισυ δυτικὸν μέρος, καὶ εἰς τὰς στενωῶς κηλακτιμένους κοιλάδας, τὸ ἔδαφος δὲν ἐπιδέχεται καλλιέργειαν· ἐξ ἐναντίας, κατὰ τὸ ἤμισυ ἀνατολικὸν μέρος, ἐνθα κεῖνται αἱ μεγάλαί πεδιάδες, ἐλλείπει τὸ ὕδωρ, ὅπερ ὅμως ἀνεπλήρου ἐνιαχοῦ αἱ ὑπὸ τῶν καταλειθωμένων χειμάρρων σχηματιζόμεναι λίμνη. Οὕτως, ἡ Θεσσαλία, ἐκτὸς τῶν περὶ Πηνειὸν χωρῶν, ἐκείνητο καὶ ἀλλοὺς κερπίμους τόπους, κειμένους πρὸς δυσμὰς τῆς Ὀσσης καὶ τοῦ Πηλίου καὶ κύκλῳ τῆς Νεσσοῦνδος καὶ Βοιωτίδος· ἡ δὲ θαυμαζομένη περὶ τὸν σίτον εὐφορία τοῦ νοτίου τμήματος τῆς Βοιωτίας ὀφείλεται εἰς τὰ ὕδατα τῆς Κωπιίδος καὶ Ἰλίου, αὗτην συσσωρεύονται εἰς τὰς κοιλάδας μὴ δυνάμενα νὰ ἐκβάλωσιν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τῆς Κνημίδος καὶ τοῦ Μυκαλησσοῦ οἵτινες στεφανοῦσι τὴν Βοιωτίαν παρὰ τὰ παράλια.

Ἡ διὰ πλάσις τῶν ἑλληνικῶν παραλίων ἦν ἀληθῶς παράδοξος· οὐχὶ μόνον ἡ πρὸς ἀνατολὰς χώρα εἰσέχει τῆς θαλάσσης εἰς ποικίλας ἀκρας, ἀλλὰ καὶ ἡ θάλασσα αὐτὴ εἰσελαύνει διὰ βλαθῶν κήλων εἰς τὴν γῆν καὶ προεχίνει μέχρι τῶν ὑπερειῶν. Ὁ κόλπος τῶν Πηγαῶν, ὁ τοῦ Ἀργού, ὁ τῆς Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας πρὸς δυσμὰς, ὁ μέγας καὶ βυθύδης τῆς Κορίνθου, καὶ ὁ Ἀμφρακικός, ἀποτελοῦσι πάντες πληθύν τινα συγκλεισμένον καὶ μεσσηνίων, οὕτως εἶπε, λεκκῶν, ἀσραλῶν ὄρων καὶ θαλασσιῶν συγκοινωνιῶν. Οὕτως, αἱ πλείους τῶν ἀσραλιῶν ἠδύνατο νὰ συγκοινωνῶσι πρὸς ἀλλήλας πολὺ ευκολώτερον διὰ θαλάσσης ἢ διὰ ξηρᾶς.

Ἡ πρὸς βορρᾶν ὠριζέτο ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ ὑψηλῶν ὄρεων καὶ διετέμετο ὑπὸ τοῦ Αἴμου ἀπὸ πάσης κατὰ ξηρὰν συγκοινωνίας. Πρὸς δυσμὰς, παρίστα μέχρι τοῦ μυχοῦ τῆς Ἀμφρακίας καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, εὐθὺ γρημμῶν καὶ σκοπελωδῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παραλίαν. Οἱ καλλίτεροι τῶν νομῶν πρὸς δὲ καὶ οἱ ἀσραλῆστεροι τῶν λιμένων καὶ κόλπων τῆς, ἐκείνητο πρὸς ἀνατολὰς ὅπουθεν σειρὰ νησίων, ὡς παρὰ στᾶδες γερύρας, ἦγον ἐπὶ τοὺς αἰγιν-

αλοὺς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐν δὲ τῶν λιμένων καὶ τῶν νήτων τούτων, ἡ Ἑλλὰς ἦν ἀφ' ἑνὸς ἠνεωγμένη εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς πολιτισμὸν οὐδὲν ἦπτον, ἐστρέφετο ἀρ' ἑτέρου καὶ εἰς τὸ ἀίγιον πέλαγος, ὡς εἰς τὴν φυσικὴν παλαιστῆραν τῆς ἀναπτύξεώς της·».

Παραβάλλων κατόπιν τὴν φυσικὴν διάπλασιν τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν τῆς Ἑλλάδος, ὁ συγγραφεὺς ἐπιφέρει τὰ ἐπόμενα·

«Ὡς ἐν τῇ Ἀνατολῇ εὐρόμεν τὸν βίον τὰ μάλιστα ἀνεπτυγμένον ἐκεῖ ἐνθα ἡ θάλασσα καὶ τὰ ὄρη προσήγγιζον ἀλλήλοισι, παραδείγματος χάριν, εἰς τὰ παράλια τῶν Φοινίκων ὅπισθεν τῶν ὀρειῶν ἀνοψῶντο τὰ ὄρη τοῦ Ἰσραήλ, οὕτω καὶ ἐν Ἑλλάδι εὐρίσκωμεν τὰς ἀκτὺς τῆς Συρίας, ἐν μέσῳ ὅμως τῆς θαλάσσης τεθειμένας. Αἱ αὐτὲς βιωτικαὶ σχέσεις, τὰ αὐτὰ ὄρη, ἡ αὐτὴ θάλασσα, ἀλλὰ ταῦτα πάντα ὑπὸ ἀνώτερον μέτρον. Ὁ οὐρανὸς ἐστὶν ἦπτον θλιπτικὸς, ἡ ποικιλία τοῦ ἐδάφους ἔτι μεγαλύτερα, αἱ ἀτομικαὶ διαμορφώσεις εἰσὶν ἐν Ἑλλάδι πολυαριθμότεραι προσέτι δὲ καὶ ὀριστικώτερον χαρακτηρισμοῦ εἰς ἀπομνημονεύματα. . . . Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐμορφώθη διὰ τῶν γιγνταίων καὶ μονομόρφων σχηματισμῶν τοῦ ἐδάφους, ὡς τὰ ἀρχαῖα πεπολιτισμένα κράτη τῆς Ἀνατολῆς. Παρὰ τοὺς ἰσχυροὺς ῥοῦς στερεῖται τῆς ἀφθονίας καὶ παγκραπίας τῶν περὶ τὸν Νεῖλον, Εὐφράτην καὶ Γάγγην χωρῶν στερεῖται ἔτι τῶν κρατερῶν ἐκείνων ἀντιθέσεων, αἵτινες ἐν Ἀραβίᾳ καὶ Ἰρᾶν, χωρίζουσι τὴν εὐφορὴν γῆν ἀπὸ τῆς ἐρήμου. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ Ἑλλὰς προεῖχε πάσης τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τὸ πρῶτον τοῦ οὐρανοῦ, ὅστις οὐτὲ ἀδράνειαν ἐπέπερεν, οὔτε εἰς ἀκόλαστον ἰδυπάθειαν παρῶρμα. Ἐν ἔτι μεγαλύτερον πλεονέκτημα, παραγόμενον ἐκ φυσικοῦ τινος ἐλλείμματος, ἐκείνητο ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος· τοῦτο δὲ ἦν, ἡ μεγάλη λεπτότης καὶ ἡ φυσικὴ ἐνδεια τῆς γῆς. Ὅσον ὀλιγώτερος ἦν ὁ φυσικὸς πλοῦτος ὃν ἐνέκρυπτεν ἡ Ἑλληνικὴ χώρα, τοσοῦτον ἐλάσσων ἦν καὶ ὁ κίνδυνος τῆς εἰς νοθεύειν καὶ τρυφὴν ῥοπῆς, καὶ τοσοῦτον ἀπλούστερος, ὑγιέστερος καὶ ἐγκρατέστερος ἀπέβαινε ὁ βίος. Ἐπὶ τῇ ἐπιτάσει καὶ συμπήξει τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ἀθροῖνη χεῖρ ἠνεωχέετο νὰ ζητῆ ἐν τῇ καλλιέργειᾳ τῆς γῆς τὴν ἰδίαν τροφοδοσίαν ὅσον δὲ φιλοπυμπώτερον προήγετο ἡ ἐργασία αὐτῆ, τοσοῦτον ἐντελέστερα καὶ ταχύτερα ἐπέπερε τὰ ἀποτελέσματα.

«Οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ δὲν ἀπεραίνοντο λίαν εὐνοϊκῶς περὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν γεννημάτων τῆς γῆς αὐτῶν. Προσιτῶν τὸ κλίμα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διὸ καὶ ὁ Ἡρόδοτος χαρακτηρισρίζων τὴν Ἑλλάδα ἀπέκνεντι τῆς Ἀνατολῆς λέγει· ὅτι αὐτῇ Ἑλλάδι πενήτη μὲν αἰεὶ ποτε σύντροφός ἐστι, ἀρετὴ δὲ ἐπαρκτός ἐστι, ἀπὸ τε σοφίας κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ, τῇ διαχρεομένη ἡ Ἑλλὰς τὴν τε πενίτην ἀπαμύναται καὶ τὴν δεσποσύνην». Ὁ δὲ Θουκυδίδης «πάρειον γὰρ τοῖς Ἕλλησιν (λέγει) ἐκ τῶν πύθων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι·» ἡ ἀγελασιοτροφία ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἡ γεωργία κατὰ τὰς πεδιάδας, ἡ ναυτιλία καὶ ὅλα τὰ παράλια—ἰδοὺ τὰ ὑγιέστερα καὶ ζω-

τικώτερα ἐπιτηδεύματα αὕτη εἰσὶν ἀρμόδια ἕνα προάξωσιν ἕνα λαὸν, ἀν ταῦτα προσεγγίζουσιν ἀλλήλοις τοσοῦτον ὅσον ἐν Ἑλλάδι·».

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Δύγκερος περὶ τοῦ κλίματος καὶ τῆς φυσικῆς θέσεως τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου· ἀλλ' ἡμεῖς ἐρωτῶμεν ἐστὶν ἀρ' ἀλήθης τὸ ὑπὸ τινῶν ἀρχαίων συγγραφέων λεγθὲν ὅτι ἡ μόρφωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ νοῦς ἐχρεοστέτετο κυρίως εἰς τὴν εὐκρατον ἀτμοσφαιραν τῆς Ἑλλάδος, πρὸς δὲ καὶ εἰς τὸν ἰσχυρότατον καὶ καθαρώτατον ἀέρα ὅστις οὐχὶ μόνον τὴν γῆν ἐλέπτυνεν ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς (1); ἐστὶν ἄρα φυσιολογικῶς ἀποδεδομένη ὅτι ὁ ἰλαρώτατος οὐρανὸς καὶ αἱ παρρησὶς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐξήγειρον ἐπὶ τὸ θερμουργώτερον τὰς ψυχὰς, περιεσθί κου τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἐκ τῆς ἰδυπαθείας τῶν νοτίων καὶ τῆς ἀγροικίας τῶν βορειῶν βραβάρων (2) καὶ ἐπερώννου τὸ ἐθνικὸν αἴθρημα, τὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ὀργασμὸν καὶ τὴν περὶ τὰ ἐθιμὰ ποικιλίαν τῶν κατοικῶν τῆς Ἑλλάδος; Ὁ κριτικώτατος Mure (3) ἀντεπεξέρχεται οὐχὶ ἀλόγως κατὰ τῆς φυσιολογικῆς ταύτης δοξασίας. Πολλοὶ (λέγει) ἐκ τῶν συγγραφέων τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῆς κοινῆς ἀπέδωκαν πολλὴν μὲν βρυτύτητα εἰς τὴν ἐπιβρόχην τὴν ἐδάφος, τὸ κλίμα ἢ ὅλα φυσικὰ συμβάντα ἐξασκοῦσαν ἐπὶ τῆς μορφώσεως τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, ὀλίγην δὲ εἰς τὰς δικνοητικὰς δυνάμεις ἃς ἡ πρόνοια ἐνέστειξεν ἀνάγκην εἰς τὰς διαφορὰς φυλάς. Ὁρεῖλομεν ἐνταῦθα νὰ διακρίνωμεν τὰς ἐμφυ-

τως ἰδιότητας ἀπὸ ἀπλῆς τινος ἀναπτύξεως, τὴν βλαστικήν δύναντιν τῆς ρίζης ἀπὸ τῆς τοῦ ἐδάφους. Ἐξωτερικαὶ αἰτίαι ἐνδέχεται νὰ συνθλίψωσι τὸν βλαστὸν τοῦ ἐντοπίου φυτοῦ, ἢ νὰ καρπίσωσιν καὶ ὠριμάσωσιν αὐτὸν εἰς γῆν ἠπτον εὐφορῶν· τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως ὀφείλει νὰ ἐξαρτάται ἐκ τῶν ἐλαττηρίων δι' ὧν ἐνεργεῖ ἡ αἰτία. Ὅστις στερεῖται φυσικοῦ πνεύματος διὰ τὴν ζωγραφικὴν δὲν θέλει καταστῆ βεβηλῶς ἐπιτηδέος· ζωγράφος διὰ τὸν λόγον ὅτι κατοικεῖ εἰς σκηνωγραφικὴν τινὰ χώραν οὐδὲ λαὸς τις φύσει ἐνδεὴς εὐρύτης δύναται νὰ διαπρέψῃ ἐπὶ φιλολογίᾳ καὶ τέχνῃ ἀν οἰκίῃ εἰς γῆν περιθάπουσαν τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν. Ἐν ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ κατὰ τὰς πρώτους αὐτῆς μεταναστάσεις ἴδρευε τὴν κατοικίαν τῆς μετὰ τὸν ἀγρίων τῆς Σουθίας, ἠθέλομεν σήμερον ὁμολογεῖν εἰς αὐτὴν χάριτας τοιαύτης οἵας ὁμολογοῦμεν καὶ εἰς τὰς ταταρικούς ἐκείνας φυλάς αἵτινες ἐνοικοῦσι νῦν εἰς τὰς αὐτὰς χώρας. Ἐν ἀρ' ἑτέρου, ἡ Ἑλλὰς, κατὰ τὰς ἀνθρωπίνους περιπετειάς, ἐγένετο ἐρμικὸν στίφρου τινὸς Οὐνῶν, οὐδὲ αἱ φωτεινὰ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, οὐδὲ ὁ βελταμῶδης ἀήρ ἤθελόν πατε δύνασθαι νὰ ἐπιχύσωσιν εἰς αὐτὴν τὸ πνεῦμα τοῦ Ὀμήρου ἢ τοῦ Φειδίου. Λαμβάνοντες ἕτερον κατακρανέτερον παράδειγμα ἐρωτῶμεν· ἀν ἡ μόρφωσις τοῦ ἐθνικοῦ νοῦς κρέμαται κατ' οὐσιώδη τινὰ βεβηλὸν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἢ τοῦ κλίματος, διατὶ οἱ Αἰοὶ ἢ οἱ Κῆρες τῶν ἀσιατικῶν παραλίων ἢ οἱ Σαμιταὶ καὶ Σικανοὶ τῶν δύο Σικελιῶν ἐστεροῦντο τῆς τε καλιεσθησίας καὶ μεγαλοφυΐας ἢ οἱ Ἕλληνες ἐπέδειξαν τοσοῦτον θαυμασίως εἰς τὰς αὐτὰς ἐκείνας χώρας; ἢ Συνῶδ' αὐτῷ ἀγγλῷ κριτικῷ γνωματεύει καὶ ὁ περιώνυμος Χ. Λάσσενος, ἐν τῷ πρώτῳ τμήτῳ τῆς ἰνδικῆς ἀρχαιολογίας του. «Πλανᾶται μεγάλως (λέγει ἐπὶ τούτῳ ὁ φιλέλην συγγραφεὺς) ὅστις νομίζει· ὅτι αἱ φυσικαὶ μόνον ἐπιβροχὶα ὀρίζουσι κυρίως τὸν ἀρχικὸν χαρακτῆρα ἐνὸς λαοῦ. Ἡ Ἰνδικὴ ὡς καὶ ἄλλαι χωραὶ καταδεικνύουσι ἐνεργῶς τὴν πλάνην ταύτην· οἱ λαοὶ τοῦ Dekhan καὶ τοῦ Vindhja ἴσταντο ὑπὸ τὰς αὐτὰς φυσικὰς ἐπιβροχὰς εἰς οἵας καὶ οἱ Ἀριοὶ οὐδέποτε ὅμως προέδωσαν εἰς ὑψηλότερον διάπλασιν. Ὁρεῖλομεν λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπάρχει παρὰ τοῖς λαοῖς ὡς βῆσις χαρακτηριστῆρος πρωτότυπὸν τι πνεῦμα ὅπερ προσκόπτει ἢ χωλαίνεται διὰ τῆς ἐξωτερικῆς· φύσεως τῆς χώρας ἢ διὰ τῶν ἱστορικῶν συμβάντων. Ἡ γνῶμη αὐτῆ τοῦ σοφοῦ ἰνδολόγου εἶναι ἡ καταλληλοτέρη· συνάμα δὲ καὶ ἡ ὀρθότερα· οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι ἡ φύσις παρῆγεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν πλείους ὀσκα πλεονεκτήματα, οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι ἡ καθαρότης τοῦ ἀέρος, ἡ κρᾶσις τῶν ὡρῶν (1) καὶ ἡ ἐνεργω-

(1) Ὅτι οἱ Ἕλληνες αἱ ἀμείνους τὰ πῆτα τῶν βραβάρων ὡς τὴν εὐκρατον οἰκοῦντες· Σκυθὶαι δὲ καὶ Αἰθίοπει, οἱ μὲν ὑπὸ κρύους ἐνεγκόμενοι, οἱ δὲ, ὑπὸ βάλπου πυκνωμένου τῆς ἐπιρρησίας τοῦ σώματος καὶ ἀπολαθνομένου ἐντός τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ἄγροῦ, τὸ ὄρυκρατον ἐκλήρωσαντο. . . . διὸ καὶ οὐκ ἐπίσαστός ἐστιν (ὡς εἰπεῖν) ἡ παιδεία ἐν ταῖς Ἀθήναις, ἀλλ' ἐκ φύσεως ὑπάρχουσα, τοῦ τοιοῦτου ἀέρος ἰσχυρότατος ὄντος καὶ καθαρωτάτου ὡς μὴ μόνον τὴν γῆν λεπτόνειν ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων συμβαίνει γὰρ τὸν λεπτόν ἀέρα τὴν μὲν γῆν βλάπτειν τὰς δὲ ψυχὰς ὠφελεῖν.—Ψυθ. παρὰ Φωτίῳ σελ. 441 ἐκδ. Βεκερίου.

(2) Κ. Ἐρμάννου Ἀρχαιολ. μέρ. γ'. σελ. 10 καὶ 20.—Krusse Hellas 1. σ. 544. Ὁ Πολύβιος (3. 21. 1) ἀπέδειξε τὰ τραχέα ἔθιμα τῶν συμπατριωτῶν τοῦ Ἀρκάδων εἰς τὴν ψυχρὰν καὶ ἄξιον ἀτμοσφαιραν. Ὅρα καὶ τὴν περὶ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος διατριβὴν τοῦ Λοβέλλου εἰς τὸ ἀρχαιολογικὸν ἀπάνθισμα τοῦ Kletke, μέρ. Ε. σελ. 11 καὶ 13.

(3) A critical history of the language and literature of ancient Greece, by William Mure tom. 1. σελ. 89. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο σύγγραμμα οὗτινος περιλήψιν ἐδημοσίευσεν πρὸ πολλοῦ καὶ ἡ Πανδῶρα δὲν ἐξαιτήθη, ὡς φαίνεται, ἐν Γερμανίᾳ διότι ἔχει προτερήματα αὕτη ἀπαρῆσκουσι ἕως εἰς τυρομανεῖς τινὰς φιλόλογους. Ἀλλὰ μήπως καὶ ὁ μακαρίτης Ἐρμάννος αὐτὸς δὲν ἐκείσε τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν τοῦ Γρότε σ χ ο ι ν ο τ ε ν ε σ κ α ἰ ἐ π ἰ σ ὶ α ἰ ο ν ἀ π ᾶ ν θ ἰ σ μ α ; Μήπως νεώτερός τις κριτικός δὲν ἠξίωσεν ὅτι ὁ εὐπορος τραπέζιτης τῆς Ἀγγλίας ὀφείλει τὸ σύγγραμμά του εἰς τοὺς γερμανικοὺς φιλόλογους ὡς ἐλαθεῖν ὡς ὑπογραμμισ; Ἄλλως τε, εὐφυστάτα καὶ λακωνικώτατα ἐχαρακτήριζεν τὸν ἀγγλὸν ἱστορικὸν ὁ Philaretus Chasles· Grote (λέγει ὁ ταχύνους συντάκτης τῆς Ἀφρασίτιδος τῶν Συζητήσεων) «refait les Annales helléniques en se plaçant au point de vue de Westminster.—Hall. c'est un Grec, membre du parlement.»

(1) Ὅρα τὸ τοῦ μακαρίτου Κ. Ἐρμάννου σύγγραμμα «περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων» ἐκδόθεν πρὸ ἐνὸς μηνὸς ἐν Γοττίνῃ σελ. 23.—Ἴδὲ προσέτι Roscher Klio 1. σελ. 66. Bernhardt Ἑλλαν. Φιλολ. 1. σελ. 11. Ἀριστοτ. Πολ. 7, 6, 2. Cicero de fato 4, καὶ τὸ Staibam ἐν Τιμαίῳ Πλάτωνος σελ. 24. C.

νίως γενομένη συναρμογή του κλίματος περιέχοντων όπωσούν την διανοητικήν αυτού ζωπύρην, αλλά και ούδεις εισέτι δύναται να άρνηθῆ ότι ο χαρακτήρ των εθνών ως και ο των ατέμων, και τοι ύπό την ενέργειαν της φύσεως ένίοτε ταχυντούμενος, δέν λαμβάνει κυρίως την αυτότελη έκτύπωσίν του εκ του έμψυτου και άρχικου όργανισμοϋ έν ή Θεία Πρόνοια ένεχάραζεν εις τό άνθρώπινον πνεύμα. Η άραγέννησις της Ελλάδος έστι φυσικώς άδύνατος» διεκήρυτε τό 1847 ο Κάρολος Φράκς (1), όστις ένόμιζεν ότι ή Ελλάδα άπόλεσθη διότι οι βάρβαροι Αιγύπτιοι έδηώσαν την χώραν και έπυρπόλησαν τά δάση της. Άλλ' ή Ελλάδα άνεγεννήθη και άνεπτύχθη, όπαδὲ του Φκλμεράβερ, και διά της άναπτύξεώς της απέδειξε την φυσιολογικὴν ψευδοσοφίαν σου!

Γ'

« Έλληνες αει παίδες έστε, γέρων δὲ Έλλην ούκ έστιν· νέοι έστὲ τὰς ψυχὰς πάντες, γέρων δὲ Έλλην ούκ έστι » ταύτα έλεγον οι θεόσοφοι της Αιγύπτου ιερείς εις τους έν Μέμφει προσερχομένους Έλληνες, ύπκινιτόμενοι την άρτιγενῆ και νεόβλαστον της Ελλάδος ιστορίαν. Άλλ' όπόσα δυσδιάλυτα προβλήματα, όπόσας άκταμαχίτους ιστορίας παρίστην εις τον κριτικόν ή άρχική διευκρίνησις της μετά μυθικου ύράσματος σπαργανωθείσας έλληνικής ταύτης ιστορίας, ήτις, καιτοι νεκρά ως προς την αιγυπτιακήν ούσα, ούδέν ήττον δυσζυμβολωτέρα αὐτῆς ένίοτε αποθάνει! Μεγάλη εύγνωμοσύνη όφείλεται προς τους σοφούς άνδρας της Αγγλίας και Γερμανίας ιδίως, ότι άπύτους πόνους καταβαλόντες και μετά θυμασίας περινοίας εις τά έγκατα της άρχαιότητας έμβατεύσαντες, ήδυνήθησαν ν' αποσκυδαλλίσωσιν έν μέρει τον μυθικόν αὐτῆς πέπλον και να εισελάσωσιν εύτόλμως πέρα των όριων της επιστήμης. Τιμή και εύγνωμοσύνη προς τον Λειβνίτιον, Άδελούγκην και Κλάπροθ ότι έθεσαν τὰς βάσεις της έτι άρτιπαγούς διατελούσης έθνολογίας· δόξα και τιμή εις την περικελῆ των Υμβόλδων και Σλεγγέλων συνωρίδα ότι συνεκατέλεξε μεταξύ της χορείας των επιστημῶν και την συγκριτικὴν φιλολογίαν ής προκατήρξατο ή μεγαλοεργός αυτοκράτειρα Αίκατερίνη. Η γλωσσολογία, ή Sprachwissenschaft, ως λέγουσιν οι Γερμανοί, ή φιλοσοφικοιστορική μελέτη των γλωσσῶν έστιν ή άσπραλεστέρα και βεβαιωτέρα όδός ή άγουσα επί την ιστορίαν της άναπτύξεως του ανθρώπινου πνεύματος· είτε κατά την λεκτικὴν μέθοδον του Κλάπροθ και του Γουλιανώφ, είτε κατά την γραμματικὴν του Υμβόλδου και του Σλεγγέλου έξερευνημένη, αὐτῆ μόνη έστιν ικανή να καταδείξη τὰς μεταξύ των άρχαίων λαῶν οικειώσεις, να δια της γλωσσικής αντιπαραβολῆς όρίση όσον ένεστιν άκριβώς τὰς μεταξύ της άρχαίας Ανατολῆς και Έλ-

λάδος σχέσεις και συναράς, και παρήκτουάση εις τους έπιγινόμενους την λύσιν του μεγάλου περι τῆς ένότητος των γλωσσῶν ζητήματος έξ ου πάντως άπορίζουσι κατόπιν ή συγκριτικὴ ιστοριογραφία των άρχαίων πεπολιτισμένων εθνῶν περι ής έλάλεικατά τό 1850 ο Αύγουστος Βοίκχιος (1). Η παραβολή των συνθετικῶν γλωσσῶν, (της σανσκριτικής, ελληνικής και λατινικής) αϊτινες αποτελοϋσι την κρηπίδα του ένδοτευτονικού κλάδου, προήχθη έσχάτως έν Γερμανία μετά άξιοθυμάστου βχθυνοίας. Ο Πόττιος, ο Βόππιος, ο Κύνιος και ο έν Οξωνία Μαξιμιλιανός Μύλλερος έπειράθησαν, κατά τό μάλλον και ήττον, να έξεύρωσιν τον άφανῆ εκείνον μίτον, όστις συνέδεε τους άρχαιοτάτους της Ελλάδος κατοίκους μετά των εθνῶν της Ανατολῆς· άλλ' οι κλεινοί ούτοι άνδρες, προέβησαν, νομιζομεν, πέρα του δέοντος και απέδωκαν πολλήν την βχυρύτητα εις τό έν Έλλάδι παρεισαχθέν άσιατικόν στοιχείον. Αν ή γλώσσα τυγχάνει άρ' ένός τό θέμεθλον και οίονει ή πνευματική κλίμαξ της έθνογραφικής επιστήμης, κέκτηται όμως άρ' έτέρου, καθόσον άφορά την ειδικήν αὐτῆς διοργάνωσιν, άπόρρητόν τινα φύσιν ή μάλλον βαθύν λόγον (2) ούτινος ή θεωρητική συνάμα δὲ και πρακτική διευκρίνησις άποθάνει δυσχεριστάτη αν όχι άδύνατος· της μυστηριώδους ταύτης άρχῆς της γλώσσας παραγόντες νεώτεροί τινες ήμιμαθείς μάλλον ή γλωσσολογοί κριτικοί, και δι' ατελοϋς άμα δὲ και τυχαίας παραβολῆς των σανσκριτικῶν και ελληνικῶν λέξεων, την πρότυπον του Έλληνισμοϋ διάπλασιν άρνηθέντες, άδεδως έστομοφολόγησαν ότι

(1) « Όσον και αν διαφέρωσιν άπ' άλλῶν τὰ άποκνήματα της Ανατολῆς και της κλασικής άρχαιότητας, ούχ' ήττον ή γραμματικὴ των κλασικῶν γλωσσῶν δέν δύναται πλέον, κατά την παροϋσαν της γλωσσικής διερευνήσεως έποχῆν, να άναρίσῃ την μετά της συγκριτικής γραμματικής των ένδογερανικῶν γλωσσῶν συνάφειαν της. Και παραλείποντες τό ζήτημα περι της έπιρροῆς ήν ή Ανατολή και κυρίως ή Αίγυπτος έξήσκησεν επί των κλασικῶν εθνῶν της άρχαιότητος, όφείλομεν να όμολογήσωμεν ότι ούχι μόνον ή όψικίτερα ιστορία της Ανατολῆς, ή άρρομένη ιδίως άπὸ της κυριαρχίας των Περσῶν έν ταις άνατολικαῖς παραλίαις χώραις της Μεσογείου, συνδυάζεται μετά της ιστορίας των κλασικῶν λαῶν άλλ' ότι ως αὐ γλώσσα ούτω και αὐ παλαιόταται μεταξύ των προμνησθέντων άνατολικῶν και κλασικῶν εθνῶν σχέσεις, ούδεμίαν έπαγαγούσαι ζημίαν εις τον αὐστηρῶς διαμορφωθέντα ελληνικόν χαρακτήρα, μετῆλθον προς άλλῃς πολλαπλῆν συγκοινωνίαν καταρρινομένην σαφέστατα έν τε τη θρησκεία και τη μυθολογία και ότι ή ιστορία της κλασικής τέχνης, ήν θεωροϋμεν ως αποτελοϋσαν μέρος της φιλολογίας, δέν δύναται ν' άποσπασθῆ της γνώσεως των μνησίων της άνατολικῆς τέχνης. Διὸ και δύναμαι να υποστηρίξω ότι ως έσχηματίσθη ή συγκριτικὴ γλωσσολογία ούτω και ή συγκριτικὴ ιστορία τοϋ πολιτισμοϋ άπάσης της άρχαιότητος καταστήεται, χρόνου προϊόντος, έν των κυρίων θεμάτων της φιλολογικής επιστήμης». Böckhs Redo, Berlin 1850. Ο διάσημος ιστοριογράφος Έ. Αέων ήσπάσθη τὰς άρχῆς του Βοικχίου και προσεπάθη να έφαρμόσῃ αὐτὰς εις την μεθοδικήν αὐτοϋ « Καθολικὴν Ιστορίαν ». Όρα Herbst ως άνωτ. σελ. 186. Όρα και Παπαρρήγοϋ του Έγγερ, Γενικῆς Ιστορίας μ. Ε'. έν τη εισαγωγῇ.

(2) Οριγίνους κατά Κέλσου. 1. 24;

(1) Klima, Landshut. 1847.

ή Ελλάδα έστιν άποκνήμα της Ανατολῆς. Άλλά τίνα εισί της καινοφανούς ήμῶν δοξασίας τὰ έπιχειρήματα, ιεροπράνται της κριτικής και θιασώται των Βραχυμάνων και του Κομρυκίου; Διατεινεσθε, γλωσσολογίστατε Βόππιε (1) και φιλοσοφικώτατε Gladisch (2), ότι ή θρησκεία των Έλλήνων ήν αυτόχρονα αιγυπτιακή, ότι ή γλώσσα αὐτῶν έλαβε την γένεσιν εκ της ένδικῆς, ότι τὰ γραμματα αὐτῶν προήλθον εκ των σημιτικῶν χωρῶν διατεινεσθε ότι ή φιλοσοφία του Πυθαγόρου έστὶ κινεζικὴ, ή του Ηρακλείτου, Περσικὴ, ή των Έλεπτων, ένδική, ή του Έμπεδοκλέους, αιγυπτιακή, ή του Άναξαγόρου, ιουδαϊκή· άλλὰ τί κοινόν, μεταξύ των άρρηθμῶν του άσιατικῆς, και του ουρανοϋ των Σινῶν; τί κοινόν μεταξύ της ά άρμονίας του κόσμου και του « πάντα χωρεῖ και ούδέν μένει » του Ηρακλείτου και του περι άγασθῶ και πονηροϋ διαίμονος δόγματος του Ζωροάστρου; τί κοινόν μεταξύ Μωσέως και Άναξαγόρου; Διατεινεσθε, τέλο; πάντων, ότι αὐ πλείσται των Έλληνικῶν λέξεων κέκτηνται σανσκριτικὴν καταγωγήν, και προς υποστήριξιν της παραδόξου ήμῶν ταύτης δοξασίας όρμαθίζετε άπειρον γλωσσικῶν άναλύσεων σωρείαν· άλλ' όποιαί άναλύσεις! horresco referens· γλωσσολογούντες μάλλον ή γλωσσολογοϋντες πράγετε τό τιρώσκα εκ του σανσκριτικού trut (3) (κατακερματίζω,) τό αϊθιρ εκ του σανσκρ. idh (αϊθω) τό ώλένη εκ του σανσκρ. arala (βραχίων) τό άραξ εκ του σανσκρ. vanch (βυύλεσθαι) τό εύρύοπα εκ του vac (λαλείν) τό Ω της άγγινοίας των άριστέων της συγκριτικής φιλολογίας, αὐ γλωσσικῆ αὐτῶν διασπρήσεις κατεκλήθησαν επί τοσοϋτον την άκρόν μου ώστε και άκουτα με ήνάγκασαν να εκφωνήσω,

Cantantur haec — dicuntur haec
Laudantur — audiuntur
Scribuntur haec — leguntur haec
Et lecta — negliguntur.

Άλλ' εκτός της σχολῆς ταύτης ήτις όλιγορωϋσα των υγιῶν άρχῶν της συγκριτικής φιλολογίας, άποσκορακίζει τον πρότυπον του ελληνισμοϋ χαρακτήρα και θεωρεῖ αὐτόν ως άπαύγασμα της ιεροκρατούμενης άνατολῆς, ύπάρχουσι και πολλαί άλλαι, πολυάριθμοι αὐται καθὸ υποκειμενικαί, αϊτινες ούχι μεθ' ήττονος σφοδρότητος ύποστηρίζουσι την έν Έλλάδι παρεισαγωγήν ξενικου στοιχείου· όφείλομεν δὲ να παρατηρήσωμεν ένταύθα ότι τό λεγόμενον τοϋτο άσιατικόν ζήτημα παρίσταται υπό δύο

(1) Marbach Ιστορία της φιλοσοφίας σελ. 38.
(2) Ζελλέρου Ιστορία της ελληνικής φιλοσοφίας έκδ. 1856 σελ. 24—30.
(3) Bemerkungen zur ältesten geschichte der griech. Mythologie von L. Meyer Göttingen 1857 σελ. 20—24. — Όρα προσίτι Bopp. Glossar. 932 Max Müller, Oxford Essays 1856 σελ. 80—100. Hofers Zeitschrift 2. 178 και τό περιοδικόν σύγγραμμα του Κυνίου.

διαφόρους έπόψεις (1)· α) αν οι άρχαιότατοι της Ελλάδος κάτοικοι ήσαν αυτόχθονες ή ώρμησαν εκ της Ανατολῆς· και β) τίνα έπιρροήν έξήσκησαν επί της Ελλάδος οι βραδυτέρων εις αὐτήν δῆθεν έπελθόντες Αιγύπτιοι, Φρύγες και έξαιρέτως οι Φοίνικες ούτινες κατά την ρωμαντικήν δοξασίαν του σοφου Βοττιγέρου (2), περιέζωσαν την Έλληνικήν Χερσόνησον δι' άπειρων έμπορικῶν καθιδρυμάτων. Ο διάσημος P. Kanngiesser εις τό πολύκροτον εκείνο περι επιστημονικής άρχαιολογίας σχεδίασμα του όπερ έξέδωκεν έν Άλλα κατά τό 1815, άναδείχθη άτουργός συνάμα δὲ και ύπέρμαχος της πρώτης του άσιατικου ζήτηματος έπόψης· δογματίσας ότι οι άρχαίοι της Ελλάδος κάτοικοι δέν ήσαν αυτόχθονες· άλλὰ μετηνάστευσαν εκείσε εκ των άκρῶν της μέσης Ασίας έρήμων. Την θεωρίαν του Kanngiesser συναμερίσθη και ο Δύγκερος, τροπολογήσας αὐτήν ως ακολούθως;

« Έν τη άπωτέρη Ανατολή, πέραν των σημιτικῶν χωρῶν έγνωρίσκαμεν (παρατηρητέον ότι ο Δύγκερος διέλαβε περι των άνατολικῶν εθνῶν εις τους δύο πρώτους τόμους της ιστορίας του) τον λαόν των Αρίων όστις εκυρίαρχει του όροπεδίου του Ιρᾶν και ούτινος μία μερίς ανέπλευσε τό άνω βείθρον του Όξου κατευθυνόμενον εις τὰς κοιλάδας του Ινδου και του Γάγγου εις έτερος κλάδος του λαου τούτου έστράφη προς δυσμὰς ένθα έν μέρος αὐτοϋ κατέλαβε την Χερσόνησον ήν εκάλεσεν Έλλάδα. Υπάρχει πέρα πάσης ιστορικής διασπρήσεως τό όρίσαι ποϋ κατώκει ο λαός των Αρίων, ότε διεχωρίσθησαν αὐ προς δυσμὰς άπελθοϋσαι φυλαί· άγνοείται προσέτι πότε συνέβη ο διαχωρισμός οϋτος. Ούχ' ήττον δύσκολόν ένσέν να διαβεβαιώσῃ τις αν ο κλάδος των εις Ευρώπην έλθόντων Αρίων, ώρμησεν άθρόως ή κατά διαφόρους μοίρας και επί διαφόρους καιρούς. Η γλωσσική συγγένεια άποδεικνύει ότι ή κελτική φυλή, ως ή γερμανική και ή έλληνο-όπικῆ, άνήκουσιν εις την οικογένειαν των Αρίων.

Μεταξύ των φυλῶν της Αρίας, αϊτινες έχωρησαν προς δυσμὰς προσεγγίζουσι τὰ μάλιστα άλλῆλαις κατά την γλώσσαν αὐ δύο αὐ την ελληνικήν και Ιταλικὴν Χερσόνησον κατασχοϋσαι· έντεϋθεν δύναται τις να παραδεχθῆ ότι οι δύο οϋτοι λαοί είναι οι κεχωρισμένοι βλαστοί ένός και του αὐτοϋ κλάδου και ότι άμφοτέροι συνδιήνυσαν την αὐτήν πορείαν. Περι της όδοϋ ήν διεβησαν δυνάμεθα μόνον να είπωμεν ότι αὐτη δέν ήγε διά μέσου των σημιτικῶν χωρῶν και ότι οι πατέρες των Έλλήνων δέν ήλθον εις την

(1) Ερμάνου Αρχαιολ. μέρ. 1. σελ. 13.
(2) Büttiger Amalthea 11, 307, και Kunstmythologie 1 σελ. 205. Όρα Ερμάνου Ιστορίαν του πολιτισμοϋ των άρχαίων Έλλήνων σελ. 30—40, και Mythologie der griechischen Stämme von H. Müller, Göttingen 1857 σελ. 116. και Erinnerungen und Eindrücke aus Griechenland von W. Visher, Basel 1857 σελ. 691. Τό τελευταίον τοϋτο σύγγραμμα δημοσιεύθη πρό δύο μόλις έβδομάδων περιέχει όρθοτάτας περι του βλαστοϋ της Ελλάδος και περι του ελληνικου έθνους έν γένει κρίσεις.

Ἑλλάδα διὰ τοῦ Αἰγείου πελάγους, διότι ἄλλως ἤθελον καταλάθει πρῶτον τὰς νήσους αὐτοῦ. Ἐξ ἐναντίας, γινώσκοντες ὅτι αἱ νῆσοι αὐταὶ (ἐκτὸς τῶν πρὸς βρῆσαι κειμένων, αἵτινες ἀνήκον εἰς τοὺς Θρηκκῆς) ἐκίσθησαν ὑπὸ τῶν ἐν τῇ νοτίῳ παραλίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Κερῶν, καὶ ὅτι ἀπασαὶ αἱ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας νῆσοι, μετὰ τοὺς Κῆρας, ἀποκίσθησαν ὑπὸ Ἑλλήνων. Οἱ πατέρες τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ὀσκηρῶν (Osker) διήλθον λοιπὸν τὸν Εὐξείνιον καὶ ἀνέπλευσαν τὸν Δούναβιον, φθάσαντες δὲ ἐπὶ τὴν ἀκρὰν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους διεχώρισθησαν, καὶ μέρος μὲν αὐτῶν κατηβύθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, μέρος δὲ, παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀδρίου, εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅτε οἱ πατέρες τῶν Ἑλλήνων ἐξῆλθον τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἀρίας δὲν διέκειντο πλέον εἰς ἀγροικατὴν κατάστασιν ἀλλὰ συνεκόμενον εἰς τὴν νέαν πατρίδα τῶν ἀρχαῶν τινὰς μορφώσεως. Τὰ ὀνόματα τῆς γεωργίας, οἰκονομίας, ἐργαλείων τινῶν κτλ, εἰσὶ τὰ αὐτὰ ἐν τῇ σανταριτικῇ καὶ τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ· ἡ γνῶσις καὶ ἡ χρῆσις τῶν πραγμάτων τούτων ἐσώζοντο λοιπὸν πρὸ τοῦ διαχωρισμοῦ. Ὁ Deva τῶν Ἰνδῶν καὶ ὁ Dev τῶν Ἀρίων ἐστὶν ὁ Θεὸς τῶν Ἑλλήνων· ἡ ῥίζα τῆς λέξεως ταύτης σημαίνει λαμπρότητα. Ὁ Θεὸς τοῦ ὑψίστου οὐρανοῦ, ὁ παρ' Ἰνδοῖς Varuna καλεῖται παρ' Ἑλλήνων Οὐρανός· ὁ Awis (πρόβατον) τῶν Ἰνδῶν ἐστὶν ὁ ὄϊς τῶν Ἑλλήνων· ὁ Gaus τῶν Ἰνδῶν καλεῖται παρ' Ἑλλήνων Βοῦς· Gaus = Χῆν, Veca = Οἶκος, Vastu = Ἄστυ, Damas = Δόμος, Sthura = Ταῦρος, Cwan = Κύων, Dvara = Θύρα, Jaga = Ζυγός, Aksha = Ἄξων, Naus = Νεὺς, Plava = Πλοῖον, Aritra = Ἐρετμός κτλ.

Τὸ ἄνω καὶ εὐρὺ ἡμισυ μέρος τῆς πρὸς νότον τοῦ Δουναβίου ἀνατολικῆς τῆς Εὐρώπης Χερσονήσου κατεῖχτο, ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ μέχρι τοῦ Εὐξείνου, ὑπὸ τῶν φυλῶν τῶν Ἰλλυριῶν καὶ Θρακῶν οἵτινες διήγον βίον ἐπὶ τοσοῦτον τρυχὸν ὅσον ἀπότομα καὶ δυσδιάβατα ἦσαν τὰ ὄρη τῶν. Δὲν δύναμεθα νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς ἂν οἱ Ἕλληνες εὗρον ἤδη τὸν λαὸν τοῦτον καὶ διήλασαν δι' αὐτοῦ, κατὰ τὴν παρὰ τὰ παράλια τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου πρόσθον τῶν, ἢ ἂν αἱ φυλαὶ ἐκεῖναι κατέλαβον τὸ ἄνω τμήμα τῆς Χερσονήσου ἀπὸ οἱ Ἕλληνες ἐγένοντο κύριοι τοῦ στενοῦ ἡμίσεως μέρους ὅπερ ἐκείτο πρὸς νότον. Ἀρκούμεθα γινώσκοντες ὅτι οἱ λαοὶ οἵτινες κατέλαβον τὸ ἄνω καὶ εὐρὺ τμήμα τῆς Χερσονήσου ἀνήκον εἰς τὴν αὐτὴν φυλὴν καὶ ἐλάλουν τὴν αὐτὴν γλῶσσαν· οἱ λαοὶ δὲ οὗτοι ὡς καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἐπιζῶσι σήμερον ἐτι εἰς τοὺς Ἀλβανούς, καὶ εἰς τοὺς Ῥωμάνους τῆς Βλαχίας, καὶ τῶν πρὸς νότον τοῦ Αἴμου χωρῶν. Καὶ τοὶ ἡ γλῶσσα τῶν Θρακῶν ἐλαθε εὐν τῇ πορᾷ τῶν χρόνων τροπὴν τινα ἐπὶ τὸ Ῥωμαϊκώτερον, καὶ τοὶ συνέβησαν πρὸς τὰς πέρας τοῦ Αἴμου ἀνατολικῆς χώρας ἀναρτίμητοι στάσεις καὶ ἐρημώσεις, οὐδὲν ἤττον ἢ γλῶσσα τῶν Ῥωμάνων τηρεῖ κατὰ τὰς λέξεις καὶ κατὰ τινὰς τύπους ἐνκρησάτην οἰκειώσιν

μετὰ τῆς Ἀλβανικῆς, τοῦ ἀνεπάρου τούτου λευφίου τοῦ τῆς Ἰλλυρικῆς διαλέκτου:

Ἄν οἱ πατέρες τῶν Ἑλλήνων εὗρον ἤδη ἐπὶ τῆς νοτίου χερσονήσου (εἰς τὰ ὄρη τῆς Ἡπείρου καὶ εἰς τὰ πεδία τῆς Θεσσαλίας) καὶ ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου παλαιότεροις τινὰς κατοίκους, δὲν δύναμεθα ν' ἀρνηθῶμεν τοῦτο μετ' ἀπολύτου ὀριστικότητος. Ὁρεῖλομεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι οὐχὶ μόνον οὐδὲν βέβαιον ἔγχορ μὴ Ἑλλήνων κατοίκων διεσώθη κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους — ἐξαιρουμένων ἴσως τοπικῶν τινῶν ὀνομάτων ἐμφανούντων ξενοφυῆ χαρακτῆρα — ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα αὐτὴ οὐδὲν προσεκτίσατο στοιχείου, ἐπιδεικνύον ἕστην ἐπίρροιαν ».

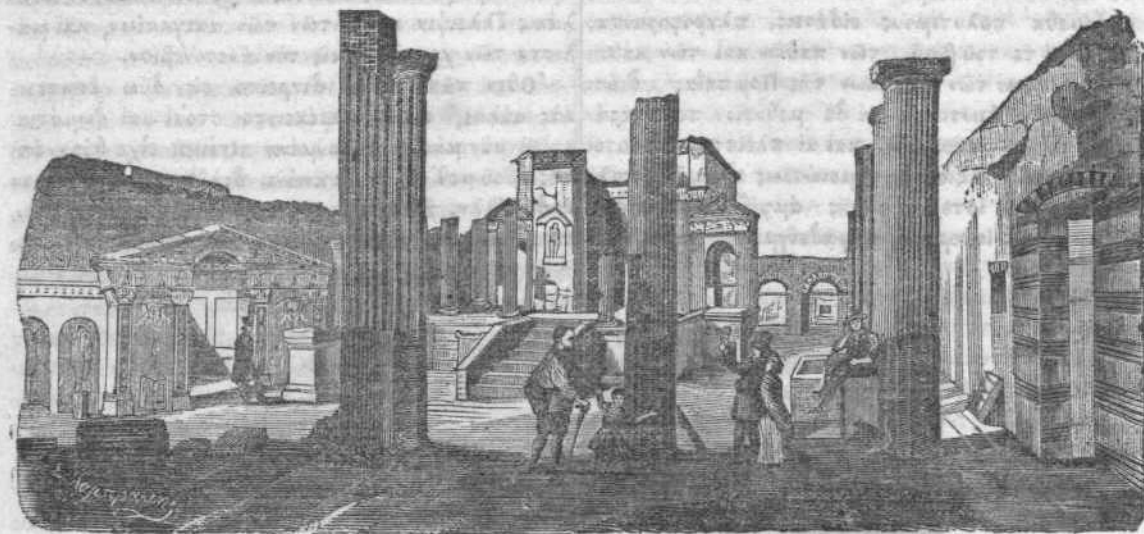
Κατὰ τὴν ἐντεχνον λοιπὸν ταύτην ἀρίστην τοῦ σοφοῦ Δυγκέρου, οἱ πατέρες τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἰταλῶν, ὑπάγονται εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φυλὴν, ἣτις ἐξορμήσατο ἐκ τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Ἰρᾶ (Hindu-Khu) ἢ ὡς διατείνεται ὁ ἐσχάτως περὶ Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας συγγραφέας Λάγγιος (1), ἐκ τῆς πρὸς δυσμὰς τῶν Ὑμκλιῶν ὑρέων χώρας εἰσῆλκεν εἰς τὸ ἀνατολικομεσημβρινὸν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου τμήμα, καὶ ἐκρηπίδωσεν, οὕτως εἰπεῖν, τὸν ἰνδο-γερμανικὸν τοῦ ἀνθρώπινου γένους κλάδον. Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ ἢ ἐπέσεκατος οὗτος λαὸς καίτοι κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ ἀρχαῶν τινὰς πολιτισμοῦ, ἠρνήσθη ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας, οὐδὲν ἐγκαταλιπὼν ἔγχορ τῆς ἐκτουτοῦ ὑπάρξεως; Δυσὶν θάτερον· ἢ ἡ μετοικεσία τῶν Ἀρίων ἐστὶν αὐτόχρημα μυθιστορικὴ, ἢ ἀληθῶς οἱ Ἄριοι κατέλαβον τὴν Ἑλλάδα ἂν τῶντι, ὡς ὀρθῶς διαβεβαιοῖ ὁ Δύγκερρος, οἱ Ἄριοι οὐδὲν ἀρῆξαν ἔγχορ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τότε πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀσιατικὸς οὗτος λαὸς, συγκαίμενος ἴσως ἐξ εὐαρίθμου τινὸς ὁμάδος, ὑπέκυψε καὶ προσωκισίωθη εἰς τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα τῶν αὐτοχθόνων τῆς Ἑλλάδος οἰκητῶν οἵτινες πάντως ὑπερέσχον αὐτὸν κατὰ τε τὴν δύναμιν καὶ τὸν πολιτισμὸν. Ἄλλ' οὕτω δὴ ἀποφαινόμενοι ὁμολογοῦμεν τὴν ἀμειγῆ τοῦ Ἑλληνισμοῦ διάπλασιν.

Ἐπάρχουσιν, ἄλλως τε, καὶ ἕτεραι ἐνστάσεις κατὰ τῆς καινοφανοῦς ταύτης δοξασίας. Καὶ πρὸ πάντων ἀγνοεῖται ἂν ἡ πατρίς τῶν Ἀρίων ἦν ἡ εὐοικος ἐκεῖνη ζενδικὴ Ἀρία περὶ ἧς λαλεῖ ὁ γεωγράφος (Στράβων Β. 338 Κορ.) καὶ ἣτις ἀναλογεῖ πρὸς τὸ ἀφγανικὸν χανάτον τοῦ Ἐράτ (2) ἢ ἡ Ἀρία τῆς Ἰνδικῆς ἣτις κατὰ τὸν Ἀλλίγγιον (3) καλεῖται σήμερον Kaschmyr. Οὐδὲ νομίζομεν ὅτι ἡ Ἀρία ἀπετέλει δὴθεν τὸ δυτικὸν ὄροπέδιον τῆς Ἀσίας ὅπερ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰρᾶν (ἐκ τῆς ζενδικῆς

(1) Römische Alterthümer. Berlin 1856 σελ. 41.
 (2) Ork Freinsheim παρὰ Κουρτίου ἐκδ. Letellier σελ. 268· Ἡρόδοτος Γ'. 93. καὶ Ζ'. 62 Bähr καὶ Ἐκαρτίου τὸν πρὸ μικροῦ ἀποβιώσαντα Ἄμκρον εἰς τὰ Βιενναῖα Χρονικὰ φυλ. 49 σελ. 22.
 (3) Halling. Annall. Vienn. 63 σελ. 182 καὶ Pott. Ety-moll. Forschungg. σελ. 70.

λέξεως Erman ἢ Irman) συμπεριελάμβανεν ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς κατὰ τὴν ἐπιστημότητα καὶ τὴν σάν τὴν σημερινὴν Περσίαν καὶ Ἀφγανιστάνην (Ἀ-εἰγένειαν, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ὑπάρχει θετικὸν ὅτι ρικινὴ) καὶ διαφεύγει ὑπὸ τῆς περιήψτου τῶν Ἀ-τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἱστορικὴ αὐτῶν σπουδαιότης το-χιμενιδῶν δυναστείας. Καὶ τυγχάνει μὲν ἀποδε-σοῦτον προῖτως συναπεσθίσθησαν ὥστε οὐδὲν περὶ δειγμένον ὑπὸ τῶν περὶ Ἰνδικῆς ἀρχαιολογίας δια-αὐτῶν ἀκριβῆς διεσώθη.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΘΕΡΕΙΑΝΟΣ.

Ναὸς Ἰσίδος.

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΠΟΜΠΗΙΑΣ.

(Ἰδε φυλλῶδ. 167. σελ. 515. Τέλος.)

Περιεργότατα εἰσὶν ἐν γένει τὰ οἰκοδομηματὰ τῆς Πομπηίας, διότι ἐξ αὐτῶν μνησθόμενοι καὶ τὰς ἐξεῖς τῶν κατοίκων τῆς πόλεως. Ὅπισθεν βρῆταις κειμένης παρὰ τὴν γωνίαν ὁδοῦ, ὑπῆρχεν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς προγραφῆς, καπηλεῖον. Ἦτο δὲ θερμοπωλῖον, ἢ, ὡς λέγομεν σήμερον, κερρεῖον ἐν ᾧ ἐπωλοῦντο ποτὰ θερμὰ, ὡς φέρ' εἰπεῖν οἶνος, ὑδρόμελι κλπ. Τὸ ἐμμεθὸν αὐτοῦ εἶναι στενωτάτων οἱ προσερχόμενοι ὅμως τότε εἰς τὰ καπηλεῖα δὲν ἐκάθηντο ἐντὸς αὐτῶν, ὅπως ἡμεῖς σήμερον· ἀλλὰ πλησιάζοντες εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ καπηλοῦ ἐβρῆφον ἐπὶ ποδῶν τὸ θερμὸν καὶ ἀνεχώρουν. Τοῦτ' αὐτὸ ἐγίνετο καὶ εἰς πάντα τὰ ἐργαστήρια· ὁ μὲν ἐργαστασίχρης ἔμενον ἐντὸς, οἱ δὲ ἀργασταῖ ἐκτὸς αὐτῶν. Ἐξήριθμά τινι μόνον εἶχον θαλάμους πρὸς τὸ ὄπισθεν μέρος ἢ ἄνω αὐτῶν. Συνειθίζοντο δὲ, ὡς καὶ σήμερον, αἱ συμβολικαὶ προγραφαί. Διδάσκαλός τις, παραδείγματος χάριν, παρίστανε τὸ ἐπάγγελμα του διὰ παιδιχγωγῶν μαστιζόντος παιδίου καθήμενον ἐπὶ τῶν ὤμων συμμαθητοῦ του. Ὁ τρόπος οὗτος, ὅστις ὀλίγον ἐνίσχυσε τὸν ζῆλον τῶν νέων πρὸς τὰ γράμματτα, δὲν ἐσθάζε

ρῖνεται, τὰς μητέρας. Ἀλλὰ καὶ ἄλλου τινὸς διδασκάλου, τὸ ὄνομα Βαλεντίνου, ἡ προγραφή εἶναι ἀξία μνήμης. Πρὸς τὴν ἀκρὰν τῆς ἀγορᾶς ὑπῆρχε σχολεῖον δημόσιον διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ Βέρνα, ὅστις, κατὰ τὴν γενικὴν σχεδὸν συνήθειαν τῶν πολιτῶν τῆς Πομπηίας, ἀνέθεσεν ἐκυτὸν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ (cum discentibus suis) εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἀρχοντος. Ὁ Βαλεντίνος, θέλων νὰ ἀνταγωνισθῆ πρὸς τὸν Βέρναν, ἐκόλλησεν ἀγγελλίαν ἀπέναντι τοῦ σχολείου τούτου, ἐπὶ τετραγώνου προσδιωρισμένου εἰς ἐπίθεσιν τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἀγγελίων, καὶ ὀνομαζομένου λεύκωμα (album). Ἐπικαλεῖται δὲ καὶ αὐτὸς ὑπερ' ἐκυτοῦ καὶ τῶν μαθητῶν τὴν προστασίαν τῶν δύο δημοσίων. Ἀλλ' εἰ καὶ ἀκριβῆς περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πρὸς τὴν δημοτικὴν ἀρχὴν καθήκοντος, δὲν ἦτο ὅμως καὶ πρὸς τὴν σύνταξιν· διότι ἀντι discentibus suis, γράζει cum discentes suos. Ὁ σολοικισμὸς οὗτος παραπέμπει εἰς τὴν ἀθανασίαν τὴν μνήμην τοῦ σοφοῦ διδασκάλου.

Ἰδοὺ καὶ ἕτερον παράδειγμα· Διδάσκαλός τις μονομαχίας, ἵνα προφυλάξῃ τὴν ἀγγελίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἀτίκτων παιδίων προσέγραψε τὰς λέξεις ταύτας· abiat (habeat) Venere Pompeiana iradano qui hoc laeserit. Ἦτοι· « ἡ ὀργὴ τῆς Ἀφροδίτης, προστάτιδος τῆς Πομπηίας, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ βλάψοτος τὴν προγραφὴν ταύτην ». Ἀλλὰχού,

τά θρησκευτικά σύμβολα ισοδυναμοῦσι πρὸς ἀπα- γόρευσιν, ὡς φαίνεται ἐπὶ τινος βωμοῦ τοῦ Διὸς, ὅπου εἰσὶν ἐξωγραφημένοι ὄρει; δύο. Ὁ βλέπων τού- τους δὲν ἐτόλμα νὰ μιάνῃ τὸ ἱερόν.

Πλὴν τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, τῶν προγραφῶν τῶν ιδιοκτητῶν, τῶν ἀγγελιῶν τῶν πωλήσεων, τῶν ἐνοικίων, τῶν θεαμάτων κλ., ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι, αἵτινες ἐχαράσσοντο ἐπιτροχάδην ὑπὸ ἀρ- γῶν ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν δημοσίων καταστημά- των καὶ τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν. Ἐξ αὐτῶν ἰδίως κοφιζόμεθα πολυτίμους εἰδήσεις, πληρορούσας ἡμᾶς περὶ τοῦ βίου, τῶν παθῶν καὶ τῶν καθη- μερινῶν ἐξέων τῶν κατοίκων τῆς Πομπηίας· διότι αἱ μὲν εἰσὶν ἐρωτικαί, αἱ δὲ μεθύσων παρακληρή- ματα, ἄλλαι σατυρικά, καὶ αἱ πλείσται βάνκυτοι καὶ αἰσχροαί. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι πολ- λάκις καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἀμφίβολα μέρη διε- φώτισκν. Οἱ ἱστορικοὶ, παραδείγματος χάριν, διε-

ρήσεως ἄξιον εἶναι ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν δὲν εὐρίσκονται ἐστίαὶ καὶ θερμάστρα, ἀν καὶ πολλά- κισ τὸ ψῦχος γίνεται ἐπαισθητότατον μεταχειρί- ζοντο ὁμοίως πάρινα.

Ἐκ τῆς διαθέσεως ταύτης γίνεται καταφανὲς ἡ διακροὰ τῶν ἀρχαίων ἀπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐθιμῶν τῶν ἀρχαίων ὁ βίος ἦτο διπλοῦς, ἰδιωτικὸς καὶ δημοσίος· ὅθεν τὰ μὲν δώματα εἰς ἃ εἰσέρχεται τὸ πλῆθος ἦσαν μεγαλοπρεπῶς διασκευασμένα, τὰ δὲ προσδιωρισμένα εἰς ἰδιωτικὴν χρῆσιν ἐπασγον πολ- λάκις ἑλλειψιν καὶ αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων, καὶ μά- λιστα τῶν χρησίμων εἰς τὸν ἀνετον βίον.

Ὅθεν πᾶσα οἰκία διηρεῖτο εἰς δύο ἐσωτερι- κάς αὐλάς, εἰς ἃς παρέκειντο στοαὶ καὶ δωμάτια· καὶ ἡ μὲν μία ἡ καλουμένη atrium εἶχε θύραν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μετ' ἧς συνεκοινῶναι διὰ στενοῦ διαδρόμου ἡ δὲ ἄλλη, ἧτις ἐλέγετο περιστύλιον, ἦτο εὐρύ, τέτρα, πλουσιωτέρα, καὶ εἶχε περιστύλιον ἀμφότε-

Περιστύλιον.

φώνουν ὡς πρὸς τὰ ὀνόματα δύο Ὑπάτων· ἀλλ' ἡ διαφωνία ἐπαυσε μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν ἐπιγραφῆς γενομένης ὑπὸ στρατιώτου, ἐνῶ ἀνέμενε μετὰ δύο συντρόφων του ἐκτὸς τοῦ θεάτρου ἵνα εἰσέλθῃ εἰς αὐτό. Τοιαῦται ἐπιγραφαὶ χαράχθησιν ὑπὸ δικη- γόρων καὶ διαδίκων ἐν ὥρᾳ τῆς διακοπῆς τῆς δι- κης, συνελήθησαν ἄπειροι. Πρὸς τοῖς ἄλλοις εὐρί- σκονται καὶ τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Ὀβιδίου καὶ τοῦ Προπερκίου ῥήσεις, οὐδεμίαν ὁμοίως τοῦ Ὀρατίου. Εὐρίθησαν δὲ καὶ γελοιογραφικαὶ εἰκόνες· ἐπὶ τῶν τοίχων, ἐξ ὧν καὶ ἡ τοῦ μονομάχου ἦν παριστᾶ τὸ παρατιθέμενον ἐκτύπωμα.

Ἴδου καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διάθεσις τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν.

Οἱ κυριώτεροι θάλαμοι εἰσὶ σχεδὸν πάντοτε πρόσγειοι, ποτὲ δὲ τὰ παράθυρα δὲν ἀνοίγονται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ δύο ὀροφᾶς ἀν ἔχῃ ἡ οἰκία. Παλλά- κισ δὲ καὶ οἱ ἐνδότεροι κοιτῶνες δὲν ἔχουσι παρά- θυρα, ἀλλὰ φωτίζονται διὰ τῆς θύρας. Πικρατη-

ραι δὲ ἐφωτίζοντο δι' ὅπως ἠνεωγμένης εἰς τὸ κέντρον τῆς ὀροφῆς. Λεκάνη κειμένη ἐν τῷ μέσῳ ἐδέχετο τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς, ἡ τὸ ὕδωρ πηγῆς ἀλλομένης εἰς μικρὸν κῆπον πρὸς τὴν ἄκρην τῆς οἰκίας. Συνή- θως ὁ κῆπος, ἡ ἐπιεπασμένη στοὰ ἧτις ἐχρησίμευεν ὡς τόπος περιπάτου, τὸ περιστύλιον καὶ τὸ atrium, ἐκείντο ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς, οὕτως ὥστε, ἰστάμενος εἰς τὸ κατώρλιον τῆς θύρας, τὰ ἐβλε- πες ὅλα συγχρόνως.

Καὶ αὕτη μὲν ἦτο ἡ κυρία διάταξις τῶν οἰκιῶν ὑ- πῆρχον ὁμοίως καὶ δευτερεύοντα δωμάτια, ὡς τὰ τῶν τρικλινίων (ἐστιατορίων) δύο συνήθως ὄντων, διὰ τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα. Καὶ τοῦτο μὲν ἔ- κειτο εἰς τὰ ἐνδότερα, ἐκεῖνο δὲ εἰς γωνίαν τοῦ κήπου ὑπὸ ἀναδενδράδα. Ὁ γυναικωνίτης ἦτο δια- κεχωρισμένος τοῦ ἀνδρωνίτου· ὅπου δὲ ὁ χωρι- σμὸς ἦτο αὐστηρότερος, ὑπῆρχε καὶ τὸ λεγόμενον venereum (ἀφροδίσιον), παρεμύρον ἴσως πρὸς τὸ boudoir τῶν σημερινῶν Γαλλίδων. Δούλοι κατοί-

κοῦντες ἐντὸς μικρῶν δωματίων παρὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ μαγειρίου ἐφύλασσον αὐτόν.

Πάντα ταῦτα τὰ δώματα ἦσαν μὲν καθωρι- σμένα μετὰ γραφῶν καὶ μωσαϊκῶν καὶ ἀγχαμάτων, ἀλλὰ σμικρότατα· συνετέλλοντο δὲ οὕτως εἰπεῖν ἐτι μᾶλλον ἐκ τῶν περὶ αὐτὰ ἐργαστηρίων, τινὰ τῶν ὁποίων συνεκοινῶνουν μετὰ τῆς οἰκίας, διότι ὁ ἰδιοκτήτης ἐπώλει ἐντὸς αὐτῶν τὸν οἶνον, τὸ ἔ- λαιον καὶ τὰ λοιπὰ προϊόντα τῶν κτημάτων του, ὡς καὶ σήμερον πράττουσι πολλοὶ τῶν εὐγενῶν Ἴταλῶν.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἀνακάλυψεως τῆς Πομπηίας μέχρι τῆς σήμερον, ἀνεσκόπη τὸ τρίτον καὶ ἐπέ- κεινα τῆς πόλεως· λέγεται δὲ ὅτι τὸ ἀνασκαφέν μέρος εἶναι τὸ ἐραιότερον· διότι ἐν αὐτῷ εὐρέθη- σαν καὶ μεγαλοπρεπεῖς οἰκίαι, καὶ νοεὶ, καὶ ἡ ἀ- γγρὰ, καὶ θεάτρα, καὶ εἰσιτήρια θεάτρων, αἵτινα εἰ- σὶν ἕστρακα στοργγύλα ἐκ κεράμου, ἐξ ὀστέων, ἢ ἐξ ὄρειχαλκου. Ἐπὶ τινος μάλιστα τούτων ἀναγινώ-

τῶν ἐρειπίων τῆς Πομπηίας. Οὐδαμοῦ ἀλλαγῶ ἀναρτῶνται ὁλόκληρος συνάμα ὁ βίος τῶν κατοίκων ἀρχαίας πόλεως ὡς εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην. Ὡς εἰ ἦτο σύγχρονος τῶν καταστραφέντων ὑπὸ τοῦ πυρός, βλέπει καὶ τοὺς ναοὺς, καὶ τὰ δικαστήρια, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰ θεάτρα, καὶ τὰ λουτρά, καὶ τὰ θερ- μοπόλεια, καὶ τοὺς ζενῶνας, καὶ τὰς φυλακὰς καὶ τὰ μνήματά των, καὶ ἐπισκέπτεσθαι τὰ ἰδιωτικὰ καταστήματα. Μανθάνεις εἰς τὰ ἐργαστήρια τοὺς βιομηχανικοὺς ἐκείνων πρόπου, εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀρτοποιεῖα, τὰ ἐλαιοπωλεῖα, τὰ βυρσοδεφεῖα, τὰ μυροπωλεῖα, τὰ χημικὰ χωνευτήρια, τὰ φαρμακεία, τὰ μαιευτήρια κτλ., σπουδάζεις τὰς γραφὰς τῶν παρασκευῶν, παρατηρεῖς τὰ ἔργα καὶ τὰ ἐργα- λεία τῶν ἐρμολόγων, καὶ ἀποσπέρφεις τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῶν χυμυτιπειῶν, τῶν ὁποίων ὠσχύτως τὰ ἔργα σώζονται.

Εὐτυχεῖς ὅσοι δύνανται νὰ ἴδωσιν ἰδίως ὀφθαλ- μοῖς τὴν Πομπηίαν, καὶ νὰ δοκιμάτωσι τὸν ἐνθου- σιασμὸν τὸν καταλαμβάνοντα ἡμᾶς ἐνώπιον τῶν σεβασμίων τούτων λειψάνων τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἢ μᾶλλον ἐνώπιον τοῦ πολιτισμοῦ λαοῦ, ὅστις ἐπὶ δέκν ἐκατονταετηρίδας καὶ ἐτι πλέον, ὑπῆρξε κύ- ριος τῆς τύχης τοῦ κόσμου!

ΠΕΡΙ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ.

—000—

ΘΕΩΡΙΑ ΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΙΑ ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΗΓΩΝ.

Τὸ ἡμερολόγιον σκοπὸν ἔχει νὰ κανονίσῃ τὴν διαί- ρεσιν τοῦ χρόνου ἐπὶ τῆς περιοδικῆς πορείας τῶν τοῦ ἔτους ὥρων, αἵτινες καὶ αὐταὶ κανονίζουσι τὰς γεωργικὰς ἐργασίας καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν κοινωνικῶν σχέσεων. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν αἱ αὐταὶ ἡμερομηνίαι ἐκάστου ἔτους νὰ συμφωνῶσιν, ὅσον ἐνεστιν ἀκριβῶς, πρὸς τὰς διαβάσεις τοῦ Ἡλίου διὰ τῶν αὐτῶν σημείων τῆς ἐκλειπτικῆς.

Οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ δὲν ἤρχισαν οὕτως· ἡ πρώτη κανονικὴ διέκρισις τοῦ χρόνου βάσιν ἔσχε τὰς κινή- σεις τῆς Σελήνης καὶ τὸν μῆνα, ὅστις, βραδύτερον, εἰσῆχθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἡμερολογίῳ. Τῷ ὄντι, ὁ μῆν ἐμφάνει τὸν χρόνον τὸν μεταξὺ δύο ἐπανόδων τῆς Σελήνης ἐν τῇ αὐτῇ φάσει. Τὰ ἀρχαῖα ἡμερολό- για εἰσὶν ἅπαντα σεληνιακά, πλὴν τοῦ τῶν Αἴγυ- πτίων, οἵτινες ἐστρεψαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν πρὸς τὸν Ἥλιον ἐνεκὰ τινος φαινομένου περιοδικοῦ ἰδιᾶ- ζοντος εἰς τὴν χώραν αὐτῶν· ἦτοι τῆς πλημμυρίδος τοῦ Νείλου, συμπεπιπτούσης καθ' ἕκαστον ἔτος τῷ ἐκ- ρινῶ ἡλιοστασίῳ. Τὸ ἡλιακὸν ἔτος εἰσῆχθη εἰς Ῥώ- μην ὑπὸ Ἰουλίῳ τοῦ Καίσαρος· ἡ δὲ Ἑκκλησιὰ πα- ραδεχθεῖσα ἐτελειοποίησε τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο.

ΚΡΗΙΜΟΤΗΣ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ. — Ἐὰν τὸ τρο- πικὸν ἔτος συνεχροτεῖτο ὑπὸ ἀριθμοῦ ἡμερῶν ἀκε- ραίου, τὸ ἡμερολόγιον ἔθελεν εἶσθαι ἀπλοῦστα·

Μορομάχος.

σχεταὶ ἑλληνιστὶ ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή· XII. ΑΙΣΧΥ- ΛΟΥ, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Ἰταλιω- τῶν ἦτο ἐτι καὶ τότε ἡ ἑλληνικὴ. Πλησίον τοῦ ἀνακαλυφθέντος θεάτρου ἦτο καὶ νὰς τῆς Ἰσίδος, ἐντὸς τοῦ ἐποίου εὐρέθησαν πολλὰ λειψάνα ἱερέων. Εἰς τούτων ἐγράφετο ἐπὶ τῆς καταστροφῆς καὶ εἰ πρό- πει νὰ συμπερᾶνωμεν ἐκ τῶν ἰγθίων, τῆς ὀρνίθος, τῶν ὠῶν, τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐξ ἀνθῶν στεφάνου ὧν τὰ ἔργα ἐσώθησαν, φαίνεται ὅτι τὸ ἐκ τοῦ νκοῦ εἰσὸδήμα, τοῦ κελῶ ἱερέως· ἦτο πλουσιώτε- ρον τοῦ τῶν ἡμετέρων ἐρημερίων. Εὐρίθη δὲ καὶ ἄλλου ἱερέως σκελετὸς κρατοῦντος πέλεκυν· ἀγω- νιζόμενος νὰ φύγῃ, εἶχε μὲν διαβῆρῆξει τὸν τοίχον, ἀλλὰ δὲν ἐπρόθεχε νὰ ἐξέλθῃ.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα γράψαντας, σκοπὸν ἔχομεν ν' ἀποδείξωμεν ὁποῖας ἱστορικῆς ἀξίας εἶναι ἡ σπουδῆ

τον. Δὲν ἀπῆρτετο ἢ ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τοῦ ἀριθμοῦ τούτου τῶν ἡμερῶν, καὶ ἡ ὑποδιαίρεσις αὐτοῦ εἰς μέρη ἐλάσσονα πρὸς δὴλωσιν τῶν ἡμερομηνιῶν π. χ. εἰς μῆνας ἐκ 30 ἢ 31 ἡμερῶν, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χρήσεως ἀριθμῶν μειζόνων. Τότε, ἡμέρα τις ἢ αὐτὴ, ἐπαναφέρουσα καθ' ἑκάστον ἔτος τὸν ἥλιον ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἐκλειπτικῆς σημείῳ, ἤθελε συστοιχεῖ τῷ αὐτῷ μήνι ἡμέρας ἢ νυκτὸς καὶ τῇ αὐτῇ φάσει ἐν ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους. Τὸ πᾶν ἤθελεν ἔχει τὰξιν μόνιμον καὶ κανονικὴν. Π. χ. ἐὰν ἡ χειμερινὴ ἡμερῆς ἐπιπτε καθ' ἓν ἔτος τὴν 21 Μαρτίου, τὸ αὐτὸ ἤθελε συμβαίνει καὶ καθ' ἅπαντα τὰ ἐπόμενα ἔτη· ἀεὶ ποτε ἢ 21 Μαρτίου ἤθελε συμπίπτει τῇ ἀρχῇ τῆς ἀνοιξέως. Εὐκόλως ἐνοοῦμεν πόσον ἡ τοιαύτη συμφωνία ἤθελεν εἶσθαι συμφέρουσα ὑπὸ τὴν κοινωνικὴν ἐποψίν. Ἡ ἐπιχειρήσις μυριῶν ἔργων ἀναπορεύκτων, συνδεομένων ἀναποσπάστως τῇ περιόδῳ τῶν ὥρων τοῦ ἔτους, πρέπει νὰ γίνηται ἐν ἐποχῇ ὠρισμένη, ἥτις ἐπισπευδομένη ἢ βραδυνομένη προξενεῖ βλάβην εἰς τοὺς καρποὺς τῶν καπιόντων. Τοιοῦται εἶπιν αἱ σποραὶ, αἱ συγκομιδαὶ τῶν προϊόντων, ἐπιθλάσσαι ἐκδρομαὶ, μυριαὶ ἐργασίαι βιομηχανικαὶ, κ. τ. ἐ. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου κτηθεῖσα πείρα, συνισταμένη εἰς τὸν τακτικὸν σύνδεσμον τῆς ἀλληλουχίας τῶν ἔργων πρὸς τὰς ἡμερομηνίας τοῦ ἔτους, ὑποθέτει ὅτι αὐταὶ ἐπαναφέρουσι τὰς αὐτὰς μετεωρολογικὰς ἐπιπτώσεις καὶ ἀντιστοιχοῦσιν ἐπομένως εἰς τὰς αὐτὰς σχετικὰς θέσεις τῆς Γῆς καὶ τοῦ Ἡλίου. Ἄρα, τί ἤθελε κατασταθῆ ἢ ἐκ παραδόσεως αὕτη πείρα, ἐὰν, καθ' ἑκάστον ἔτος, διάφορος ἡμερομηνία ἐυστοίχει τῇ αὐτῇ ἡμερῇ, τῷ αὐτῷ ἡλιοστασίῳ, ἐνὶ λόγῳ τῇ αὐτῇ τοῦ Ἡλίου θέσει; Γενεάν τινα ἐπιτυχοῦσαν καθὸ σπειρασαν κατὰ Νόεμβριον, ἤθελεν διαδεχθῆ ἕτεραί γενεαὶ αἵτινες ἔπρεπε νὰ σπειρώσι τὸν ἐπόμενον μῆνα. Διὰ τὴν ἀπλουστέραν ἱστορικὴν πληροφορίαν, διὰ τὴν ἐκτίμησιν ἐλαχίστης συμβάσεώς τινος, ἤθελεν ἀπαιτεῖσθαι ἀστρονομικὸν λογισμὸν ὅπως γνωσθῆ πρὸς τίνας φάσεις τῶν ὥρων τοῦ ἔτους καὶ τῶν θερμοκρασιῶν πρέπει νὰ συσχετισθῶσιν αἱ ἡμερομηνίαι. Βεβαίως τὰ ἀτοπα αὐτὰ δὲν ἤθελεν εἶσθαι πρόσκομμα εἰς τὴν ὑπαρξίν ἐνός ἔθνους· ἀλλ' ἀναλογιζόμενοι τὴν μεγίστην ἀπώλειαν χρόνου, προϊόντων καὶ δυνάμεως ἦν ἤθελεν ἐπιφέρει μετὰ τὸν λαὸν πολυχρήμου, ἐνοοῦμεν τὸ πόσον ἡ τακτοποίησις τοῦ ἡμερολογίου ἐστάθη ἀεὶ ποτε ἀντικειμένον μεγίστης σπουδαιότητος.

ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΣΦΑΛΜΑΤΟΣ ΠΡΑΤΤΟΜΕΝΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΜΗΚΟΥΣ ΤΟΥ ΤΡΟΠΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ. — Ἐθέσαμεν ἀνωτέρω τὴν ἀπλουστέραν περιπτώσιν, παραδεχόμενοι ὅτι τὸ ἔτος σύγκειται ἐξ ἀριθμοῦ ἡμερῶν ἀκεραίου· ἀλλ' οὐχ ἦττον ἀπαιτεῖται ἀκριβὴς γνῶσις τοῦ ἀριθμοῦ τούτου, ὅπως τὸ ἔτος ἔχη τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ μήκος. Σφάλμα ἐκ τινῶν ἡμερῶν, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀνεπαίσθητον, καθίσταται προϊόντος τοῦ χρόνου ἀσφύρητον· διότι, ἐπισωρευόμενον ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, μεταβάλλει ἀλληλοδιαδόχως τὰς ὁμωνύμους ἡμέρας δι' ἀπασῶν τῶν ὥρων τοῦ ἔτους. Τοιοῦτόν τι συνέβη κατὰ

τὸ πρῶτον ἡμερολόγιον τῶν Αἰγυπτίων, ὃν τὸ πολιτικὸν ἔτος περιεῖχεν ἐν ἀρχῇ 360 (ἢ) ἡμέρας μόνον, ἀντὶ 365. Τεθεῖσθαι τῷ ὄντι ὅτι ἡ ἐαρινὴ ἡμερῆς συμπίπτει τῇ 21 Μαρτίου ἔτους τινὸς τοῦ ἀρχαίου τούτου ἡμερολογίου· τὸ ἐπόμενον ἔτος, κατὰ τὴν 21 Μαρτίου ἀπαιτοῦνται 5 ἡμέραι ἐνωσθῶ ὁ ἥλιος φθάσῃ εἰς τὸ ἡμερικὸν σημεῖον· μετὰ δύο ἔτη τὸ σφάλμα ἔσται 10 ἡμέραι· εἰς μὴν ὀλόκληρος μετὰ 6 ἔτη· μία ὥρα τοῦ ἔτους μετὰ 18 ἔτη. Μετὰ παρέλευσιν 18 ἐτῶν, ὅταν τὸ ἡμερολόγιον δεικνύῃ τὴν 21 Μαρτίου, ὁ ἥλιος ἔσται μακρὰν εἰσέσει τοῦ χειμεῖνου ἡλιοστασίου· ἡ μὲν ἐπίστροφος ὥρα ἔσται τὸ ἔαρ, ἡ δὲ πραγματικὴ ὁ χειμῶν. Ἡ ἡμερομηνία τῆς 21 Μαρτίου ἐξακολουθεῖσιν ὀπισθοχωροῦσα οὕτως· ἀπὸ ἐποχῆς εἰς ἐποχὴν μεταβιβασθήσεται ἀπὸ τοῦ ἔαρος εἰς τὸν χειμῶνα, ἀπὸ τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ φθινόπωρον, κ. τ. ἐ. Ἰνα τέλος ἐπανέλθῃ κατὰ τὸ ἔαρ μετὰ παρέλευσιν 72 ἐτῶν. Τοιοῦτον ψηλαφητὸν σφάλμα φέρει ἐν ἑαυτῷ τὸ μέσον τῆς ἐπανορθώσεως. Ἐπειδὴ τὸ σφάλμα συγκεραλιούται εἰς ἓν ἔτος μετὰ παρέλευσιν 72 ἐτῶν, ἔπεται ὅτι τὸ πρακτικὸν σφάλμα κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνός μόνου ἔτους εἶναι τὸ 72^ο μέρος τοῦ

ἔτους, ἢτοι 5 ἡμέραι ($\frac{360}{72} = 5$), αἵτινες ἀναγκάως προσετέθησαν ταῖς 360 ἡμέραις, ἐξ ὧν συνίστατο τὸ ἔτος κατ' ἀρχὰς. Βεβαίον εἶναι μάλιστα ὅτι παρέλιπον τὸ σφάλμα καὶ ἐπεσφραδίσθη ἐπὶ πλέον τῶν 72 ἐτῶν, ὅπερ ἐπέτρψε τὸν διορισμὸν τῆς ἐπανορθώσεως τῶν 5 ἡμερῶν μετ' ὅλης τῆς ἐρικτῆς ἀκριβείας. Τὸ ἐκ 360 ἡμερῶν αἰγυπτιακὸν ἔτος διηρεῖτο εἰς 12 μῆνας τριακονθήμερους (1800 ἔτη π. Χρ.) αἱ 5 συμπληρωματικαὶ ἢ ἐπαγόμεναι ἡμέραι ἐλογίζοντο ἰδίαι καὶ προσετίθεντο κατὰ τὸ τέλος τῶν 12 μηνῶν.

Μετὰ τὴν ἀναπόρευκτον μεταρρύθμισιν ταύτην, τὸ δίδόμενον τῷ ἔτει μήκος ἦτον 365 ἡμέραι ἀκριβῶς, ἐνῶ τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ μήκος εἶναι ὡς ἔγγιστα 365 $\frac{1}{4}$. Τὸ σφάλμα ἦτον εἰκοσάκις ἑλαττον, ἐπομένως καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ ἦσαν εἰκοσάκις βραδύτερα. Τοῦ σφάλματος ὄντος $\frac{1}{4}$ ἡμέρας ἐν τῷ τέρματι ἐνός ἔτους, τὸ αὐτὸ ἔσται μία ἡμέρα ὀλόκληρος μετὰ παρέλευσιν 4 ἐτῶν· ἐν ἔτος ὀλόκληρον μετὰ $4 \times 365 = 1460$ · ἐπειδὴ δὲ τὸ σφάλμα καὶ αὐθις ἀκολουθεῖ τὴν αὐτὴν ἐννοιαν, τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡμερομηνία ἢ τυχοῦσα ὀπισθοχώρει ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν τοῦ ἔτους διατρέχουσα τὸν κύκλον τούτου ὀλόκληρον ἐν διαστήματι 1460 ἐτῶν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἀνεγνώρισαν μὲν τὸ σφάλμα, πλὴν οὐδεμίαν ἐπέφερον διόρθωσιν· ὀνόμαζον περίοδον σοσιακὴν τὴν ἐκ 1460 ἐτῶν περίοδον ἣτις ἐμελλεν ἐπαναγαγεῖν τὰς ἡμερομηνίας ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῶν σχέσει πρὸς τὰς ὥρας.

(*) Κατὰ τὴν γνώμην τινῶν πεπαιδευμένων, ἔκτοτε ἤρχισε καὶ εἰς 360 μέρη τὰ διαιρέσει τῆς περιφέρειᾶς τοῦ κύκλου.

ΠΑΡΕΜΒΟΛΗ. — Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κλάσμα ἡμέρας (οὐτινος ὁ λογισμὸς εἶναι ἀπαραιτήτως ἀνεγκλιῶς· διότι ἄλλως, παραμελουμένου, ἤθελεν ἐπέλθει ἐπὶ τέλος ἐν τῷ ἡμερολογίῳ σύγγυσις) συνιστᾷ τὴν διαφορὰν τοῦ πολιτικοῦ ἔτους ἀπὸ τοῦ τροπικοῦ ἔτους. Τὸ πολιτικὸν ἔτος συγκροτεῖται ἀναγκάως ἐξ ἀριθμοῦ ἡμερῶν ἀκεραίου· ὅθεν τὸ μήκος αὐτοῦ ἀδύνατον νὰ μὴν ἀμετάβλητον. Ὅπως ὑπάρχει μόνιμος συμφωνία μετὰ τοῦ ἡμερολογίου καὶ τοῦ Ἡλίου, ἀνάγκη νὰ προστίθεται μία ἡμέρα εἰς τὸ ἔτος, ὡσάκις ἡ ἀσυμφωνία συμπεσῶσιν εἰς μίαν ἡμέραν ὀλόκληρον· ἢτοι ἑκάστον τέταρτον ἔτος περίου. Ἡ προσθήκη αὕτη καλεῖται παρεμβολή· τὸ δὲ βωμικὸν ἡμερολόγιον, ὑπὸ Ἰουλίου τοῦ Καίσαρος συσταθὲν, εἶναι τὸ πρῶτον τοιοῦτον παραδειγμα.

Οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἐβράδυνον νὰ ἐνοήσωσι τὸ ἀτοπον τῆς ἀτυμωφίας τοῦ τοιοῦτου πολιτικοῦ ἔτους πρὸς τὴν τακτικὴν περίοδον τῶν ὥρων. Ἐπέφερον τροποποιήσεις ὧν τὴν φροντίδα ἀνέθεσαν εἰς τοὺς ἱερεῖς. Οὗτοι κατεγράθησαν τὰς ἐξουσίας των ταύτης ποτὲ μὲν χάριν τῶν φίλων, ποτὲ δὲ πρὸς βλάβην τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ οὕτως ἐν τῷ βωμικῷ ἡμερολογίῳ εἰσῆχθη μεγίστη σύγγυσις. Τοῦτο παρεκίνησεν Ἰούλιον τὸν Καίσαρα κατὰ τὸ 46 π. Χρ. νὰ προνοήσῃ περὶ τῆς τακτοποιήσεως αὐτοῦ καὶ καταπαύσεως τῶν καταχρήσεων.

Προσεκάλεσεν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας τὸν ἀστρονόμον Σωσιγένην, ὅπως συνηνοήσῃ μετ' αὐτοῦ περὶ μετάρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου καὶ τακτοποιήσεως αὐτοῦ ἐπὶ κανόνων ὁμοιομόρφων. Κατὰ τὴν τοῦ Σωσιγένους γνώμην τὸ ἡμερολόγιον ἐκκινίσθη ἐπὶ τοῦ Ἡλίου, χωρὶς ποσῶς νὰ ληφθῶσι συγχρόνως ὑπ' ὄψιν αἱ τῆς Σελήνης κινήσεις. Παρεδέχθησαν, κατὰ τὸν Ἰππαρχον, ὡς μέσον διάρκειαν τοῦ τροπικοῦ οἱ Ῥωμαῖοι· ἡ αὐτὴ ἡμερομηνία διατρέχει τὰς ὥρας τοῦ ἔτους προχωροῦσα ἀπὸ τοῦ ἔαρος πρὸς τὸ ἔτος ἡμ. 365, 25, ὥρισαν δὲ τὴν παρεμβολὴν μίαν ἡμέραν συμπληρωματικῆς ἐν ἐκάστη περιόδῳ 4 ἐτῶν· ὡστε, ἐκ 4 ἀλληλοδιαδόχων ἐτῶν, 3 μὲν νὰ ὦσιν ἔτη κοινὰ ἐκ 365 ἡμερῶν, τὸ δὲ 4^ο ἔτος ἐμβόλιμον ἐκ 366 ἡμερῶν. Ἀλλὰ, ἐκ 4 ἀριθμῶν διαδοχικῶν, ὁ εἰς ἄλλος εἶναι διαιρετὸς διὰ 4· ὅθεν ἔθεσαν τὸν ἐξῆς ἀπλοῦν κανόνα· τὰ ἔτη ὧν ὁ ἀριθμὸς διαιρεῖται διὰ τοῦ 4 νὰ ὦσιν ἐμβόλιμα· ἢ, ὑπερ τὸ αὐτὸ, ἐμβόλιμα εἰσὶ τὰ ἔτη ὧν τὰ δύο τελευταῖα ψηφία εἰσὶ διαιρετὰ διὰ 4. Κατὰ συνέπειαν, τὰ τελευταῖα ἔτη τῶν αἰώνων, ὡς 1600, 1700, 1800, καλούμενα προσέτι ἔτη ἐπαιώνια, πρέπει νὰ γίνωνται ἅπαντα ἐμβόλιμα. Ἰούλιος ὁ Καίσαρ ἀπεφάσισεν ὅπως ἡ ἐμβαλλομένη ἡμέρα νὰ προστίθεται ἀμέσως μετὰ τὴν 23 Φεβρουαρίου· ἐπομένως ὁ μὴν οὗτος κατὰ μὲν τὰ ἐμβόλιμα ἔτη περιέχει 29 ἡμέρας, κατὰ δὲ τὰ κοινὰ ἔτη 28 ἡμέρας μόνον.

Ἡ οὕτως εἰσαχθεῖσα μεταρρύθμισις καλεῖται Ἰουλιανή, τὸ δὲ ἐπὶ τῶν κανόνων αὐτῆς συσταθὲν ἡμερολόγιον καλεῖται Ἰουλιανόν. Τὸ 44 ἔτος π. Χρ. (710 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης) εἶναι τὸ πρῶτον Ἰουλιανόν ἔτος ἀπ' οὗ ἤρχισε τὸ ὁμωνύμουν ἡμερολόγιον.

Ἡ ἀρχὴ δὲ τοῦ ἔτους τούτου ὠρίσθη ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος ἐν ἐποχῇ τοιαύτῃ, ὡστε αἱ κυριώτεραι ἔορτα νὰ συμβῶσι κατὰ τὰς ἀρμολογίας αὐταῖς ὥρας τοῦ ἔτους. Ἐκ τούτου προέκυψεν ὅτι τὸ προηγούμενον ἔτος, 45 π. Χρ., συνακροτήθη ἐκ 445 ἡμερῶν, ὅθεν καὶ ἐπωνομάσθη συγκεχυμένον.

ΣΦΑΛΜΑ ΤΗΣ ΙΟΥΛΙΑΝΗΣ ΠΑΡΕΜΒΟΛΗΣ. — Τὸ μήκος ἑποχῆς Ἰούλιος ὁ Καίσαρ παρεδέχθη διὰ τὸ τροπικὸν ἔτος εἶναι μείζον τοῦ ἀκριβοῦς· διότι τὸ ἔτος τοῦτο σύγκειται ἐκ 365 $\frac{1}{4}$, 24222 (365 $\frac{1}{4}$ · 5 $\frac{1}{2}$ · 48' 47" 48", 48)· τὸ σφάλμα δὲ εἶναι 0 $\frac{1}{4}$ · 00778 (11' ὡς ἔγγιστα). Ἄρα μετὰ παρέλευσιν 4 ἐτῶν, τὸ ἐκ 365 ἡμερῶν πολιτικὸν ἔτος δὲν ὑπόκειται εἰς σφάλμα 0 $\frac{1}{4}$ · 25 × 4 = 1 $\frac{1}{4}$ · ἀλλὰ μόνον 0 $\frac{1}{4}$ · 24222 × 4 = 0 $\frac{1}{4}$ · 96888, παρεμβολομένης 1 $\frac{1}{4}$ · ἐν ἐκάστη τετραετηρίδι, προστίθενται 0 $\frac{1}{4}$ · 03112 πλέον τοῦ δέοντος. Εὐκόλως εὐρίσκεται μετὰ πόσον χρόνον ἡ ἐπισώρευσις τοῦ μικροῦ σφάλματος τούτου συνιστᾷ μίαν ἡμέραν ὀλόκληρον· ἀρκεῖ νὰ σχηματίσωμεν τὰ διαδοχικὰ πολλαπλάσια τοῦ 0, 03112 μεχρισοῦ εὑρωμεν δύο περιληκόμενα τὴν μονάδα. Οὕτως εὐρίσκομεν ὅτι μετὰ 32 περιόδους τετραετηρίδων, ἢτοι μετὰ 128 ἔτη, τὸ σφάλμα ἰσοῦται 0 $\frac{1}{4}$ · 99584. Τοσοῦτον εἶναι τὸ ἐλάττωμα τοῦ Ἰουλιανῶ ἡμερολογίου· ὑπάρχει πλέονάζον ἐν ἔτος ἐμβόλιμον μετὰ 128 ἔτη.

Οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον παραδεχθῆ ἔτος μικρότερον (365 $\frac{1}{4}$ ·) ὅθεν ἐπόμενον ἦτον ἡ αὐτὴ ἡμερομηνία νὰ συστοιχῆ ἀλληλοδιαδόχως εἰς ἀπάσας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ὀπισθοχωροῦσα· ἢτοι διαβαίνουσα ἀπὸ τοῦ ἔαρος εἰς τὸν χειμῶνα, ἀπὸ τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ φθινόπωρον καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὸ θέρος. Τὰ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα συμβαίνει συνεπείᾳ τῆς πλέον τοῦ δέοντος διαρκείας τοῦ ἔτους ἢν παρεδέχθησαν οἱ Ῥωμαῖοι· ἡ αὐτὴ ἡμερομηνία διατρέχει τὰς ὥρας τοῦ ἔτους προχωροῦσα ἀπὸ τοῦ ἔαρος πρὸς τὸ θέρος, ἀλλὰ λίαν βραδέως.

ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ—ΠΑΡΑΙΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ. — Ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος, ἣτις κατὰ τὸ 325 ἔτος, ἐκκινῶσι τὰ θεμελιώδη ζητήματα τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος, ἐσκέφθη ἐπίσης περὶ τοῦ ἡμερολογίου· παρεδέχθη τὴν Ἰουλιανὴν παρεμβολὴν εἰ καὶ ἀνεγνώρισεν τὸ ἀτελεῖς αὐτῆς. Βραδύτερον μετεβαλλὼν τὴν ἐποχὴν ἢ τὴν ἀρχὴν ἀπ' ἧς τὰ ἔτη λογίζονται. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐχρονολογοῦν ἀπὸ κτίσεως τῆς αὐτῶν πόλεως, Ab Vrbe Condita (A. V. C.). Οἱ χριστιανοὶ ἐξελέξαντο ὡς ἀρχὴν τῆς χρονολογίας τὸ ἔτος τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως. Οὐχ ἦττον ὁμοῦ ἐσύστησαν τὴν ἀστρονομικὴν συμφωνίαν ἢ σχέσιν τοῦ ἡμερολογίου τούτου πρὸς τὰς κινήσεις τοῦ Ἡλίου, καταδεικνύοντες ὅτι ἡ ἐαρινὴ ἡμερῆς κατὰ τὸ 325 ἔτος, ἐν ᾧ συνακροτήθη ἡ Σύνοδος, ἐπιπτε τὴν 21 Μαρτίου. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ Σύνοδος διετήρησεν τὴν Ἰουλιανὴν παρεμβολὴν, ἡ συμφωνία αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῆ ἀπεριορίστως. Τὸ 1582 ἔτος, ἢτοι 1257 ἔτη μετὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον, ἡ 21 Μαρτίου ἐποχὴ ὤρισεν κατὰ τὴν τάξιν τῶν ὥρων (ὁδεύουσα

πρὸς τὸ θέρος), ἐπομένως ἤρχετο μετὰ τὴν ἰσημερινὴν ἀντὶ τὰ συμπύκνωται. Τοῦ σφάλματος τῆς Ἰουλιανῆς παρεμβολῆς ὄντος 0,44· 99584 ἢ 1 ἡμέρας, κατ' ἐλαχίστην προσέγγισιν, μετὰ 128 εἰτη, τὸ αὐτὸ κατ' ἐξῆς 1257 — 10 ἡμέρας κατὰ τὸ 1582· ἢ ἐκρινῆ ἰσημερῖα ἔπιπτε 10 ἡμέρας πρὸ τῆς 21 Μαρτίου. Ἄλλ' ἢ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος ἐκάνανισα τὴν ἐσπέρτην τοῦ Πάσχα καὶ, ἐπὶ τῇ βῆσει ταύτης, ἀπάτης τὰς κινήτας ἐσπέρτας τοῦ ἔτους, ἐπὶ τὴν πρώτην πανσέληνον τὴν συμβαίνουσαν ἀπὸ τῆς ἰσημερίας· ἐπειδὴ δὲ παρεδέχοντο συγχρόως ὅτι ἡ ἰσημερία ἔπιπτε ἀίσιπτα τὴν 21 Μαρτίου, ὑπόθεσις δειχθεῖσα ἤδη σφαλέρᾳ κατὰ 10 ἡμέρας ἐν 1582, ἢ τοῦ Πάσχα ἐσπέρτη καὶ αὐτὴ ἀπὸ ταύτης ἐκκροτούμενη κακῶς ὠρίζοντο. Προϊόντος τοῦ χρόνου, τὸ σφάλμα τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου μεταθίσει ἐν μέσῳ τοῦ θέρους ἐσπέρτην πραγματικῶς, κατὰ παράδοσιν, συνδεομένην τῇ ἀρχῇ τῆς ἀνοίξεως. (*)

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΓΡΗΓΟΡΙΑΝΟΝ — ΝΕΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ. — Ὁ Πάπας Γρηγόριος XIII ἐπεχείρησε κατὰ τὸ 1582

(*) Δὲν νομιζόμεν περιττὸν νὰ θέσωμεν ἐνταῦθα ὑπ' ὄψιν τῶν ἀναγκαστῶν τῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἰδέειν αὐτολεγεῖν, τοῦ ἀνοήτου Μπαλάνου Ἱερῆος, χρηματικῶς διδασκάλου ἐν Ἰωνάνωνι περὶ τὸ τέλος τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος (ἔρα τὴν περὶ ἡμερολογίου πραγματικῶν του αὐτοῦ, ἐκδόθεισαν ἐν ἔτει 1798.)

«Ὅτι ὁ τῆς ἰσημερίας ἀναποδότης τοῖς τε πάλαι καὶ νῦν Ἄνω κατωκαίσι οὐκ ἠγνώσθη, ἔξεστιν ἰδεῖν παρὰ Ματθαίω τῷ Βλασ. ἐν τῷ περὶ τοῦ Πάσχα φιλοσοφηματι, κἀν τῷ Γρηγορῷ καὶ ἄλλοις, ἐξ ὧν καὶ οἱ Δοτικοὶ τὰς ἀνομοίας εἰληφότες φάνονται ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς χρόνοις καὶ ὑπ' αὐτῆς μαρτυρεῖται τῆς αἰσθησίας· ἄλλ' οὐδέεις οὐδεὶς τῶν νοῦν ἐχόντων ἀλόγως ἐν αὐτοῖς αἰτίασκετο, ὡς παρῶντες τούτων καὶ μὴ ἀνακρίνοντες, καὶ ταῦτα οὐ μικρὸν πρὸς εὐρασίαν τῆς τοῦ ἀγίου Πάσχα ἐσπέρτης συμβαλλόμενον· μείζον γὰρ αὐτοῖς τοσοῦτον χρόνον ὑπὸ τῶν τῆς δουλείας τελευτῶσι ζυγῶν καὶ τοῦ τῆς ἰσημερίας ἐπίσει ἰσπαιεὶ ὀνόματι, πολλοῦτε καὶ οἱ ἐπιλοπέτερον ἀπαιεθαι ζήτημάτων, πολλὴν μὲν εἴκοθεν ἐχόντων τὴν δυσχέριαν, ἀστρονομικῶς δὲ ἐναρμόνισαν θεωρίας, καὶ μαθηματικῶς ἀποδείξεις ἢ συνοδούς συγκροτεῖν, καὶ συνοδικῶς ἀνακρίνειν τὰ συνοδικῶς ἀνακρίσιμα· ὅσοι δὲ τούτων ἀμαθῶς διασχέζονται, ἐπὶ ἀμετάπτωτος ἢ ἰσημερία ἀπὸ τῆς κατὰ Μαρτίου, καὶ ὁ ἐπὶ ταύτης στηριγμῆς δόγμα συνοδικῶν, καὶ πατρικῶν ἀπαρθεῖσιν πατριτικῆς, ὡς οὐδὲν ὕμεις λέγοντες· οὐ γὰρ ἀστρονομικῶν ἐνεκὶν ζητημάτων οἱ θεοσπίοι ἐκείνοι Πατέρες ἐν Νικαίᾳ συνήχθησαν· ἀλλὰ κατὰ τοῦ ἀδικίου εἰς ὕψος καλῆσαντες, καὶ κατὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος ποιήσαντες λυττήσαντες εὐσεβοφρονῶς συνέδραμον.»

«Καὶ δὴ τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου λίαν εὐσεβῶς δογματικῶν, ἵνα καὶ τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνακρούσαν διαφωνίαν προσερίζον ἐκτίμεσι, καὶ συμφωνίαν κἀν τούτῳ τῷ τῆς Ἐκκλησίας πληρώματι βραβεύσωσι, τῇ μετὰ τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην τοῦ πρώτου μηνὸς κυριακῇ τὴν πάνσοπον ταύτην ἐθέπισαν τελεῖσθαι ἐσπέρτην, ἀποτολικῶς ἐπιμένον παρεδόσει, καὶ τὰς μεσοπέρας περὶ τοῦ αἰ. μηνὸς στοιχούντες διαταγαί· κατὰ δὲ Μωσῆν, καὶ τοὺς τὰ ἐσπέρτην συνέλτες κακῶς, πρώτος μὲν ἐστίν, οὐ ἢ ἰδ'. τῆ ἰσημερινῇ συμπύκνωται ἡμέρα, ἢ ταύτῃ ἔπιπται, ἢ τις ποτ' ἂν τῆ, οὐχὶ δ' ὠρισμένως ἢ 21 τοῦ Μαρτίου μηνός· καὶ ἐπ' οὐδένος τῶν Θεῶν πατέρων ἰσημερινῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀπαρθεῖσιν διατίσαι, ἀλλ' ἔληπται τότε τσαῦτα, ὡς ἐν τοῖς τότε χρόνοις ἐν αὐτῇ τοῦ Ἠλίου τὸ ἐκρινόν σημεῖον διέπιπεν.»

ἔτος τὸ ἐνδοξον ἔργον τῆς ἐπιδιορθώσεως τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου. Ἐπειδὴ μέχρι τοῦ ἔτους 1582 τὸ σφάλμα τῆς Ἰουλιανῆς παρεμβολῆς ἐπέφερεν ἀναποδιστὸν 10 ἡμερῶν αἰτινας προσετέθησαν ἀκαταλλῆως τῷ Φεβρουαρίῳ μῆνι κατὰ 10 εἴτη ἐμβόλιμα, ἔπειτα ὅτι 10 ἡμέραι παρήλθον οὕτως ἀνευ προσόδου τῶν ἡμερομηνιῶν. Ὅθεν πρὸς διορθώσιν τοῦ σφάλματος, ἀπαιτεῖτο ν' αὐξήσθωσιν ἀπασχι αἱ ἡμερομηνίαι κατὰ 10 ἡμέρας. Ὁ Πάπας ἐθέσπισεν ὅπως ἢ 5 Ὀκτωβρίον 1582, ἐποχῇ τῆς κοινοποιήσεως τοῦ ἀρχιερατικοῦ διατάγματος, ὀνομασθῇ 15 Ὀκτωβρίου· νὰ ἐξκολουθήσῃσι δὲ οὕτως αἱ ἡμερομηνίαι μέχρι τέλος τοῦ 1582 ἔτους, ὅπερ ἐπομένως ἦτο κατὰ 10 ἡμέρας ἐλαττον τῶν ἄλλων κοινῶν ἐτῶν.

Ἀκολουθῶν, πρὸς διορθώσιν τοῦ σφάλματος τῆς Ἰουλιανῆς παρεμβολῆς, ὁ αὐτὸς Πάπας διέταξε τὴν παράλειψιν, οὐχὶ ἐνόσ ἐμβολίμων ἀνὰ 128 εἴτη, ὡς ἀκριβῶς ἀπαιτεῖται, ἢ 3 ἐμβολίμων ἀνὰ 384 εἴτη, ἀλλὰ 3 ἐμβολίμων ἐν δισυτάμῳ 400 ἐτῶν ἦτοι ἐπὶ 4 ἐτῶν ἐπαγωνίων· Ἡ διάταξις αὕτη σκοπὸν ἔσχε νὰ θέσῃ ἐν ἀρμονίᾳ τὸν νέον τρόπον παρεμβολῆς μετὰ τοῦ ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμηνικῆς Συνόδου παρεδεχθέντος καὶ διατηρηθέντος· ἤρκει, τῷ ὄντι, νὰ ἀποφασισθῇ, ὅτι τὰ ἐπαγωνία εἴτη νὰ ὄσῃ τοῦ λοιποῦ κοινὰ καὶ οὐχὶ ἐμβόλιμα ὡς ἐν τῷ Ἰουλιανῷ ἡμερολογίῳ, πλὴν ἐκείνων ὧν ὁ ἀριθμὸς, παρελειπομένων τῶν δύο τελευταίων μηδενικῶν, διαίρεται διὰ 4. Οὕτω τὸ 1600 ἔτος ἦτον ἐμβολίμον, ὡς ἐν τῇ παλαιᾷ χρονολογίᾳ, ἀλλὰ 1700 καὶ 1800 ἦσαν εἴτη κοινὰ, ἐνῶ οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥῶσοι, παρ' οἷς διατηρεῖται εἰσέτι ἢ παλαιὰ χρονολογία, ἔσχον αὐτὰ ἐμβόλιμα. Ἐντεῦθεν προκύπτει ἡ διαφορά τῶν δύο χρονολογιῶν Ἰουλιανῆς καὶ Γρηγοριανῆς, συνισταμένη ἤδη εἰς 12 ἡμέρας. Ἔσται 13 ἡμέρας τὸ 1900 καὶ τοσαύτη εἰσέτι τὸ 2000· διότι τὸ τελευταῖον τούτου ἔτος, ὡς διαιετὸν διὰ 400, εὐρίσκειται ἐμβολίμον ἐν ἀμροτέροις τοῖς ἡμερολογίοις.

Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥῶσοι, εἰς τὰς μετὰ τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν σχέσεις αὐτῶν, γράφουσι τὰς ἡμερομηνίας διττῶς· π. χ. 16 (28) Ἰουλίου 1856, εἶναι ἢ 16 Ἰουλίου μηνολογία Ἰουλιανῆ, καὶ ἢ 28 τοῦ αὐτοῦ, μηνολογία Γρηγοριανῆ· ἦτοι ἢ μὲν παλαιὰ, ἢ δὲ νέα.

Ἰδοῦ ὁ γενικὸς τύπος τῆς διαφορίας ταύτης· Ἴνα τρέψωμεν Ἰουλιανὴν χρονολογίαν εἰς Γρηγοριανὴν, προσθετὸν αὐτῇ

$$10 + (E - 16) - \frac{1}{4} (E - 16),$$

Ε ὄντος τοῦ τῶν αἰῶν δεικνύοντος μέρους τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ἔτους. Τῷ ὄντι, αἱ 10 ἡμέραι τῆς ὑπὸ τοῦ Πάπᾳ διαταχθείσης διορθώσεως, κατὰ τὸ 1582, αὐξάνουσιν ἀνὰ 3 ἡμέρας κατὰ πᾶσαν περίοδον 4 αἰῶνων, ἀπὸ τοῦ 1600· ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπὸ τοῦ 1600 παρελθόντων αἰῶνων εἶναι (E—16), οὔτινος ληπτέον τὰ 3/4· ἀλλὰ 3/4 (E—16) = (E—16)· 1/4 (E—16). Ὁ τελευταῖος οὗτος ὄρος εἶναι μηδὲν μέχρι τοῦ 2000 ἔτους· διότι ἐν τῇ διαίρεσί

τοῦ Ε — 16 διὰ 4, ὀλόκληραι μόνον μονάδες λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

ΣΦΛΑΜΑ ΤΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΝΗΣ ΠΑΡΕΜΒΟΛΗΣ. — Ἐπομένως ἀνωτέρω ὅτι τὸ τροπικὸν ἔτος συγκροτεῖται ἐκ 365 1/4· 24222. Ἡ σύστασις ἐνόσ ἐμβολίμου ἔτους ἀνὰ πᾶσαν περίοδον 4 ἐτῶν ἀποτελεῖ τὸ σύνολον τῶν 4 ἐτῶν ἴσον 4×365+1 1/4·, ἐνῶ πραγματικῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν οὗτος εἶναι

$$4 \times 365 + 0,96888.$$

Ἡ ἀραιρέσις τριῶν ἐμβολίμων ἀφ' ἐκάστης περιόδου 400 ἐτῶν, κάμνει ὥστε τὰ 400 εἴτη νὰ ἔχουσιν ἡμέρας 100 (4×365+1)—3, ἐνῶ ἔχουσι μόνον 400×365 1/4·, 24222. Τὸ σφάλμα εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν δύο τούτων ἀριθμῶν, ἢ 400 εἴτη γρηγοριανῶν — 400 εἴτη τροπικῶν = 400×365 1/4· + 97 — (400×365 1/4· + 96 1/4·, 888) = 0 1/4·, 112 εἰς 400 εἴτη ἐπομένως 1 1/4·, 12 εἰς 4000 εἴτη. Ἄρα, πρὸς διορθώσιν αὐτοῦ, πρέπει νὰ παραλείπηται ἐν ἔτος ἐμβολίμων καθ' ἐκάστην περίοδον 4000 ἐτῶν. Εἰ καὶ τὴν σήμερον προβλεπομένην πρῶτον ἢ πρότερον, περιττὸν ὁμοῦ νὰ κανονισθῶσιν τὰ πράγματα δι' ἐποχᾶς τοσοῦτον μεμικρυσμέναις· διότι καὶ τὸ μήκος αὐτοῦ τροπικοῦ ἔτους, ἔστω ὄντος ὅλων τῶν λογισμῶν τούτων, δὲν εἶναι αὐστηρῶς μόνιμον. Αἱ βραδεῖαι αὐτοῦ μεταβολαί, περὶ ὧν ἐνταῦθα εἶναι ἐκτὸς τοῦ προκειμένου νὰ ὁμιλήσωμεν, ὄσων καὶ ἀν' ὧν ἐλάττωται, δὲν ἐπιτρέπεται τὸ νὰ σταθρῇ ἐπὶ βάσεων ἀμετατρέπτων ἡμερολογίων συμπαῶν κατασταθῶσιν ἐπὶ τέλος ἐπισηθηταί· τοσαῦτα δὲ διακρονοῖ ὑπεκρέγουσι πάντα κανὸν ἀπλοῦν παρεμβολῆς. Μετὰ παρέλευσιν πολλῶν χιλιάδων ἐτῶν ἀνακριβῶς τὸ ἡμερολόγιον ἀναθεωρηθήσεται.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ. — Ἡ ἀρχὴ ἀφ' ἧς μετρεῖται τὸ πολιτικὸν ἔτος εἶναι ὄλως κατ' ἀρέσκειαν. Φυσικώτερα ἀρχὴ τοῦ ἔτους ἴσως εἶναι ἡ ἐπέτειος ἡμέρα τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, καθὸ ληρωθείης ἤδη ὡς ἐποχῆς τῆς αὐτῆς Γεννήσεως. Τὸ ἔτος ποτὲ μὲν ἤρχιζε τὴν 1^{αν} Μαρτίου, ποτὲ δὲ τὴν 25 Δεκεμβρίου, ἄλλοτε τὴν 1^{αν} Ἰαννουαρίου. Κατὰ τὸν XVI^{ον} αἰῶνα, διὰ βασιλικῶν διατάγματος ἐν Γαλλίᾳ ἔπαυσεν ὁ τσαυτῆ ἀταξία προσδιορισθείσης τῆς 1^{ης} Ἰαννουαρίου ὡς ἀρχῆς τοῦ πολιτικοῦ ἔτους. Τὸν κανὸνα τούτον ἀκολουθοῦσιν ἤδη γενικῶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ.

Πρὸς διατήρησιν δὲ τῆς συμφωνίας τοῦ ἔτους μετὰ τῶν κινήσεων τοῦ Ἠλίου, ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ὅτι κατὰ τὸ 325 ἢ ἐκρινῆ ἰσημερία συνέβη τὴν 21 Μαρτίου, καὶ ὅτι, μετὰ τὴν γρηγοριανὴν μεταρρυθμίσειν, ἡ ἰσημερία αὕτη πίπτει ἀίσιπτα ἐπὶ τῆς 19 καὶ τῆς 21 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Τὸ πολιτικὸν ἔτος διαίρεται εἰς 12 μῆνας ἐκ 30 ἢ 31 ἡμερῶν, πλὴν τοῦ Φεβρουαρίου περιέχοντος 28 ἡμέρας κατὰ τὰ κοινὰ εἴτη καὶ 29 κατὰ τὰ ἐμβόλιμα.

Τὰ νέον ἢ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον κατ' ἀρχῆς, μὲν ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν διαμαρτυρούμενων Γερμανῶν καὶ Ἀγγλων· ἀλλ' ἐπὶ τέλος, κατὰ τὸ 1700 τὸ παρεδέχθησαν οἱ Γερμανοὶ κατὰ προτροπὴν τοῦ δισσέμου Γεωμέτρου Λεϊβνιτίου, τὸ δὲ 1752 τὴν 3 (14) Σεπτεμβρίου οἱ Ἄγγλοι. Οἱ Γάλλοι τὴν 10 (20) Δεκεμβρίου 1582. Τινὲς δὲ πάλαις ὑπεκρέωθησαν διὰ τῶν ὄπλων εἰς τὴν παρὰ τὴν αὐτοῦ. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥῶσοι διατηροῦσιν εἰσέτι τὴν Ἰουλιανὴν χρονολογίαν μετὰ τῶν θεσπισθέντων κανόνων ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Ἀγίας Συνόδου κατὰ τὸ 325 ἔτος.

Αἱ πολιτικαὶ ἡμέραι ἀρρονοῦνται καὶ λέγουσι κατὰ τὸ μεσονύκτιον· εἶναι δὲ αὐταὶ αἱ ἡλιακαὶ μῆσαι ἡμέραι. Ἄλλ' οἱ Ἀστρονόμοι, ὡς οἱ ἀρχαῖοι Ἀραβες συνειθίζον, λογιζοῦσι τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν μεσημβρινὴν ἀριθμοῦντες 24 ὥρας κατὰ συνέσειαν· π. χ. λέγουσιν τὴν 14 Ἀπριλίου, 20 ὥρας, ἀντὶ νὰ εἰπωσιν τὴν 15 Ἀπριλίου 8 ὥρας π. μ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἔθνη ἄτινα ἀρχίζουσι τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἢ κατὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἠλίου, ὡς οἱ Ἑβραῖοι, κ. τ. εἰ.

Ἡ ΕΒΔΟΜΑΣ. — Εἶναι διάστημα χρονικὸν ἐξ 7 ἡμερῶν συγκείμενον, καὶ ἀποτελοῦν ἑτερον εἶδος διαίρεσεως τοῦ χρόνου οὐδεμίαν σχέσηιν ἔχουσαν πρὸς τὰ προηγούμενα· εἶναι κύριος ἴδιος, περιόδος πολιτικῆ καὶ θρησκευτικῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διορισθεῖσα εἰς τοῦς Ἰουδαίους, ὡς διαλαμβάνει ἡ Βίβλος Γενέσεως. Ἡ ἐβδομάς διατρέχει ἀνευ διακοπῆς τὸ ἡμερολόγιον, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τῶν ἐτῶν, τῶν μηνῶν, τῶν παρεμβολῶν καὶ τῶν ἀναμορφώσεων. Οὐδέποτε ἡ τάξις τῶν ἡμερῶν διακόπτεται ἐν ταῖς ἐβδομάταις. Ἐὰν τὴν ὀνομασίαν τῆς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, προσετίθετο καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ πρώτου ἔτους τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς· παρελθουσῶν ἐβδομάδων, τὸ τοιοῦτον ἤθελεν εἶσθαι δεύτερός τις τρόπος χρονολογίας, ὄλως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοῦ κοινῶ ἡμερολογίου, ὃ προβαίνει κατ' ἀριθμοὺς ἐτῶν καὶ ἡμερομηνιῶν. Π. χ. ἡ πέμπτη τῆς 96529^{ης} ἐβδομάδος συστοιχεῖ τῇ 2 Ἰαννουαρίου 1851. Πρὸς τοῦτο ἀναμνηστέον, ὅτι τὸ ἔτος ποτὲ μὲν ἤρχιζε τὴν 1^{αν} Μαρτίου, ποτὲ δὲ τὴν 25 Δεκεμβρίου, ἄλλοτε τὴν 1^{αν} Ἰαννουαρίου. Κατὰ τὸν XVI^{ον} αἰῶνα, διὰ βασιλικῶν διατάγματος ἐν Γαλλίᾳ ἔπαυσεν ὁ τσαυτῆ ἀταξία προσδιορισθείσης τῆς 1^{ης} Ἰαννουαρίου ὡς ἀρχῆς τοῦ πολιτικοῦ ἔτους. Τὸν κανὸνα τούτον ἀκολουθοῦσιν ἤδη γενικῶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ.

Ἄλλως, δυνάμειν, κατ' ἀκριβείαν, νὰ ἐργασθώμεν καὶ ὡς ἐξῆς, ἀνευ τῆς συνδρομῆς τῶν κυριακῶν γραμμῶν. Ἀπὸ τῆς 1 Ἰαννουαρίου τοῦ ἔτους 1851, παρῆλθον 1850 ἢ μῆχρι τῆς 2 Ἰαννουαρίου 1851, παρῆλθον 1850 εἴτη καὶ 1 ἡμέρα, ἢ 1850×365 1/4· + 1 = 675713 1/4· + 1 = 675714 1/4· ἐπιδιορθώσεως. Τὸ κατάλοιπον εἶναι 675701 1/4· = 96528 ἐβδομάδες πλέον 5 ἡμέραι. Ἡ πρώτη Ἰαννουαρίου τοῦ πρώτου ἔτους ἦτο σάββατον· τῇ προσθέσει δὲ ἀριθμοῦ ἀκεραίου ἐβδομάδων καταντῶμεν πάλιν εἰς σάββατον, καὶ τῇ προσθήσει αὐτῶν 5 ἡμερῶν, καταντῶμεν εἰς πέμπτην.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ ΣΕΛΗΝΙΑΚΑ.—Αι φάσεις τῆς Σελήνης εἰσὶν ἀξιόλογα συνθήματα ὁρατὰ ἐν ἄπασαν τὴν ὑδρογειον σφαιρᾷ· αὐτὰ περιττώσι διαίρεσιν ἀπλήν καὶ εὐκόλον τοῦ χρόνου, ἢ ἐξαιρέτως μεταχειρίσθησιν καθ' ἡν ἐποχὴν ἢ κοινωνίαν ἤρχιστε νὰ συσσωματωταί εἰς φυλάς νομαδικὰς. Ἡ ἀκριβεστέρη φάσις εἶναι ἡ νομηνια, ἢ ἡ πρωτίστη ἐμφάνισις τοῦ ἡμισελήνου μετὰ τὴν τοῦ Ἡλίου δύσιν· ταύτην δὲ μάλιστα παρεδέχθησαν γενικῶς ἅπαντες σχεδὸν οἱ ἀρχαῖοι ὡς ἐποχὴν τῶν δημοσίων συναθροίσεων, τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἀγώνων. Ἀλλὰ καὶ τὴν σήμερον ἡ νέα Σελήνη χρησιμεύει ὡς σύνθημα ἐν τῇ Ανατολῇ. Οἱ Μωαμεθανοὶ παραφυλάττουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῶν μιναρέδων ὅπως ὀρίσῃσι τὴν στιγμὴν τῆς ἐνάρξεως τοῦ νηστισμοῦ μηνὸς ἢ τοῦ τῶν δημοσίων πανηγύρεων. Τοιοῦτον εἶναι τὸ φυσικὸν ἡμερολόγιον, Almanach ἰδίως παρὰ τοῖς Εὐρωπαίους κλιούμενον (ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ al καὶ τῆς βίβης mān δηλοῦσας Σελήνην εἰς ἀπάσας τὰς ἀσιατικὰς γλώσσας καὶ τὰς Ἰνδογερμανικὰς). Βραδύτερον, τὸν νομαδικὸν βίον τῶν ποιμένων διεδέχθη ὁ ἑδραῖος τῶν γεωπόνων. Τότε κατέστη ἐπαισθητὴ ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ληρωθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ τοῦ Ἡλίου κινήσεις· διότι αὐτὰ κανονίζουσι τὴν περίοδον τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους καὶ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν ἀγροτικῶν ἔργων. Ἀλλ' ἡ ἀνάγκη αὕτη ὀλιγώτερον ἦτο κατεπειγουσα εἰς τὰ θερμὰ κλίματα, ὅπου ἡ τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους διαφορά εἶναι ἥττον ἐπαισθητὴ. Ἡ Ἀνατολή, πλὴν τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς γεωργικῆς Κίνας, διετήρησε τὸ ἡμερολόγιον αὐτῆς ἀποκλειστικῶς σεληνιακόν. Παρὰ τοῖς Ἕλλησι διετηρήθη πολὺν χρόνον, εἰ καὶ ἐπροσπάθουν νὰ σχετίσωσιν αὐτὸ πρὸς τὸν Ἡλίον. Ἡ διανομὴ αὐτῶν εἰς ἀνεξαρτήτους λαοὺς, στερομένους τακτικῶν συγκοινωνιῶν, ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ προστρέξωσιν εἰς ἐν φαινόμενον οὐράνιον δι' οὗ πᾶς ἠδύνατο λαμβάνειν γινώσκιν τῶν γενικῶν συνθηροίσεων καὶ ἐορτῶν. Οἱ Ἑβραῖοι, ἄμα τῇ ἀποκαταστάσει αὐτῶν, κατώρθωσαν νὰ συνδυάσωσι τὸ ἔτος καὶ τὸν σεληνιακὸν μῆνα ἐν τῷ αὐτῷ ἡμερολογίῳ, ἄλλως πολυπλοκοτάτω. Ἀλλ' οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Ῥωμαῖοι, εἶτα ἅπαντες οἱ νεώτεροι λαοὶ τῆς Δύσεως παρήτησαν τὴν Σελήνην κανονίζοντες ἀποκλειστικῶς τὴν πολιτικὴν τοῦ χρόνου διαίρεσιν ἐπὶ τῆς τοῦ Ἡλίου ὁδεύσεως. Τὸ ἡμέτερον ἡμερολόγιον παρουσιάζει ὅμως εἰσέτι ἕγνη τινὰ τοῦ πρώτου ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τοῦ ἔτους εἰς μῆνας. Εἰς τὴν Ῥώμην τὸ ὑπὸ τοῦ Νουμᾶ συστάθην ἔτος καὶ κανονισθὲν ἐπὶ τῆς κινήσεως τῆς Σελήνης, περιεῖχε 355 ἡμέρας· διηρεῖτο εἰς 12 μῆνας ἀνίσων διαρκειῶν, ὧν τὰ ὀνόματα ἦσαν τὰ αὐτὰ ὡς καὶ παρ' ἡμῖν τὴν σήμερον, πλὴν τοῦ Ἰουλίου καὶ τοῦ Αὐγούστου, οἵτινες ὀνομάσθησαν οὕτως ὕστερον, πρὸς τιμὴν τῶν ἀνδρῶν ὧν τὰ ὀνόματα φέρουσι.

Τὸ ἀρχαῖον σεληνιακὸν ἡμερολόγιον, ὅποσον καὶ μέχρι τῆς σήμερον μεταχειρίζονται οἱ Ὀθωμανοὶ καὶ οἱ Ἀραβεῖς, εἶναι ἀπλοῦστατον. Τὸ ἔτος οὐδέμιν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς τοῦ Ἡλίου κινήσεις· εἶναι

ἀπλή τις συλλογὴ 12 μηνῶν σεληνιακῶν συνίσταται μὲνων ἐν ἀλλήλῃ ἐκ 30 ἡμερῶν καὶ ἐξ 29 ἡμερῶν, ὅπως ἐπιλογίζεται τὸ κλάσμα ἡμέρας ἐν τῇ τιμῇ τῆς συνοδικῆς περιόδου τῆς Σελήνης. Λοιπὸν, τὸ σεληνιακὸν τοῦτο ἔτος περιεῖχει 12 X 29¹/₂ = 354 ἡμέρας μόνον· ὥστε, ἡμερομηνία τις ἀραβικὴ ἢ τουρκικὴ, δηλοῦσα μὲν κἀλλίθετα τὴν ἡλικίαν ἢ τὴν φάσιν τῆς Σελήνης, οὐδὲν δύνανται δηλωσαί τὰς ὥρας τοῦ ἔτους. Ἡ Αἰγίρα (ἀραβιστὶ χειδρα) αὐτῶν εἶναι τὴν 16 Ἰουλίου τοῦ 622 ἔτους μ. Χρ. Ἡδὴ τρέχουσι τὸ 1273^ο ἔτος (1857). Τὸ περὶ οὗ λόγος ἡμερολόγιον ὑποθέτει ὅτι ἡ συνοδικὴ τῆς Σελήνης περίοδος συ ἴσταιται ἐξ 29¹/₂, 5 ἀκριβῶς, ἐνῶ πραγματικῶς εἶναι 29¹/₂, 530589 (29¹/₂· 12¹/₂· 44' 2", 9). Τὸ σφάλμα, μετὰ παρέλευσιν τινῶν ἐτῶν εὐκόλως λογίζεται. Οἱ Ὀθωμανοὶ δι-ορθοῦσιν αὐτὸ, ἀπὸ τοῦ 1171 (1757 μ. Χρ.) ἔτους τῆς χρονολογίας αὐτῶν ἀρχίσαντες, παρεμβάλλοντες ἡμέρας εἰς τινὰ ἔτη κατὰ περιόδους 30 ἐτῶν. Τὰ ἔτη ταῦτα ἔχουσι 355 ἡμέρας ἀντὶ 354. Οὕτως, αἱ ἡμερομηνία αὐτῶν διατηροῦνται σύμφωνοι πρὸς τὰς φάσεις τῆς Σελήνης. 100 τοιαῦτα ἔτη ἰσοδυναμοῦσιν ὡς ἔγγιστα πρὸς 97 ἐκ τῶν ἡμετέρων. Ὁ ἥδη πίπτων ἐν θέρῃ μὴν ἔσεται ἐν χειμῶνι μετὰ παρέλευσιν 17 ἐτῶν.

ΣΕΛΗΝΗΣ ΚΥΚΛΟΣ.—Ἐρευνήσωμεν ἤδη μέχρι τίνος βαθμοῦ δυνατόν εἶναι σχετίσαι τὰς ὥρας τοῦ ἔτους πρὸς τοὺς μῆνας, τὴν πορείαν τοῦ Ἡλίου πρὸς τὴν τῆς Σελήνης.

Τὸ μήκος τοῦ τροπικοῦ ἔτους εἶναι 365, ¹/₄· 242217· τὸ δὲ τοῦ συνοδικοῦ μηνὸς εἶναι 29, ¹/₂· 530589. Ὁ λόγος αὐτῶν δὲν εἶναι ἀπλοῦς· δὲν εἶναι ἀριθμὸς ἀκέραιος· 1 ἔτος ἰσοδυναμεῖ 12,368265 σεληνιακῶν μῆνας. Ἀρὰ πρὸς σύστασιν τῆς ζήτουμένης συμφωνίας, ἀπηρταῖτο νὰ προστρέξωσιν εἰς τινὰ παρεμβολήν. Τοῦτο ἐπραξάν οἱ Ἑβραῖοι, ἐν τῷ ἡμερολογίῳ τῶν ὁποίων ἀπαντῶνται ἔτη ἐκ 353, 354, 355, 383, 384, 385 ἡμερῶν συνιστάμενα. Ἡ παράδοξος πολυπλοκὴ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν προέρχεται ἐκ τῶν πολυκρήμων ὄρων οὓς ἐπιβάλλονται· π. γ. οὐδέποτε τὸ ἔτος αὐτῶν ἀρ-χεται ἀπὸ κυριακῆς, ἢ τετάρτης, ἢ παρασκευῆς. Οἱ Ἕλληνες ἠκολούθησαν ἀπλοῦστατον τρόπον. Ἡ περίοδος τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν εἶναι 19 ἔτη. Ἰδοὺ πῶς εὐρίσκειται αὕτη. Σχηματίζομεν τὰ δι-δοχικὰ πολλαπλάσια ἀμροτέρων τῶν μελῶν τῆς ἐξιώσεως.

1 (ἔτος) = 12, 368265 (συνοδικοὶ μῆνες), ἀρχόμενοι ἐκ τῶν ἀπλοустέρων μεχρῖσού εὐρομεν ἀριθμὸν ἐλαχίστην ἔχοντα διαφορὰν ἀκεραίου ἐν τῷ δευτέρῳ μέλει. Κατὰ τὸ 19^ο πολλαπλάσιον εὐρήσωμεν

19 (ἔτη) = 234.997035 (συνοδικοὶ μῆνες) ἢ, ὡς ἔγγιστα, 235 συνοδικῶν μῆνας ἐν διαστήματι 19 ἐτῶν· ἐν θέσωμεν ἐν ἐκάστῳ κοινῷ ἔτει 12 συνοδ. μῆνας, μενοῦσιν 7 μετὰ παρέλευσιν 19 ἐτῶν, οὓς πρέπει νὰ παρεμβάλλωμεν καθήκοντες 7 ἔτει ἐκ 13, ἀντὶ 12, σεληνιακῶν μηνῶν. Τὸ

σφάλμα μόλις συμποσοῦται εἰς 1 ἡμέραν μετὰ 2 αἰῶνας. Ἡ ἐκ 19 ἐτῶν τροπικῶν περίοδος αὕτη ἐπαναφέρει, ὡς σαφές, τὰς αὐτὰς φάσεις τῆς Σελήνης, πλὴν ἐλαχίστης τινος διαφορᾶς, εἰς τὰς αὐτὰς ἡμερομηνίας τοῦ ἔτους, ἀπαρπλάκτως ὡς ἡ ἐξ 28 ἐτῶν περίοδος, κύκλος Ἡλίου καλουμένη, ἐν τῷ ἡμερολογίῳ, ἐπαναφέρει εἰς τὰς αὐτὰς ἡμερομηνίας τὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος· μετὰ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι ὁ μὲν κύκλος τοῦ Ἡλίου εἶναι ἀκριβῆς ὡς βασιζόμενος ἐπὶ ἀριθμῶν ἀκεραίων· ὁ δὲ κύκλος τῆς Σελήνης δὲν εἶναι ἀκριβῆς· διότι 19 ἔτη δὲν συνιστῶσιν ἀκριβῶς 235 σεληνιακῶν μῆνας.

Ὁ τῆς Σελήνης κύκλος εἰσέχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τοῦ Μέτωνος, ὅστις τὸν κατέστησε γνωστὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας· ὅτε ἐτελοῦντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες· ἐυστάθη δὲ τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 433 ἔτος Ἰουλιανόν π. Χρ. τὴν 16 Ἰουλίου. Οἱ Ἀθηναῖοι εἰς ἄκρον εὐχαριστήθεντες, διότι διὰ τῆς τοιαύτης ἀξιολόγου ἀνακαλύψεως ἤθελον τέλος δυνήθῃ νὰ τακτοποιήσωσιν ὅποσον τὸ ἡμερολόγιον αὐτῶν, ἐνέγραψαν γράμμασι χρυσοῖς ἀνωθεν τῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς τὸν κανὼνα τῆς παρεμβολῆς ταύτης· ἐκ τούτου προήλθεν ἡ ὀνομασία χρυσοῦς ἀριθμοῦς δι-δομένη τῷ τῆς Σελήνης κύκλῳ, ἥτις καὶ διατηρεῖται μέχρι τῆς σήμερον.

Ἡ Ἐκκλησία παρεδέχθη τὸ Ῥωμαϊκὸν ἡμερολόγιον, βᾶσιν ἔχον ἀποκλειστικῶς τὰς κινήσεις τοῦ Ἡλίου· πλὴν, ὅπως μὴ διακοπῇ ἢ ἄλλοις τῶν παραδόσεων, διετήρησε τὴν συνήθειαν τοῦ κανονί-ζειν τὰς κυριώτερας ἐορτὰς ἐπὶ τῶν τῆς Σελήνης κινήσεων· ἐπομένως αἱ ἐορταὶ αὐταὶ, μὴ δυνάμεναι συστοιχεῖν ταῖς αὐταῖς ἡμερομηνίας, καλοῦνται ἐορταὶ κρηταί, καὶ κανονίζονται ἐπὶ τοῦ Πάσχα.

Ἡ ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμένη Σύνοδος ἐθίσπισε τὸ Πάσχα νὰ ἐορτάζηται τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν πανσέληνον τὴν ἀμέσως ἐπομένην τῇ ἑαρινῇ ἰσημερίᾳ, ἥτις τότε ἐπιπτε κατὰ τὴν 21 Μαρτίου. Ὁ Πάπας Γρηγόριος XIII διετήρησε τὴν μὲν διάταξιν ταύτην ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ διορθωθέντι ἡμερολογίῳ, ἐνόησε δὲ μόνον ὅτι ἡ κανονίζουσα τὰς κινήτας ἐορ-τὰς Σελήνη δὲν ἔπρεπε νὰ ὀρίζηται μετὰ πλήρους ἀκριβείας, κατὰ τὰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις· (διότι τοιαύτη συνήθεια ἠδύνατο δοῦναι χώραν εἰς διαφορίας ἐν τῷ χριστιανικῷ συλλόγῳ), ἀλλ' ἐπὶ τῇ βᾶσει τινῶν κανόνων μονίμων, ἅπασι διὰ παν-τός τεθέντων, τοιοῦτων ὥστε νὰ διατηρῆται συμφω-νία ἐπαρκεστάτη μεταξύ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Σε-λήνης καὶ τῆς πραγματικῆς Σελήνης.

Δώσωμεν συνοπτικὴν ἰδέαν τῶν συνδυασμῶν ἐρ' ὧν οἱ κανόνες οὗτοι στηρίζονται.

Ὅταν ὀρισθῶσι, διὰ παρατηρήσεως ἢ διὰ λογι-σμοῦ, ἅπασαι αἱ τῆς Σελήνης φάσεις ἐν διαστήματι 19 ἐτῶν ἀλληλοδιαδόχων, δῆλον ὅτι αἱ φά-σεις αὐταὶ παραχθίσονται ἐκ νέου, κατὰ τὴν αὐ-τὴν τάξιν καὶ κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμερομηνίας, ἐν τῷ διαστήματι τῶν ἐρεξῆς 19 ἐτῶν (ὑποτιθεμένου τοῦ κύκλου περὶ οὗ λόγος ἀκριβοῦς). Περιστὸν μάλιστα ὀρίσκει τὴν ἡλικίαν τῆς Σελήνης δι' ἐκάστην ἡμε-

ρομηνίαν τῶν 19 πρώτων ἐτῶν· ἀρκεῖ τοῦτο νὰ γίνῃ διὰ μίαν μόνην ἡμερομηνίαν τοῦ ἀρχικοῦ ἔτους, καί, π. γ. νὰ ὀρισθῇ κατὰ ποίαν ἡμέραν τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς ἦτο νέα Σελήνη. Τούτου γινόμενου, ἀρ-κεῖ νὰ προστίθενται 30 ἡμ. τῇ ἡμερομηνίᾳ ταύτῃ ὅπως εὐρεθῇ ἡ ἐπομένη νέα Σελήνη· διότι ἡ διάρ-κεια τοῦ σεληνιακοῦ μηνὸς εἶναι 30 ἡμ. περίπου. Οὕτω κατ' ἐξακολούθησιν ὀρίζονται ἀλληλοδιαδό-χως αἱ ἡμερομηνία τῶν νομηνιαῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐμμέτους φάσεις τῆς Σελήνης, αὐταὶ εὐρεθίσονται τεταγμέναι ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ μεταξύ τῶν ἡμερομηνιῶν τῶν νομηνιαῶν. Ἀλθῶς, ὁ σεληνιακὸς μὴν περιεῖχει 29, ¹/₂· 5 περίπου, καὶ οὐχὶ 30 ἡμέρας· ἀλλ' ἐπειδὴ, κατὰ κανόνα, ἀπο-φύγομεν τὰ κλάσματα εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς τού-τους, τὸ σφάλμα διορθοῦται λαμβανόμενον ἐναλ-λάξ 29 ἢ 30¹/₂ διὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μηνὸς.

Πρὸς συντομίαν τῶν λογισμῶν τούτων χρῆσι-μεῖται ἡ μέθοδος τῶν ἐπακτῶν χορηγούσα τὰ μέσα τοῦ ἐπιλείπειν τὰ ἐξῆς τρία προβλήματα.

1) Δοθείσης ἡμερομηνίας πολιτικῆς, εὐρεῖν τῇ αὐτῇ συστοιχοῦσαν ἡμέραν τῆς ἰσδομάδος καὶ τὴν ἡλικίαν τῆς Σελήνης.

2) Εὐρεῖν τὴν τῆς Σελήνης ἡλικίαν κατὰ τὴν ἐναρτίαν τοῦ τεχόντος ἔτους· ταύτην δὲ ὀνομά-ζουσιν ἐπακτὴν τοῦ ἔτους τούτου. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐπιλύεται διὰ τοῦ κύκλου τῶν 19 ἐτῶν.

3) Δοθείσης τῆς ἐπακτῆς ἔτους ὀρισμένου, προσδιορίσαι τὴν ἡλικίαν τῆς Σελήνης καθ' οἵαν-δήποτε ἡμέραν τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

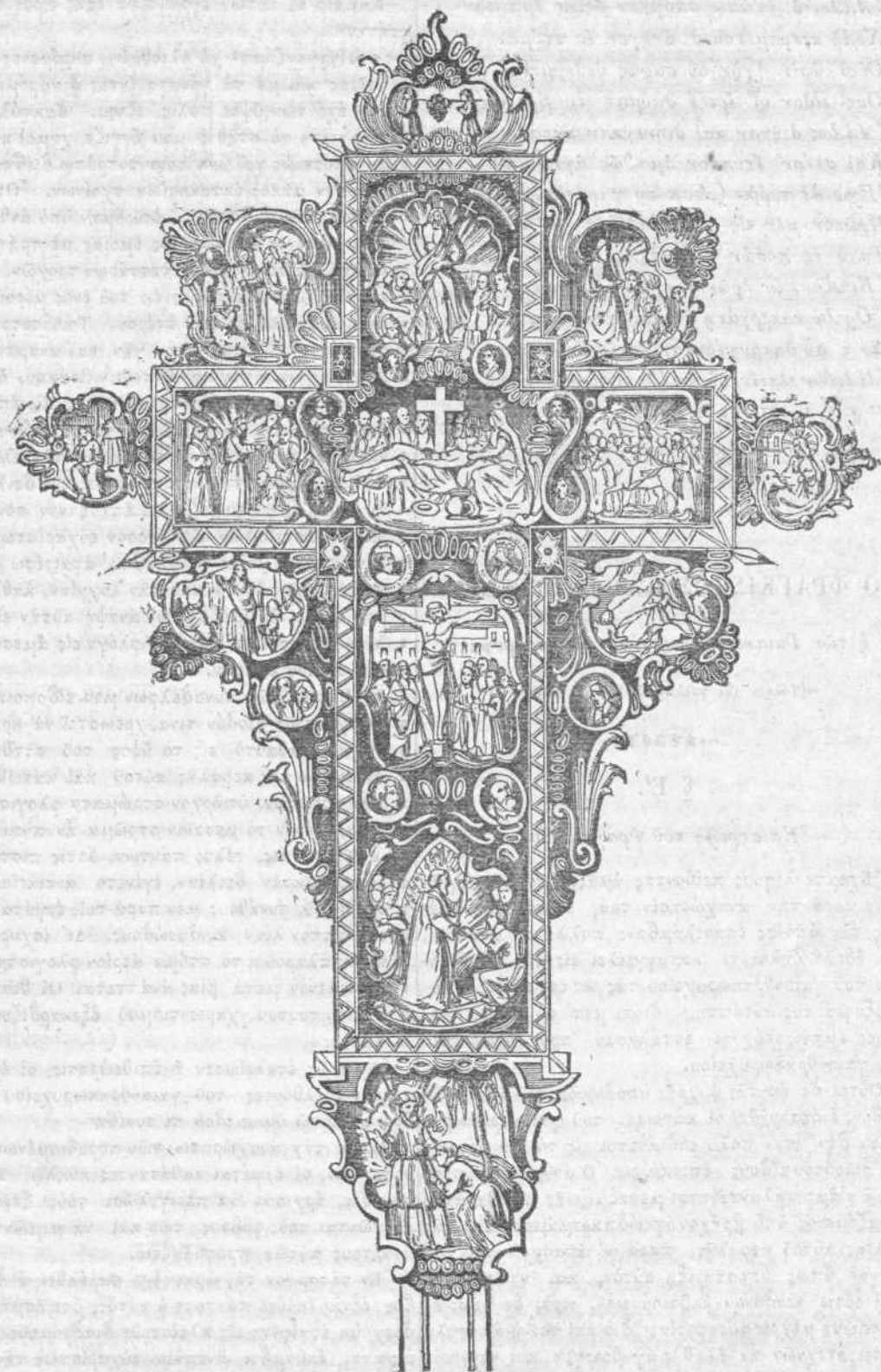
Εἶδωμεν ἤδη πῶς ἐπιλύεται τὸ 3^{ον} τοῦτο πρό-βλημα διὰ τῆς διδοχικῆς προσθέσεως τῆς περιό-δου τῶν 29¹/₂. Ἀλλὰ πρὸς εὐκολωτέρην ἐπί-λυσιν ἀπάντων τῶν τοιοῦτου εἶδους προβλημάτων, χρῆσιμεύουσιν ἐντέχνως οἱ κύκλοι τοῦ τε Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης, τὰ κυριακὰ γράμματα, αἱ ἐπακταί, καὶ τὸ παντοτεινὸν ἡμερολόγιον. Περὶ ὧν τούτων πραγματευσόμεθα ἐν τοῖς ἐξῆς.

(Ἀκολουθεῖ.)

Ο ΤΙΜΙΟΣ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΣ
ΣΤΑΥΡΟΣ. (*)

α Ἐπεὶ πόλις γε τῆσδε Σαλαμῶν χθορὸς
Αἰόντες ἀφικανὸν ἐς Στρατοῦς Αἴθου,
Ἄραχ' ἐμὸν σύροντες ἀλάστορ δ' ἄλλος,
Αὐτίχ' ὄμιλος οὐρανοδρόμῳ ἔσλω

(*) Ἡ ἐν τῇ ἐπομένῃ σελίδι εἰκὼν τοῦ Σταυροῦ εἶναι ἐκτύπωμα τοῦ τεχνουργηθέντος ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Κ. Ἀγαθαγγέλου, διδα-σκάλου τῆς ἑυλογηθείσης ἐν τῇ Πολυτεχνείῳ, καὶ βραβευθέντος ἐν τῇ Παγκοσμίῳ ἐκθέσει τῆς Ἀγγλίας, ὡς εἶπομεν ἄλλοτε.

Ἀγγρον, ἦγον, ἦγον εἰς ἄκρον τέλος
 Ὅρθος δ' ἐς ὀρθὸν αἰθίρ' ἐστηρίχθητο.
 Ἐς κλῶνα δ' ἐγκάρσιον ἄλλοι εὐθέως
 Ἐστειρον, ἐξέστειρον, ἤλωσαν χέρας,

Πόδας δὲ καθήλωσαν ἐν πηκτῷ ἔδω.
 Ὡς δ' ἔσχον οὕτως Δεσπότην ἠρημένον,
 Ἄλλοι μὲν αὐτὸν καλῶν κραταῖδ' ὀδω
 Ἐβαλλον, ἀντίπαρον ἰσθάρτες πέτραν.

Ἄλλοι δ' ὁσῶπα σπύγγον δέουσι ἔμπειρον
 Χαλῆ κεραμέου δ' ἀγγρον εἰς στόμα.
 Οἱ δ' ὡσὶν ἠχὴν οὐ σαφῶς δεδεγμένοι,
 Οὐτ' εἶδον οἱ ἐρεῖς θαύματ' ἐν βροτοῖς,
 Ἄλλως διῆγαν καὶ διήνεγκαν χάρας,
 Καὶ στέρ' ἔτυπτον ἀμαθῶς ἀγνωσίᾳ.
 Ἐγὼ δὲ πόρρω (Δεσπότη γὰρ εἰπέμην)
 Πρῶτον μὲν εἰς χλοηρὸν ἔσθον που γάπος,
 Τὰ δ' ἐκ ποδῶν σιγηλῆ καὶ γλώσσης ἀπο
 Ἐσῶζον, ὡς ἔρῳν γιν, οὐχ ἐρόμενος
 Ὅχι' ἠφ κακεργάτη τε καὶ μαιοφόρῳ
 Σέ τ' ἀδ' ἀναρχέουσαρ ἐστῶσαρ ἰδῶν
 Ἦλεθον εἰπεῖν οὐ καλῶς πεπραγμένα.
 (Ἄγγελος Γ' ἐν τῷ Χριστῷ πάσχοιτε τοῦ Ἀ.
 Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ).

Ο ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΓΕΝΙΑ

ἢ τῶν Γαϊανθρακωρυχείων τὰ ἀπόκρυφα.

(Τίτλος. Ἰδιὸς φυλλάδ. 168. σελ. 582.)

§§§

§ Ε'.

Ἐπιστροφή τοῦ Φραγκίσκου.

Ἐχομεν λόγους πείθοντας ἡμᾶς, ὅτι ὁ Φραγκί-
 σκος μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, ἐξετέλεσεν ἀμέ-
 σως τὰς ὁποίας ἐπανελάβανε πολλὰς ἀπειλάς,
 ὅτι θέλει δηλονότι καταγγεῖλαι εἰς τὸν ἰδιοκτή-
 τιν τοῦ γαϊανθρακωρυχείου τὰς καταχρήσεις αἰ ὑ-
 πῆρξε μάρτυς αὐτόπτης· διότι μετ' οὐ πολὺ, τέσ-
 σαραι ἐμπειροτέχναι ἐπέταλσαν πρὸς ἐπίσκεψιν
 τοῦ γαϊανθρακωρυχείου.

Οὗτοι δὲ ἐκ τῆς ψυχρᾶς ὑποδοχῆς τὴν ὁποίαν ἔ-
 λαβον, ἐνόησαν ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ γαϊανθρακωρυ-
 χείου δὲν ἦσαν πολὺ εὐδιάθετοι εἰς τὸ νὰ δέξων-
 ται τοιοῦτου εἶδους ἐπισκέψεις. Ὁ ἀνθρακίτης προ-
 τιμᾶ ν' ἀμριταλαντεύηται μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου
 ἐργαζόμενος ὑπὸ βράχονόγκωδῃ κρεμασμένον ἐπὶ τῆς
 ἀθλίας αὐτοῦ κεφαλῆς, παρὰ ν' ἀπασχοληθῆ ἐπὶ
 ὀλίγον ὅπως ὑποστηρίξῃ αὐτόν, καὶ ν' ἀπαλλα-
 χθῆ οὕτω κινδύνου βεβλίου μὲν, πρὸς δὲ ὅμως ἐ-
 ξωκειώθῃ μέχρι ἀδιαφορίας· διὸ καὶ τοὶ ἡ ἀποσολῆ
 ἐμπειροτεχνῶν ἦν ἀληθὴς ἀγαθοεργία καὶ γενναϊό-
 της σπανία εἰς πλουσίους ἰδιοκτῆμονας, ἡ παρουσία
 ὅμως αὐτῶν ἐν μέσῳ τῶν ἐργατῶν ἐπροξένισε γε-
 νικὴν δυσκαρτέσκειν. Οἱ ἐμπειροτέχναι ἀφ' ἑτέρου,
 θεωροῦντες ὅτι γίνονται φορτικῶς συλλογιζόμενοι
 δὲ καὶ τοὺς ἀπίρους κινδύνους εἰς οὓς τρικυτῆ ὑ-
 πηρεσία ἐξέθετεν αὐτοὺς, ἀπεθαρρύνθησαν ὀλοτελῶς.

Καὶ εἰς ἐξ αὐτῶν ἐγράψε τὰ ἐξῆς πρὸς τὸν ἰδιο-
 κτῆτην·

« Ἦναγκαζόμεν νὰ ὀλισθαίνω στροβόμενος μετὰ τὰς
 χεῖρας καὶ μετὰ τὰ γόνατα ἐντὸς διαδρόμων στε-
 νῶν ἐχόντων ὕψος μόλις εἰκοσι δακτύλων. Εἰς
 τινὰ μέρη τὸ στήθός μου ἤγγιζε χιμαὶ καὶ ἐβί-
 ῃ διζα τότε ὡς γελῶνι τοιοτοτρόπῳ διέβην δίδον
 ἔχουσαν μίκτος ὀκατακασίαν σχοίνων. Ὅπως δι-
 ῃ ἔλθω ἕτερον διάδρομον, ἐστροβόμεν ὑπὸ ἀνθρακίως,
 ἢ ἐξηπλωμένος ἐπὶ σανίδος ὁμοίας μετὰ τράπεζαν ὁ-
 μαλῆν, τεθειμένην ἐπὶ τεσσάρων τραχῶν, τῆς μὲν
 κεφαλῆς μου ἐξεχούσας ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους, τῶν
 δὲ ποδῶν μου ἐκ τοῦ ἑτέρου. Τοιοτοτρόπως ἐ-
 προχώρου βλέπων τὴν γῆν καὶ ἀναμένων ἀπὸ
 ὄρας εἰς ὄραν τὴν κατάπτωσιν βράχου, ὅστις ἦ-
 ῃ ὄντα νὰ μετὰ συνθλάτῃ τὰ ὄσα. Εἰς ἐπίμετρον
 ἄλλων τούτων ἠναγκαζόμεν νὰ δεκνύωμαι γεν-
 ναίως· διότι ἄλλως, ἂν ἐδείκνυον τὴν ἐλαχίστην
 δειλίαν, οἱ ἐργάται καταγελῶντες τὴν δειλίαν μου
 ἦν οὐδ' ὀλω· συνεμερίζοντο, ἐπηρίζονον τὸν κίνδυ-
 νον δι' ἀστείμων οὐχὶ τῶσιν εὐχαρίστων. Οὕτω
 λόγου χάριν μόλις ἐπρόλαθον ἀραιρέσω ἀπὸ τὰς
 χεῖρας τοῦ ὀδηγοῦ μου τὴν λυχνίαν, καὶ ἦν σιγ-
 ῃ μὴ οὕτως ἠτοιμάζετο ν' ἀνάψῃ αὐτὴν εἰς μέρος
 λίαν ὑποπτον, θέτων τὴν φλόγα εἰς ἄμεσον μετὰ
 τοῦ ἀερίου ἐπαρήν.

Ἐτερος τῶν συναδέλφων μου εἰδοποιήθη ὅτι
 διερχόμενος διόδον τινὰ, χρεωστέ νὰ κρατῇ τὴν
 λυχνίαν καθυπὸ εἰς τὸ ὕψος τοῦ στήθους του·
 διότι ἂν ὄρω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κάτωθι μέχρι
 τῶν γονάτων, ὑπῆρχον στρώματα φλογιστῶν ἀε-
 ρίων. Μόνον τὸ μετρίον στρώμα ἦν πνευστόν.

Ἐ τρίτος τις, τέλος πάντων, ὅστις πιστεύω ὅτι
 ἔδειξε μικρὰν δειλίαν, ἐγένετο ἀντικείμενον ἀ-
 σταίσεως, συνήθους μὲν παρὰ τοῖς ἐργάταις, ἀλλ'
 οὐχ ἦτρον λίαν κινδυνώδους. Δι' ἰσχυρᾶς εἰσ-
 πνοῆς πληροῦσι τὸ στόμα ἀερίου φλογιστοῦ, ὅπερ
 φουσώμενον μετὰ βίης ἀνάπτεται. Οἱ θεαταὶ τοῦ
 ἀθλοῦ τούτου χαριεντισμοῦ ἐξεκκρίζοντο γε-
 λῶντες·»

Ἄρα ὡς ἐτελείωσεν ἡ ἐπιθεώρησις, οἱ ἐμπειρο-
 τέχναι ἐξελθόντες τοῦ γαϊανθρακωρυχείου ἀπήλ-
 θον ἐν αὐτῷ ὅμως ἰδοῦ τί συνέβη!

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν πεφοβησμένων ἐμπει-
 ροτεχνῶν, οἱ ἐργάται καθήσαντες κύκλῳ, κατὰ τὸ
 σύνθημα, ἤρχισαν νὰ περιγελάσῃ τοὺς ξένους, νὰ
 διεγῶνται τοὺς ῥόθους των καὶ νὰ μιμῶνται τὰς
 ἀνοήτους αὐτῶν προφυλάξεις.

Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας εἶπε παρέλθει, ὁ δὲ θύρ-
 ῃος ἐξηκολούθει πάντοτε ὁ αὐτός, ὅτε ὁσμὴ εὐώδης
 διεχύθη ἐξαίφνης εἰς πλείστους διαδρόμους. Οἱ νέοι
 ἐργάται, ἐκλυμφοὶ, ἀνέπνεον εὐχαρίστως τὴν εὐώδη
 ταύτην αὔραν, εὐωδεστέραν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀποστάγ-
 ματος τῶν σπανιωτέρων ἀνθέων.

— Ἦλθον καὶ μετὰ τὰ μυρωδικὰ των, εἶπε γελῶν
 τις ἐργάτης.

— Ὅτι ἔλασεν λοιπὸν κἀνὲν φιάλιον, εἶπεν ἡ Εὐγενία,
 ἥτις μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἴστατο ἀπλοῦς θεατῆς.

Εν τούτοις δύο εργάται τῶν ἄλλων ἐμπεριότατοι, ἐθεώρησαν ἀλλήλους, ὠρίασαν παρευθῆς, καὶ ἠγήθησαν συγχρόνως. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἐτοιμάζεται ν' ἀνοίξη τὸ στόμα, ὁ ἕτερος τῶ ἐπιβάλλει διὰ νεύματος σιωπὴν πλησιάσας δέ— Σιώπα! ἄς φύγωμεν, εἶπε χαμηλῆ τῆ φωνῆ, ἄς μὴν εἰδοποιήσωμεν περὶ τοῦ κινδύνου ἐκείνου οἵτινες θέλουσι μᾶς ἀμφισβητήσει τὰ μέσα τῆς φυγῆς.

Καὶ ἀμφοτέρω ἀπεμκρύνθησαν ταχέως ἀρῆσαντες τοὺς δυστυχεῖς αὐτῶν συνεργάτας ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κινδύνου ὅστις ἐπαπειλεῖτο ἐκ τῶν ἀρωμάτων ἐκείνων, νὰ πίπτωσιν εἰς μετὰ τὸν ἄλλον ἡμιθανεῖς.

Μετ' ὀλίγον, εἰς ἕτερον τοῦ γαιανθρακωρυχείου μέρος, νέα κόρη, εἶδεν ἐν τῷ σκότει σφαῖραν πυρίφλεκτον χωροῦσαν πρὸς αὐτήν. Παρατηρεῖ δὲ ἐκθαμβος τὸ μυστηριώδες ἐκεῖνο φαινόμενον, καὶ ἐκτείνει τὴν χεῖρα ἵνα ψύσῃ τὴν αἰθερόπλαστον μορφήν, ἥτις ὅμως ἐκρήγνυται ἐξαίφνης, ἐξεμει πανταχόθεν κεραυνούς καὶ διασπείρει κύκλω τὸν θάνατον. « Τὸ » γαιανθρακωρυχεῖον τότε μετεβλήθη εἰς κάμινον » πυρός. Τὸ διαχεόμενον βρυστόν προωθεί βιαίως δι' » νας ἠχώδεις ἀέρος πυρίφλεκτου, ὅστις κατακκίει » πᾶν τὸ προσυγόν, τινάσσει τὺς βράχους, ἀποσπᾶ » τὸς θόλους, καταρρίπτει μεγάλους γράνιτας, λί- » θους, καὶ ἐξορμαῖ τέλος ἐκ τοῦ στομίου μὲ πᾶτα » γον φρικώδη.

« Ἡ φοβερὰ αὕτη ἐκρηξίς ἐπέφερεν εἶδος σεισμοῦ, » κινήσασα τὸ ἔδαφος εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς περιπόου » μιλίου, τὰ δὲ νεῖρα τοῦ μαύρου κκπνοῦ ὑψωθέν- » τα κατεκάλυψαν ὅλον τὸ χωρίον. »

Ἄρα ὡς ἠκούσθη ἡ ἐκρηξίς, ἅπαντες οἱ συγγενεῖς τῶν ἐργατῶν ἔδραμον εἰς τὸ γαιανθρακωρυχεῖον. Ὁ εἰς τὸ στόμιον αὐτοῦ γερανοῦ (1) μετ' ἀπεριγράπτου ταχύτητος καὶ σπουδῆς περιστρεφόμενος, ἀνέλι- κυσσε τρικονταδύο ἐργάτας, ἐν οἷς τρεῖς παῖδες, ἐξ ὧν οἱ δύο μετὰ τινος ὄρας ἀπέθανον. Αἱ κραυγαί, οἱ ὀρθῆνοι, αἱ σπαταμωδικαὶ κινήσεις τῶν παρόντων ἦσαν ἀπερίγραπτοι. Ὅσοι εὐτύχησαν νὰ σώσωσιν ἀνελπίστως τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, ἔπαθον ἐκ τῆς υπερβολικῆς χαρᾶς καθὼς καὶ ἐκ τῆς υπερβολικῆς λύπης. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ εὐτυχεῖς ἦσαν πολλὰ ὀλίγοι.

Ἐντὸς ὀλίγου ἐπεισόδιόν τι ἐπιτύχησε τὴν ταρχὴν καὶ τὴν φρίκην τοῦ κυρίου δράματος.

Ὁ Ἰθάρδος ἐφάνη ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους ἐξ ὧν φρενῶν, ὁ Ἰθάρδος, εἰς ὃν οἱ ὀρθῆνοι τῆς Ἀννης ἀπεκάλυψαν ταῦτοχρόνως τὴν τε ἀρρώστωσιν τῆς κόρης του, καὶ τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διατρέχει. Αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἐνισχύθησαν, καὶ παραλυτικὸς, ἤλθε συρόμενος κατὰ γῆς μέχρι τοῦ γαιανθρακωρυχείου. Ἀναίσθητος καὶ σχεδὸν μακνιώδης ζητεῖ τὴν κόρην αὐτοῦ μὲ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ μὴ βλέπων αὐτήν, αἰτιατῆκε τοὺς παρισταμένους.

Δυστυχῶς ἡ Εὐγενία δὲν συνηριθμεῖτο μὲ τοὺς σωθέντας. Οὐδεὶς ἐγνώριζε περὶ αὐτῆς.

Ὁ Ἰθάρδος ζητεῖ τότε νὰ καταβῆ ἐν τῷ γαιαν-

θρακωρυχείῳ, καὶ ἀποθῆι κατάρωμενος τὴν Ἄννην, ἥτις ἐναντιοῦται πρὸς αὐτόν· τὸ πλῆθος ὁμως ἐνδίδει εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ γέροντος καὶ περιέρχον νὰ μάθῃ ἂν οἱ ὑπὸ τὰ μαῦρα ἐκεῖνα ἐρείπια τεθραμένοι δυστυχεῖς, ζῶντες ἐτι, δύνανται νὰ δεχθῶσιν ἐπωφελεῖ συνδρομὴν, συνωθεῖται περὶ τοῦ στομίου. Ὁ Ἰθάρδος καταβάνει . . . ἤθελε βεβαίως ἀποθάνει ἂν δύο ἐργάται, τῆ παρακλήσει τῆς Ἄννης ὀλίγον μετ' αὐτὸν καταβάντες, δὲν ἐκῆμιζον αὐτὸν ἀκίσθητον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, κομίζοντες μετ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἀποτρόπαιον ἀγγελίαν, ὅτι πᾶσαι ἐλπίς σωτηρίας τῶν μὴ σωθέντων μέχρι τοῦδε ἀπώλ το.

Τὸ μόνον μέσον ὅπερ ἐναπολείπετο, ἦτο νὰ σβέσωσι τοὺς ἀνθρακκς, κλείοντες τὸ στόμιον τοῦ γαιανθρακωρυχείου.

Σημεῖα ἀντιστάσεως ὑπεδέχθησαν τὴν φρικώδη ταύτην πρότασιν, ἥτις ἐθεωρήθη τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς ἀπελπισίας. Αἱ χῆραι, τὰ ὄρφανά καὶ οἱ γονεῖς τῶν δυστυχῶν θυμάτων ἐπέμενον νὰ μὲνωσιν πλησίον τῆς κάμινου, προσημένοντες ν' ἀκούσωσιν ἴσως φωνὴν προσκλήσεως . . .

Ἄλλ' ὅμως σιγῆ τοῦ ἄδου ἐβασίλευεν ἐν τῷ βραθύρῳ.

Ἡ ἄλλη φρικώδης ἐμίλλε ν' ἀρχίσῃ μετὰ τῶν θελώντων νὰ κλείσωσι τὸ φρέαρ, καὶ τῶν ἐναντιομένων πρὸς τοῦτο, ὅτε νεανίας ἐπιππος, ἐρχόμενος δρομικῶς διέκοψε τὰς ἐριδας ἐμβλαῶν εἰς ὄλας τὰς καρδίας θάρρος καὶ ἐλπίδα.

Ὁ νεανίας οὗτος ἦν ὁ Φραγκίσκος. Δὲν ἔφερον ὅμως τῶρα τὸ ταπεινὸν τοῦ ἐργάτου φόρεμα, ἀλλ' ὠμίλει ὡς κύριος, καὶ οἱ χωρικοὶ ἐνόησαν ταχέως ὅτι ἐχρῶσταν ὑποταγὴν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ιδιοκτητοῦ.

Ἡ παρουσία αὐτοῦ ἐχειρησίσθη παρ' ὄλων μὲ ἀνευφημίας, αἰτίνες ἐδιπλασιασθήσαν ὅτε ἠκούσθη λέγων, ὅτι προτιμᾶ ν' ἀρήσῃ νὰ καταναλωθῶσιν ἔλοι οἱ γαιανθρακκς, παρὰ νὰ κλείσῃ τὸ στόμιον ἐνόσῳ ὑπάρχει ἐλπίς σωτηρίας ἐνὸς μῖνου ἐργάτου.

Ἄνδρες πολλοὶ, φέροντες τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα ἠκολούθησαν τὸν Φραγκίσκον. Πρῶτος αὐτὸς δίδει τὸ παράδειγμα τῆς αὐταπαρνήσεως, καταβάνει ἐν τῷ γαιανθρακωρυχείῳ ἐνθα πρῶτον ἀσχολεῖται εἰς τὸ νὰ περιορίσῃ τὴν ἐκτασιν τοῦ πυρός, καὶ νὰ καθάρισῃ τὸν τόπον ἀπὸ τὰ κρημνίσματα, ἅτινα ἔφεραν τὴν εἰς τοὺς διαδρόμους εἰσοδον, ὅπου εἰσῆλθον ἴσως οἱ ζητούμενοι, νομίζοντες ὅτι ἤθελον εὖρει ἄστυλον.

Ἡ πυρκαϊὰ εἶχε πολλὰ μικροτέρων ἐκτασιν παρ' ὅσον γενικῶς ἐνομιζέτο, ἀλλὰ τὰ κρημνίσματα ἦσαν πολυπληθῆ. Μετ' ἀνηκούστου κόπου, χάρις εἰς τὴν τύχην ἥτις διεύθυνε πρὸς τὰ κατ'ἀλλήλα μέρη τὰς ἐργασίας, τὸ πλῆθος ἐπροχώρησε μέχρι τῶν μᾶτων.

Πολλοὶ τῶν ἐργατῶν εὐρέθησαν τῶρα νεκροί· ἄλλοι εὐρέθησαν μὲν ζῶντες, ἀπέθανον ὅμως μετ' ὀλίγον ἐκ τῶν τραυματῶν ὅπως ποτ' ἂν ἦ ὄλων ἡ τύχη ἦτο γνωστὴ, πλὴν ἐνὸς μόνου . . .

τῆς Εὐγενίας !!!

ΣΤ'.

Ὁ Φραγκίσκος καὶ ἡ Εὐγενία.

Μόνη ἡ τύχη τῆς Εὐγενίας ἠγνοεῖτο εἰσέτι, κατ' ἀρχὰς ἐνόμισαν ὅτι δὲν ἦτο ἐν τῷ γαιανθρακωρυχείῳ κατὰ τὴν τρομερὰν ὥραν τῆς ἐκρήξεως· τοιαύτη ὅμως πλάνη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, διὸ μετ' ὀλίγον ἐπείσθησαν ἅπαντες ὅτι ἡ ταλαίπωρος κόρη, ἐργαζομένη ἴσως ἐν τινι τῶν διαδρόμων, ἐγένετο τοῦ πυρός παρκαλώμα· ἀλλ' ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου ἀπεκρούετο μετὰ τοσαύτης φρίκης παρὰ τοῦ Φραγκίσκου ὥστε οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἐπαναλάβῃ αὐτήν· αἱ δὲ ἀναζητήσεις, χάριτι τῆς δραστηριότητος αὐτῆς, ἐγένοντο συντονώτεροι.

Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας αἱ ἐρευναι δὲν εἶχον φθάσει εἰσέτι εἰς αἰσιον ἀποτέλεσμα· οἱ ἐργάται ἤρχισαν ν' ἀπελπίζονται χωρὶς οὐδ' ὁ Φραγκίσκος αὐτὸς νὰ μὲνῃ ὅλος ἀκλόνητος· διότι καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι αἱ φλόγες ἐφείσθησαν τῆς Εὐγενίας, ἡ πείνα θὰ κατέβαλεν ἀναμφιβόλως τὰς δυνάμεις αὐτῆς. Ἄν ἤξευρον τοῦλάχιστον πρὸς ποῖον μέρος νὰ διευθυνθῶσιν!

Μετ' οὐ πολὺ ἰδέα σωτήριος ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν τοῦ Φραγκίσκου, καὶ ἀμέσως ἔσπευσε νὰ ἐξετάσῃ τὸν Ἰάκωβον πρὸ ἴστατο ἡ Εὐγενία ὅτε τελευταῖον τὴν ἐγκατέλειπον ἀπροσδοκῆτως ὁμως ὁ παῖς ἀνέφερε μέρος ὅπερ ἐπὶ ματαίῳ εἶχεν ἤδη ἐρευνηθῆ. Ὁ Ἰάκωβος ὅμως ἀνέφερε καὶ ἕτερον τι . . .

Ἐν τινι τῶν ἀπομεμονωμένων τοῦ γαιανθρακωρυχείου διαδρόμων, ἴσατο βράχος μέγας ὅστις περιεῖχε μικρὴν κοιλότητα, ἐν ἣ πολλοὶ παῖδες συνείθιζον νὰ φυλάττωσιν τὸ μικρὸν κάνιστρον ἐν ᾧ ἔθετον τὰς τροφὰς των. — Ἴσως λοιπὸν, εἶπεν ὁ Φραγκίσκος, ἡ Εὐγενία κατέφυγεν ἐκεῖ, ὅπου ἤλπιζε μάλιστα νὰ εὕρῃ νερὸν καὶ τροφήν.

Ὁ Φραγκίσκος εὐχαρίστως ἤκουσε τὴν πρότασιν ταύτην, καὶ αἱ ἐλπίδες αὐτοῦ ἀνεπτέρωθησαν ἔσπευσε λοιπὸν πρὸς τὴν Λουκίαν καὶ μόλις καὶ μετὰ κόπου ἐπεισεν αὐτήν νὰ συγχωρήσῃ εἰς τὸν Ἰάκωβον νὰ καταβῆ ἐκ νέου εἰς τὸ γαιανθρακωρυχεῖον ἵνα ὀδηγήτῃ τοὺς ἐργάτας.

Κατέβη λοιπὸν τὸ παιδίον καὶ ἔδειξε τὸ μέρος πρὸς ὃ ὤρσειλον νὰ διευθυνθῶσιν. Οὐδεὶς ἄνευ αὐτοῦ ἤθελέ ποτε ἐνημνηθῆ τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπερ λίαν μακρὰν τοῦ διαδρόμου ἐνθα ἠσχολεῖτο ἡ Εὐγενία, εὐρισκόμενον, οὔτε τὴν ἐλαχίστην κἄν ὑπόνοιαν διήγειρεν ὅτι ἠδύνατο αὕτη νὰ καταφύγῃ ἐκεῖ.

Οἱ ἐργάται προβαίνοντας μετὰ κόπου ἔφθασαν τέλος ἀπέναντι μεγάλου σωροῦ γρανιτῶν, ἐπ' ὧν ὁ Ἰάκωβος ἔδειξε στενὴν διόδον φέρουσαν εἰς τὸ ἀναζητούμενον μέρος. Αἱ στιγματὴ ἦσαν ἀνεκτίμητοι· μετὰ ἐν τέταρτον, μετὰ πέντε μόνον λεπτό, πᾶσα φροντίς ἤθελεν ἴσως ἀποβῆ ματαία. Ὁ Φραγκίσκος γονυπετῆς παρεκάλει τὸν Ἰάκωβον νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν ὀπὴν ἐκείνην καὶ νὰ προχωρήσῃ καθὼ ἰτγνός· εἰς τὰ ἐνδότερα· τῷ ἐπεθυμίσε τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ μόχθους τῆς Εὐγενίας καὶ τῷ προσέφερε χροσὸν

καὶ ὑποσχέσεις· ἀλλ' ὁ παῖς, εἰ καὶ ἔκλαιεν ἀναπολῶν τὰς ἀγαθότητας τῆς φίλης αὐτοῦ, ἐδίστασεν ὅμως νὰ ἐκτεθῆ εἰς κίνδυνον νέου, πρόσφατον ἀκόμη τηρῶν εἰς τὴν φαντασίαν αὐτοῦ τὴν ἐντύπωσιν ἣν τῷ ἐνεποίησεν ὁ προγενέστερος

— Καλά! εἶπεν ὁ Φραγκίσκος, εἶσαι δειλός! ἐγὼ λοιπὸν θέλω ἐπιχειρήσει ὅ,τι σὺ δὲν τολμάς.

Καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ διόλου καιρὸν ἐροδιάζεται μετὰ τῶν ἀναγκαίων ἐργαλείων ἵνα πλατύνῃ τὴν ὀπὴν ὁσάκις ἀποβαίνει λίαν στενὴ, καὶ ἄρχεται τῆς ἐπικινδύνου διαβάσεως. Ποσάκις ἐκινδύνευσεν' ἀποθάνῃ εὐρισκόμενος εἰς μέρος, ὅθεν οὔτε νὰ προχωρήσῃ οὔτε νὰ ὑποχωρήσῃ ἠδύνατο! Χάρις ὅμως εἰς τὴν ἐπιτηδεῖαν χρῆσιν τῶν ἐργαλείων, ἐφθασε τέλος ἐντὸς εὐρείας κοιλότητος.

Ὁ θόρυβος καταπίπτοντος ὕδατος ἀνήγγειλεν εἰς αὐτόν ὅτι ἤγγισε τὸ τέρμα.

Ὁ κύβος εἶχε βρῆθῆ! Ἄν δὲν ἦτον ἐδῶ ἡ Εὐγενία, πᾶσα ἐλπίς ἔπαυε . . .

Τρέμων, ἀκίνητος καὶ προσεκτικὸς, μυριάκις ἐπρόφερεν ὁ Φραγκίσκος τὸ φίλτατον ὄνομα τῆς Εὐγενίας, ἀλλ' οὐδὲ φωνὴ οὐδὲ ἀκρόασις· μόνος ὁ ἐξασθενῶν θόρυβος τῶν κατὰ τὴν διαβάσιν αὐτοῦ καταρριφθέντων βράχων ἐτάρασσε τὴν φρικώδη πηγὴν.

Φρίκη καὶ προκίσθησις ἀπαισία κατετάραξε τότε τὸν νοῦν τοῦ Φραγκίσκου. . . ἴσως, ὅμως, ἐσυλλογίσθη, ἡ Εὐγενία ζῆ καὶ εἶναι λειποθυμένη. . . Ἦναψε λοιπὸν τὴν ὀποῖαν ἐκράτει μικρὴν λυχνίαν καὶ μετ' ἀνησυχίας ἀπεριγράπτου ἐρρίψε περὶ βλέμμα. Φωνὴ χαρμόσουτος ἠκούσθη τότε πρῶτον! Ὁ Φραγκίσκος τρέχει πρὸς τὴν Εὐγενίαν!

Ταλαίπωρος κόρη! ἀναίσθητος κέεται κατὰ γῆς, ἡ ἐσθραμένη μόνον λυχνία ὑπάρχει πλησίον αὐτῆς, καὶ παρὰ τῇ λυχνίᾳ βιβλιάριον ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ ὁποῖου ὁ Φραγκίσκος ἀνέγνωσε τὰ ἀκόλουθα γεγραμμένα διὰ μολυβδοκοινδύλου

« Ἀγαθὲ μου πάτερ, μὴ λυπήσῃ, μοὶ ἔμεινεν ἀρκετὸς καιρὸς διὰ νὰ προσευχηθῶ . . . Σὺ, ἀγαπητή μου Ἄννα, φρόντισε περὶ τοῦ πατρὸς μας περισσότερον παρ' ὅσον ἐφρόντισα ἐγὼ . . . Φραγκίσκος χάρῃ! . . . »

Ὁ Φραγκίσκος ἐνδακρυσ ἔλαβε τὴν δυστυχῆ κόρην, καὶ ἐπότισεν αὐτήν πρὸς ἀναψυχὴν φάρμακόν τι ὅπερ ἔφερον ἐπίτηδες μεθ' ἑαυτοῦ· εὐτυχῶς δὲ αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ δὲν ἀπέβησαν ματαίαι.

Χάρις εἰς τὰς τροφὰς τὰς ὁποίας οἱ παῖδες κατέθετον ὑπὸ τὸν βράχον ἐκεῖνον, ἡ Εὐγενία μικρὸν ὑπέφερον ἐκ τῆς πείνης κατὰ τὸ διάστημα τῶν τεσσάρων ἡμερῶν.

— Ὁ πατὴρ μου . . . ἡ Ἄννα . . . ὁ Φραγκίσκος, ἦσαν αἱ πρῶται λέξεις τὰς ὁποίας ἐπρόφερε.

— Ὁ τὸς ἐπανίδης ταχέως, Εὐγενία μου, ἀνέκραξε περιχαρῶς ὁ Φραγκίσκος, λησμονήτας ὄλους τοὺς κόπους αὐτοῦ ἅμα ὡς ἤκουσε προσφερόμενον τ' ὄνομά του, θὰ τοὺς ἐπανίδης! Ἴδού, δὲ ἐγὼ! θάρρος, θάρρος! ἐσώθης. Μόνος ἠδυνήθην νὰ προχωρήσω πλησίον σου, καὶ μετὰ τινος ὥρας, θέλεις

(1) Γερανοῦ καλεῖται ἀλγοφόρος μηχανὴ ἀνέλικουσα βάρη

ἐπανίδη τὸ φῶς· δὲν σὲ ἔλεγα ὅτι ἡ Θεία πρόνοια σὲ προστατεύει!

Ὁ Φραγκίσκος ἔδωκε τὸ σημεῖον, ὅπερ ὄρισται ν' ἀναγγεῖλη τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ὁ ὑστάτος φραγκὸς μεταξὺ τοῦ κόσμου καὶ τῆς Εὐγενίας, μεταξὺ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου κατέπεσε, τὸ δὲ πλῆθος εἶδε τὴν κόρην συνομιλοῦσαν μετὰ τοῦ Φραγκίσκου καὶ καθυμένον πλῆσιον αὐτοῦ, εἰς ἄκρον ἡμᾶς ἐξησθημένον. Ἀναβιβάσκοντες δὲ αὐτὴν τὴν μετέφερον, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Φραγκίσκου, εἰς τὸν οἶκον τῆς Λουκίας ἧτις περιποιήθη αὐτὴν ὡς κόρην τῆς.

Εἰς γειτονικὴν οἰκίαν, ὁ Ἰβάρδος, τὸν ὁποῖον τετραήμερος πυρετὸς ὑπὸ μικρᾶς συνοδευόμενος παραρροσύνης ἀπῆλλαξε τετραήμερου ἀνησυχίας, προπερσευάζετο ὑπὸ τῆς Ἄννης εἰς δοκιμασίαν ἧτις ἠδύνατο νὰ προξενήτῃ τὸν θάνατόν του.

Μετὰ τινος ὥρας ἐσθασε καὶ ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ χωρίου Λατσεῦ, ἐλθὼν πρὸς βοήθειαν τῶν ἀθλιῶν εργατῶν. Ὅτε δὲ ὁ Ἰβάρδος ἐδέχθη τὸ κατ' αὐτὸν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ πλουσίου καὶ ἀγαθοῦ ἰδιοκτήτου, ἀνεγνωρίσθησαν ἀμρότεροι ὡς ἀρχαῖοι φίλοι καὶ συμμαθηταί, ὁ δὲ Κ. Λατσεῦ ἐξέπλάγη τὰ μέγιστα ἰδὼν τὸν φίλον του εἰς τοιαύτην κατάστασιν.

— Ἀφοῦ ὁ Φραγκίσκος ἐτελείωσε τὰς νομικὰς του σπουδὰς, εἶπεν ὁ Κ. Λατσεῦ πρὸς τὸν Ἰβάρδον, διαβαίνων ἐντεῦθεν, ἠθέλησε περιεργεῖα φερόμενος νὰ ἐπισκεψθῆ ἀγνωστος τὸ γυμνασιαρχεῖόν μας. Καὶ ὅτε μ' ἐπαναίθε, μοὶ ὠμίλησε περὶ τῶν καταστάσεων αὐτίνων, καθὼς διαταίετο, συνέβαινον καθ' ἑκάστην. Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς ἠρνομεθα τοῦτο, ἐστοιχηματίσεν ὅτι διὰ νὰ μᾶς βεβαιώσῃ καὶ νὰ βεβαιωθῆ ὁ ἴδιος, θέλει μείνει ἐν ἔτος ὡς ἀπλοῦς ἐργάτης ἐν αὐτῷ. Ἦθελε πληρώσει ἀκριβῶς τὴν τρέλλαν του ἂν δὲν ἔσωζεν αὐτὸν ἡ ἀγαθὴ σου κόρη περὶ ἧς τοσαῦτα μοὶ ὠμίλει. Ἐμνευ δὲ ἐδῶ πλῆσιον πάσχων ἀκόμη ἐκ τῶν ἐντυπώσεων τὰς ὁποίας τῷ ἀρῆκεν ἡ φρικώδης ἐκείνη σκηνή, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ ἀλευρία ἐκρηξίς.

Ὁ Κ. Λατσεῦ παρεκίνησε τότε τὸν Ἰβάρδον νὰ ζητήσῃ ἔρπαιον κατὰ τῆς ἀδίκως ἐκδοθείσης κατ' αὐτοῦ ἀποράσεως, παρασχὼν καὶ τὰ ἀναγκαῖα χρήματα. Τὴν φορὰν ταύτην ὁ Ἰβάρδος ἐκέρδησε τὴν δίκην, καὶ μετὰ τινὰ ἔτη ἀνέκτησε τὴν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον περιουσίαν του.

Αἱ δύο οἰκογένειαι ἔμειναν ἕκτοτε ἠνωμέναι, οἱ δὲ δεσμοὶ κατέστησαν ἀδιάρρηκτοὶ διὰ τοῦ μετ' οὐ πολὺ τελεσθέντος γάμου τῆς Εὐγενίας μετὰ τοῦ Φραγκίσκου.

— Δὲν εἶχα δίκαιον ὅταν σ' ἔλεγα κ' ἠθάρος! ὦρατε ξανθὴ μου ἄγγελαι ἡ Θεία πρόνοια σὲ προστατεύει;» ἔλεγεν ὁ Φραγκίσκος πρὸς τὴν Εὐγενίαν ὀδηγῶν αὐτὴν εἰς τὸν ναόν.

Ὁ δὲ Ἰάκωβος ἠλικιωθεὶς ἀνυψώθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Διευθυντοῦ, καὶ ἐπεφορτίσθη τὴν βελτίωσιν τοῦ γυμνασιαρχεῖου.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΨΥΧΟΣΑΒΒΑΤΟ.

—000—

Αὐτός, Θεά, ποῦ σ' ἔκραξε,
Μ' ἁρμονικὴ γλυκάδα,
Νὰ κλάψῃς ἔῃρα λείψανον (α),
Μία μέρα, ἔστην Ἑλλάδα,
Τώρα ἔτι τὸ χάρον κείνεται
Τὸ παγωμένο στρώμα,
Κ' ἔρα σου δάκρυ ἀκόμα
Ἀποζηταί κ' ἐκεῖ.

—000—

Αὐτός, μὲ τὴν ὀδυμένη
Τῆς ριότητος φαντασία,
Ὅχι τῶν Ἡρώων τὰ κόκαλα
Σ' εἶδε νὰ βγῆς, ὦ! Θεά!
Μὲ τὸ σπαθί, ποῦ τρώματ'
Τ' Ἀγαρινοῦ τ' ἀστέρι,
Μὲ τὸ σταυρὸ ἔτι τὸ χέρι
Σ' εἶδε νὰ βγῆς μ' ὄρμη.

—000—

Θυμᾶσαι πῶς χαιρέτησε
Τῆς ρίχης τὴν ἡμέρα,
Σὰν ἡ λαμπρὴ κερμάτισε
Σημαία σου ἔτι τὸν ἄερα;
Ἄλοι! τὸν ἀγροικίσαμε
Καὶ πρὶν νὰ ξεφύρῃσῃ,
Γλυκὰ νὰ τραγουδήσῃ
Τὸ θεῖο χαιρετισμό! (β)

—000—

Ἐλα, Θεά! — δὲν πρέποντε
Τῆς δάφνης τὰ κλονάρια
Μύρον ἐκεῖ ποῦ πέσαρε
Τ' ἀνδρεία σου καλλιχάρια —
Νὰ κλάψῃς ὀλοπράσινο
Στεφάνι τιμημένο,
Μὲ δάκρυα ποτισμένο,
Ἐλα γοργὰ κ' ἐδῶ!

—000—

Ἰδὲς, ἰδὲς περίλυπη
Κί ἄλλη Θεά περναί,
Καὶ ἔτι τὴν ἀγγὴν παλάμη τῆς
Τὸ μέτωπο βασταί.

(α) Δευτερικὴ γὰρ ἴλιγο πᾶψε — Νὰ χτυπᾶς μὲ τὸ σπαθί —
Τώρα οἶμαισε καὶ κλάψῃ — εἰς τοῦ Μπαίρον τὸ κορμί — Στραφὴ ἄ.
(β) Ὑμνος εἰς τὸν θάνατον Ἀβρᾶ Μπαίρον.
(γ) Λίγαις στιγματικῶς πρὸς τὴν ποιητὴς ἀπεθάνον, ἐπραγευόμενον τὸν Ὑμνον τῆς Ἐλευθερίας.

ΕΥΛΟΓΟΓΡΑΦΟΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

—000—

Ὁ ἐπί ἐπιτηδεῖαν περικαλλύνας τὴν Πανδώραν διὰ τῶν εὐλογογραφημάτων αὐτοῦ Περικλῆς Σκιαδόπουλος, ἐσχάτη πρὸ τινῶν μηνῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς Παρισίους ἵνα τελειοποιηθῆ εἰς τὴν τέχνην αὐτοῦ. Ἔνεκα τούτου καὶ τὸ τελευταῖον αὐτοῦ ἔργον, τὸ παρισίον τὴν Ἀρροδίτην ἧτις εἶχε προτεθῆ ὡς διαγωνισμὸς (ἴδε φυλλ. 163) ἔμεινε ἀτελές, ὡς φαίνεται ἀπὸ τῆς παρατιθέμενον σχεδίασμα. Ἐπειδὴ ἡ χορηγουμένη αὐτῷ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως χρηματικὴ βοήθεια δὲν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς σημε-

ρινὰς δαπάνης τῆς Γαλλίας, τὸ ταμεῖον τῆς Πανδώρας συνέτριψε καὶ θέλει ἔτι συντρέξῃ αὐτὸν τὸ κατὰ δύναμιν. Ἀλλ' οἱ πόροι τοῦ συγγραμματος τούτου εἰσι μικροὶ, καὶ διὰ τούτου ἀναγκάζομεθα νὰ προστρέξωμεν πρὸς τοὺς φιλοκάλους συνδρομητὰς καὶ νὰ τοὺς παρακαλέσωμεν νὰ συντελέσωσι μετ' ἡμῶν εἰς τὴν ταχυτέραν τελειοποίησιν τοῦ ἔμπεδου εὐλογογράφου, ὅπως ἐπανελθὼν κοσμηθῇ καὶ αὐτὴ τὴν Πανδώραν διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—000—

ΤΟΥ ΚΟΥΤΡΟΥΛΗ Ο ΓΑΜΟΣ. Κομμῶδιον ὑπὸ Α. Ρ. Γκακαβῆ. (Κατὰ εἰς τὴν πρώτην ἐκδοσιν τοῦ ἔτους 1845 ὑπὸ Χριστοφάνου Νεολογίδου. Ἐκδ. Β'. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Λαζάρου Βιλαρά 1856.

Μὴ θέλοστε νὰ γράψωμεν ἰδίαν κρίσιν περὶ τοῦ Γάμου τοῦ Κουτρούλη, γνωστοῦ ἄλλως τε εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν ἐπὶ τοῦ 1845 ἔτους, ἀρκοῦμεθα νὰ μετατυπώσωμεν ἐνταῦθα τὸ προοίμιον τοῦ ἐκδότου, ἔξ ὃυ μαρθάρωμεν διὰ τί ἐγένετο ἡ δευτέρα αὐτῆ ἐκδοσις, καὶ πῶς ἐβωρῆθη τὸ δράμα ἐν Γερμανίᾳ.

«Ἐπιχειρῶν δευτέραν ἐκδοσιν τοῦ Γάμου τοῦ Κουτρούλη, θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ διακηρύξω ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οὔτε κατ' αἰτίαν οὔτε κατὰ προτροπὴν, ἀλλὰ κατὰ συναίνεσιν ἀπλῆν τοῦ συγγραφέως, ἀνακλιμαίω αὐτὴν.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ.

» Ἀλλὰ πρὸς τί, πιθανόν· νὰ ἐρωτήσῃ τις, ἡ δευτέρα αὕτη ἐκδοσις;

» Οἱ λόγοι μου εἶναι πολλοί.

» Καὶ πρῶτος πάντων, ὁ καὶ σπουδαιότατος, εἶναι ἡ ἐπιθυμία παντός ἐργολάβου, ἐπιθυμία κέρδους. Τοῦ Κουτρούλη ὁ Γάμος πρὸ πολλοῦ ἐξέλιπεν· ἐπειδὴ δὲ περιήλθεν εἰς χεῖράς μου ἀντίτυπον αὐτοῦ διωρθωμένον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ἐνόμισα ὠφέλιμον εἰς τὸν κορβανᾶν μου νὰ τὸ τυπώσω.

» Μετὰ τὴν ἀνυπόκριτον ὁμολογίαν τοῦ πρώτου τούτου λόγου, ἐπίσης ἰσχυροῦ ὡς ὁ πρῶτος τῶν ἐβδομηκοντα καὶ δύο λόγων δι' οὗ δὲν ὑπεδέχθη ποτὲ μετὰ κανονοβολισμῶν τὸν ἡγεμόνα του εὐτελές τι πολύχλιον, εἶναι βεβαίως περιττὸν νὰ ἐπιφέρω τοὺς ἄλλους. Θέλω λοιπὸν τοὺς ἀποσιωπήσει καὶ γὰρ, πλὴν τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου οἵτινες δὲν εἶναι μὲν ἰσοβαρεῖς τοῦ πρώτου, δὲν εἶναι ὁμοῦ καὶ πολὺ ἀσθενέστεροι.

» Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Γάμου τοῦ Κουτρούλη ἔτυχε νὰ ἦναι τὴν ὥραν ταύτην ὑπουργός.

» Ἐπεθύμησα λοιπὸν νὰ θίσω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὸν καθρέπτην τῶν ὑπουργῶν τὸν ὁποῖον αὐτὸς μόνος ἐπιτηδεύοντα ἐφιλοτέχνησε πρὸ δεκά μόνις ἐτῶν. Ὁ καθρέπτης οὗτος, ποσοῦτῳ ἀκριβῶς παριστάνει τὰ σοσοῦμια ὄλων τῶν ἐμβλεπόντων εἰς αὐτὸν ἐξοχωτάτων, ὥστε δὲν κολακεύει κανένα, οὐδ' αὐτὸν νῆ Δία τὸν τεχνίτην του. Ἐπεθύμησα πρὸ πάντων νὰ ἀνακαλέσω εἰς τὴν μνήμην του τὴν εὐχὴν τοῦ Χοροῦ τὴν ὁποῖαν ἀναγινώσκω εἰς τὴν 60 σελίδα τῆς πρώτης ἐκδόσεως:

Ἐνθυμοῦ πῶς δὲν εἶδεν¹ εἰς σὲ καὶ τοὺς σὺς; ἡ Ἑλλάς πορισμοῦ

οὐδ' ἐμπόρεμα ὕπὸς πωλήσῃς αὐτὴν, οὐδ' ἀγρός νὰ καρποῦσαι² ἀνέτας,

Ἄλλὰ λείψανον μέγα ἀγίας νεκρᾶς ὅπου πρέπει ζωὴν νὰ φουάτης³· Ἄλλὰ λίθος ὑπερόγκος πλὴν τιμαλφῆς, καταπέσας εἰς βάθος βαρᾶβρου,

Ὅστις πρέπει μ' ἀγῶνας ὀπίσω ν' ἀρῆῃ εἰς τὰ ὕψη ἐξ ὧν ἀπεκόπη, Ἄλλὰ γῆ ὅπου πᾶς ἀπροσέκτως πατῶν ὀλισθαίν' εἰς αἶμα μαρτύρων Ὅπου κείται θημμένη μεγάλη ἐλπίς, καὶ τοῦ μέλλοντος εὐφορον⁴ σπεῖσμα.

Ἄν τὴν φίλην Ἑλλάδα μας στέψῃς ὡς πρῖν μετ' ἀρχαῖά της ἰα⁵ καὶ δάφνας

Καὶ μεγάλην ἀνίσως ἐγείρῃς αὐτὴν ὡς τὴν εἶχε θελήσει ὁ Πόλεμος, (Ἐννοῶ δὲ τὸν μέγα ν, διότ' οἱ μικροὶ εἰς μικρὰ τὴν ψυχὴν των⁶ κυλίουν),

Καὶ τῆς τύχης της πλέξῃς τὸ νῆμα χρυσοῦν, εὐτυχίαν συγκαλώων καὶ δοξάν,

Εὐτυχίς ἡ πατρίς σου, εὐδαίμων καὶ σὺ, Ζηλευτὴ κ' ἡ τεκοῦσά σε⁷ μήτηρ!

Ἄλλ' ἐάν τὸ συμφέρον λατρεύῃς τὸ σὸν, τὸ καινὸν ἀμελήσῃς συμ⁸ φέρων,

Καὶ ἂν μ' ὀυχαῖς ἢ με δακτύλους ὀξεῖς τοῦ ταμείου τὸ ἔδαφος⁹ σκάπτῃς,

Κ' εἰς τὴν ἔδραν σου βέγγων μακρῶς καὶ πλατῶς τὸν μισθὸν ἀμε¹⁰ ρίμνος χωνεύων,

Ἄν τὸ σκάφος ἀφίγγῃς κυμάτων βορᾶν καὶ καλάκων τροπὴν τὴν Ἑλλάδα,

¹ Ἀρχοῦθρον νὰ γίνῃς σὺ πρῶτος βορᾶ· Τοῦ ταμείου δ' ἐν ᾧ οἱ χορεύοντες μῦς Ἀμασπίνοι σὲ σκάπτουν τὰ δύο πλευρᾶ, τὸν ἀξέπνικτον ὕπνον νὰ βέγγῃς.

» Ὁ τρίτος λόγος μου ἀφορᾶ ὄλως εἰς τὴν ἐθνικὴν μου φιλοτιμίαν.
» Μόλις ἐξεδίδετο ἐν Ἀθήναις τὸ 1845 ἔτος ἡ

παρουσα κωμωδία, καὶ μεθερμηνευθεῖσα γερμανιστὶ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνοιστοῦ Κ. Δ. Ε. Σάνδερς, ἐδημοσιεύετο ἐν Βερολίνῳ· διὰ τὸ δὲ μεθερμηνευθῆ καὶ ἐδημοσιεύθη μνησάνομεν ἐκ τοῦ προοιμίου αὐτοῦ τοῦ μεταφραστοῦ, τὸ ὁποῖον παραθέτω ἐνταῦθα. Φρονῶ δὲ ὅτι ἡ ἡμετέρα φιλολογία πρέπει νὰ αἰσθάνεται ὑπερηφάνειάν τινα ὁσάντις ἡ σοφὴ Εὐρώπη δὲν ἀπαξιοῖ νὰ μνημονεύῃ μετὰ συγκαταβάσεως τῶν διανοητικῶν προϊόντων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἴδου ἀπόσπασμα τοῦ προοιμίου·

« Τὸ γνήσιον καὶ πρωτότυπον δράμα ἐστὶ κάτοπτρον τῆς πολιτικῆς ἐκείνου λαοῦ καταστάσεως. Ὅπου δὲ, ὡς ἐν Γερμανίᾳ, ἡ πολιτικὴ συνείδησις ἐγκείται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐν μόνῃ τῇ φιλολογίᾳ, ἐκεῖ ἡ φιλολογία κυρίως κατοπτρίζεται ἐν τῷ δράματι, εἰ ποικταὶ λαμβάνουσι φιλολόγους ὡς ἥρωας τῶν συνθέσεων των, καὶ τὸ δράμα εἶναι κατόπτρισμα κατοπτρίσματος. Καὶ αὕτη ἡ ὠραία κωμωδία τοῦ Πρύτσου (1) ἡ ἐπιγραφομένη « Τὸ πολιτικὸν λέγος » νοσεῖ τὴν γενικὴν τῆς Γερμανίας νόσον, ὅτι ὑπὲρ τὸ δέον ἀγορᾶ εἰς τὰς φιλολογικὰς σχέσεις. Ἄλλ' ὁ Ἕλλην ποιητὴς ἐπραγματεύσατο ζωηρότερον καὶ ἀπ' εὐθείας τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὕλην ἐν τῇ παρουσίᾳ Ἀριστοφανείῳ κωμωδίᾳ, τῷ ἐντελεστερῷ τῶν μέχρι τοῦδε προϊόντων τῆς Νεοελληνικῆς ποιήσεως, ἢν μετεφράσαμεν μετ' εὐχαριστήσεως καὶ μετὰ προσπαθείας. « Τὸ δράμα τοῦτο, — γράφει ὁ Ἀρνόλδος Ῥύγγης (2) πρὸς τὸν μεταφραστὴν, — ἔχει οὐ μικρὰν ἠθικὴν καὶ ποιητικὴν ἀξίαν. Πρέπει δὲ νὰ αἰσχυνώμεθα ὅτι ὁ Ἕλλην ἡξέουσι νὰ κωμωδῇ μετὰ τοσαύτης εὐφυίας τὰ κατὰ τὸ ἔθνος του, ἐν ᾧ οἱ ἡμέτεροι ποικταὶ οὔτε κἄν νὰ φέρωσιν εἰς τὴν σκηνὴν τὰ κατὰ τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἡξέουσι. Οἱ Γερμανοὶ ἐπανερχονται πάντοτε εἰς τοὺς φιλολόγους, οἵτινες ὁμοῦ δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δραματικοὶ χαρακτῆρες. »

» Ἐδῶ ἐτελείωσα τὴν ἀγγελίαν μου ὅταν τις ἐλθὼν νὰ μ' ἐπισκεφθῇ καὶ ἀναγνώσας αὐτὴν, ἀελησμόνησες ὅτι πρὸ δύο ἐτῶν εἰς ἀνατολὴν καὶ δύσιν ἄλλο δὲν γίνεται παρὰ τοῦ Κουτρούλη ὁ γάμος, ὅτι τοῦ περιφίμου ἀνατολικοῦ ζητήματος ἡ κατατροπὴ ἔγεινεν ὡς καὶ ἡ τοῦ γάμου τοῦ Κουτρούλη³
« . . . ὁ κόσμος ὅλος ἐμπερδεύθηκε,
» Κ' ἔγεινε σὰν λωλῆς μαλλίᾳ καὶ ταραχῇ
» Κ' ὄχλοσὴ, καὶ ὄλα διὰ τίποτε!
» Οἱ ἄνθρωποι θὰ λέγουν παροιμιαικῶς
» Ὁ Γάμος τοῦ Κουτρούλη ὅτι ἔγεινε. »

ΠΑΡΟΡΑΜΑ.

—ooo—

Φυλλάδ : 167. Σελ. 518 στήλ. α'. γραμ. 42 ἀντὶ χαλικοῦ γράφ. χαλικοῦ.

—ooo—

(1) Ὁ πρῶτος σήμερον κωμικὸς ποιητὴς τῆς Γερμανίας.
(2) Ἄτερος ἐπίσημος ποιητὴς καὶ κριτικὸς τῆς Γερμανίας.